B 715. a

Wene keele grammatika.

Sõnaõpetus.

Kirja pannud

C. H. Riggol

kreiskoolmeister Tartus.

Tõine parandatud trükk.

Tartus, 1884.

Trükitud K. Mattieseni kuluga.

E. U. Sille

Raamatu toimetaja poolt

94 b

Kirjameeste Seltsi Toimetused.

№ 2b.

Vene keele grammatika.

Sonaopetus.

Kirja pannud

C. H. Niggol,
kreiskoolmeister Tartus.

ENSV R. Kirjandusmuuseum
Ed. 10.814
RAAMATUKOGU

Teine parandatud trükk.

SIC.SOC.STUD.
+ESTONORUM+
DORPATENS.

Tartus, 1884.
Trükitud K. Mattiesen'i kuluga.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 24. Сентября 1884 г.

EMSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Arhiivraamatukogu
82806

K. Mattiesen juures trükitud, Tartus 1884.

Eessõna.

esimesele trükile.

Selle lühikese grammatika kirjutasin mina eesti rahwakoolidele, kus wene keelt õpetatakse, keeleõpetuse nõuuks ja kergituseks. Ehk küll minu „Wene keele õppimise raamatus“ grammatika kawaks on, siiski arwasin ma hea ja tulusa olewat, kui kõige tarwilikumad keele sääduseid lühidalt selge sõnaga tarwilikkude näitustega ühes iseäralises raamatus õppijal käe pärast on, iseäranis sellel õppijal, kes „Wene keele õppimise raamatu“ töisest jaust (ükskud laused) läbi on ja kolmandas jaus lugemise tükkide kallal pähä õpitud grammatikat kordab ja weel täiendab nõnda kaugele, kui mõistus ja jõud ulatawad. — Wõera keele grammatika õppimisega peab wäga ettewaatlik oldama, sest sagedaste unustatakse ära, et mitte grammatika ette säetud märk ei ole, waid wõeras keel, mis grammatika abiga peab kätte õpitama. Ei see tähenda weel ühtigi, kui mõnel grammatika hakatusest otsani peas on, aga ometigi seda materjali elawalt, see on keele sees, pruukida ei mõista. Mis aitab niisugust surnud materjali korjata ja asjata meeles pidada, kui ta waimu ei hari ja muud kasu ei saada? Kes grammatikast tahab tulu tunda ja kasu saada, see püüdku õpitud sääduseid wõeras keeles kas lugemises, kõnelemises ehk ümberpanemises ikka mõtte ja mõistusega pruukida ja neid iga lause ja näituse seest üles otsida. See olgu siis ka iga koolmeistri mure ja kohus õppijaid seks juhatada. Nõnda kui rehkendamine halwa õpetamise läbi waimu waewab, sagedaste talle ka kahju teeb, hea õppetamise läbi aga igapidi suurt kasu toob, nõnda on ka grammatikaga lugu. Iga sääduse ja tähenduse juures püüdku õppija selgusele ja põhja peale saada ja ärgu mingu mitte enneaegu edasi. Koolmeister on ka siin see, kes pimedusest walgusele wiib; seepärast on iseäranis hakkajal raske, kohalt ka wõimatu, ilma koolmeistrita grammatikat tulusal wiisil õppida. Kes alles wene keelt õppima hakkab, see ei pea mitte kohe grammatika kätte wõtma ja säält sääduseid pähä õppima, waid ta peab kohe keele käsile wõtma, nõnda kui: „Wene keele õppimise raamat“ seda juhatab. Kui arwata nimetatud raamatu II. jagu (ükskud laused) kätte on õpitud, siis wast wõib

ka grammatikat kordamiseks ja edasiõppimiseks kätte wõtta, sest siis on ju keeleõppimisele põhi pandud ja õppija aimab juba, kuidas keelt, iseäranis grammatikat, õpitakse. —

Järel tulewas grammatikas on rohkeste materjali lühikese sõnaga antud. Iga sääduse juures on aga mõni (sagedaste ka üksainukene) näitus seletuseks. Harjutamiseks on töised raamatud iseäranis seks walmistatud, nagu „Wene keele õppimise raamat." Ma ei ole mitte tahtnud uusi sääduſid wene keeles leida ja teha, waid olen neist ammugi üles tähendatud ja igas koolis ja kooliraamatus pruugitawaist säädusteſt seda wõtnud, mis ma arwasin tarwis minewat, ja olen neid nõnda kokku säädnud, kuidas see minu arwamise järele näitas kõige tulusam olewat. Juhatajaks on mul järel tulewad wene keeli grammatikad olnud: Николичъ, Говоровъ, Соснецкій, Перевлѣсскій, Schönberg, Pawlowsky, Mühlenberg, Pihlemann. Nimed (termini technici), mis töiste keelte grammatikates wõeras (ladina) keeles on, olen ma püüdnud omas keeles anda. Selle asja juures on mul õpetaja J. Hurt abiks olnud ja ma tänan teda selle eest siin awalikult. —

Kui mõni mõne nende sõnade asemel paremat teab, seda palun ma oma parandusi enesele saata, mis ma tänuga wastu wõtan ja töise trüki ajal pruukida tahan.

Tartus, 14mal wiina kuu päewal 1877.

Raamatu toimetaja.

Eessõna

töisele trükile.

Iseäralikku muutust pole selles trükis mitte ette tulnud, mõned puudused on aga parandatud. Wene keele sääduste harjutamiseks olen ma wiimsel ajal kaks raamatut kirjutanud: 1) Wene keele „Хрестомáтія" sõnastikuga, kus mitu sada lugemise tükki ja laulu lugemiseks ja ümberpanemiseks wene keelest eesti keele on, ja 2) „Lugemised ümberpanemiseks eesti keelest wene keele" sõnastikuga, kus umbes 150 lugemise tükki sees on, mis kirjalikkudeks töödeks iseäranis sünniwad, aga ka suusõnaga wõiwad ümber pandud saada, nii kuis nõuudmine on. Siin grammatikas on kõik neis nimetatud raamatutes ette juhtuwad sääduſed ära seletatud.

Tartus, wiina kuul 1884.

Raamatu toimetaja.

Juhataja.

Tähed	§ 1—5	l. k.	1
Silbid	§ 5	"	5
Sõnad	§ 6—12	"	5
I. Wäljaspidise näu pooleſt	§ 6—10	"	5
Silbide kogu järele	§ 6	"	5
Rõhk	§ 7	"	6
Tähi ja lõpp	§ 8	"	6
Jautamine rea lõpul	§ 9	"	6
II. Oma tähenduſe järele	§ 10—12	"	7
Asjadeſt	§ 10	"	7
Sõna ſeltſid	§ 11	"	8
Nimiſõna	§ 12—35	"	9
Jautus	§ 12	"	9
Sugu	§ 13	"	9
Arw	§ 14	"	10
Munted	§ 15	"	11
Muutmine	§ 16	"	11
Muutuste tabelid	§ 17	"	12
Näituſed iſaſt ſugu ſõnadeſt	§ 18	"	13
" asja ſugu ſõnadeſt	§ 19	"	15
" emaſt ſugu ſõnadeſt	§ 20	"	16
Sääduswastaliſed muutmiſed	§ 21	"	18
Iſaſt ſugu ſõnad	§ 22—25	"	18
Lõpp ъ	§ 22 Nr. 1—14	"	18
Eſimene muude	§ 22 Nr. 1—10	"	18
Tõine muude	§ 22 Nr. 10—13	"	24
Kuues muude	§ 22 Nr. 13	"	25
Христосъ	§ 22 Nr. 14	"	25
Lõpp ь	§ 23 Nr. 1—5	"	25
Lõpp й	§ 24 Nr. 1—3	"	27
Eſimene muude	§ 24 Nr. 1	"	27
Tõine muude	§ 24 Nr. 2	"	27
Kuues muude	§ 24 Nr. 3	"	28
Asja ſugu ſõnad	§ 25—28	"	28
Lõpp o	§ 25 Nr. 1—7	"	28
Eſimene muude	§ 25 Nr. 1—4	"	28
Tõine muude	§ 25 Nr. 4—6	"	29
Wähendusſõnad	§ 25 Nr. 6 ja 7	"	30

Lõpp e	§ 26 Nr. 1—4	l. k.	30
Esimene muude	§ 26 Nr. 1	"	30
Tõine muude	§ 26 Nr. 3 ja 4	"	31
Kuues muude	§ 26 Nr. 2	"	31
Lõpp мя	§ 27	"	31
Emast sugu sõnad	§ 28—31	"	32
Lõpp a	§ 28 Nr. 1—5	"	32
Esimene ja neljas muude	§ 28 Nr. 1	"	32
Tõine muude	§ 28 Nr. 2—5	"	33
Lõpp я	§ 29 Nr. 1—4	"	33
Tõine muude	§ 29 Nr. 2, 3, 4	"	34
Kuues muude	§ 29 Nr. 1	"	33
Lõpp ь	§ 30	"	35
Wõeraist keelteſt wõetud sõnad	§ 31	"	36
Wähendussõnad	§ 32	"	36
Suurendussõnad	§ 33	"	37
Isanimed, pärisnimed, linnade nimed	§ 34	"	37
Omadussõna	§ 35—41	"	38
I. Tähendus ja jautus	§ 35 I	"	38
II. Sugu ja lõpud	§ 36 II	"	39
A. Sugu	§ 36 A	"	39
B. Lõpud	§ 36 B 1—7	"	40
III. Muutmine	§ 37 III	"	42
A. Selged omadussõnad	§ 37 A	"	42
a) Muutuste tabel näitustega	§ 37 a	"	42
b) Wõrdlemine	§ 37b	"	44
aa) Wõrdlusaſtmed	§ 37 aa	"	44
bb) Tõiſe wõrdlusaſtme sünnitamine	§ 37 bb	"	45
1. Tõiſe aſtme täis lõpp	§ 37 bb 1	"	45
2. Tõiſe aſtme lühendatud lõpp	§ 37 bb 2	"	46
dd) Kolmanda wõrdlusaſtme sünnitamine	§ 37 dd	"	48
1. 3da aſtme täis lõpp	§ 37 dd 1	"	48
2. 3da aſtme lühendatud lõpp	§ 37 dd 2	"	48
B. Omandajat tähendajad omadussõnad	§ 38 B	"	48
1. Nende sünnitamine	§ 38 B 1	"	48
2. Nende muutmine	§ 38 B 2	"	49
D. Seltsi tähendajad omadussõnad	§ 39 D	"	50
a) Nende lõpud	§ 39 D a	"	50
b) Nende muutmine	§ 39 D b	"	52
E. Nimisõnadeks saanud omadussõnad	§ 40 E	"	52
Aſemik	§ 41—43	"	53
Jautus	§ 41	"	53

Muutmine	§ 42	l. k.	54
Arwuſõna	§ 43—47	"	58
Jautus	§ 43	"	58
I. Tähenduſe järele	§ 43 I	"	58
II. Lõpu ja muutmiſe järele	§ 43 II	"	58
Arwuſõnade tabel	§ 44	"	59
Muutmine	§ 45	"	61
Muudete nõuudmine	§ 46	"	64
Teguſõna	§ 47—61	"	66
I. Jautus	§ 47 I	"	66
A. Tähenduſe järele	§ 47 A	"	67
B. Muutmiſe järele	§ 47 B	"	67
D. Tegija järele	§ 47 D	"	69
II. Muutmine	§ 48—57	"	69
A. Eesõpetus	§ 48 A	"	69
1. Tegija	§ 48 A 1	"	69
2. Sugu	§ 48 A 2	"	69
3. Arw	§ 48 A 3	"	70
4. Aeg	§ 48 A 4	"	70
5. Kõnewiis	§ 48 A 5	"	70
6. Waheſõnad	§ 48 A 6	"	70
B. Muutmine iſe	§ 49—58	"	71
Sääduskorraliſed teguſõnad tegewikus	§ 49—55	"	71
I. Olewik	§ 49 I	"	71
Lõpp ать	§ 49 Nr. 3	"	72
Lõpp овать, евать	§ 49 Nr. 4	"	74
Lõpp ять	§ 49 Nr. 5	"	74
Lõpp ить	§ 49 Nr. 6	"	75
Lõpp ѣть	§ 49 Nr. 7	"	75
Lõpp оть	§ 49 Nr. 8	"	76
Lõpp нуть	§ 49 Nr. 9	"	76
Lõpp ереть	§ 49 Nr. 10	"	76
II. Minewik	§ 50 II	"	77
III. Tulewik	§ 51 III	"	78
IV. Käskkõne	§ 52 IV	"	78
V. Waheſõnad	§ 53 V	"	80
A. Muudetawad waheſõnad	§ 53 A	"	80
a) Tegewikus	§ 53 Aa	"	81
b) Tehtawikus	§ 53 Ab	"	81
B. Muutmata waheſõnad	§ 53 B	"	82
a) Olewikus	§ 53 Ba	"	83
b) Minewikus	§ 53 Bb	"	83
VI. Mõned näituſed tegewikus	§ 54	"	83
Sääduskorraliſed teguſõnad tehtawikus	§ 55 VI	"	90
Sääduswastaliſed teguſõnad	§ 56, 57	"	92
I. Muutmine	§ 56 I	"	92

II. Nende tabel	§ 57 II	l. k.	94
III. Teu wältus ja lõpetus .	§ 58—61	"	97
Eessseletused	§ 58	"	97
A. Wältust tähendajad teguſõnad .	§ 59 A	"	98
1. Eſialguſed	§ 59 A 1	"	98
2. Tuletatud	§ 59 A 2	"	98
B. Lõpetust tähendajad teguſõnad .	§ 60 B	"	103
1. Eſialguſed	§ 60 B 1	"	104
2. Tuletatud	§ 60 B 2	"	105
Määraſõna	§ 61	"	107
A. Oma tuletuſe järele	§ 61 A 1, 2	"	107
B. Oma tähenduſe järele	§ 61 B 1—3	"	107
Eesſõna	§ 62	"	109
A. Eessseletuſed	§ 62 A 1, 2	"	109
B. Eesſõnade nõuudmiſed . . .	§ 62 B 1—6	"	110
Sideſõna	§ 63	"	113
A. Wäljaspidiſe moe järele . . .	§ 63 A 1, 2	"	113
B. Tähenduſe järele	§ 63 B 1, 2	"	113
Hüüdſõna	§ 64	"	114

Tähtedest.

§ 1. Wene keeles on 35 tähte, mis trükitud järel tulewat nägu on:

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Іі, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Θ θ.

§ 2. Nad langewad kolme jakku:

1. häälelised ehk täishäälelised (гласныя, vocales):
   a) kõwad (твёрдыя): а, о, у, ы, э
   b) pehmed (мягкія): я, ё, ю, и, е, ѣ
2. umbhäälelised (согласныя, consonantes):
   a) kõwad (твёрдыя): п, т, ф, к, с, ш, ч, ц
   b) pehmed (мягкія): б, д, в, г, з, ж
   d) sulad (плавныя): л, м, н, р
3. poolhäälelised (полугласныя): ъ, ь, й.

§ 3. Pääle selle langewad umbhäälelised weel 6de jakku koha järele, kus nad sünniwad:

1. kurkhääled (гортанныя, gutturales): г, к, х
2. sisisejad hääled (шипящія, sibilantes): ж, ч, ш, щ
3. huulhääled (губныя, labiales): б, в, м, п, ф, (θ)
4. hammashääled (зубныя, dentales): з, с
5. keelhääled (язычныя, linguales): д, т, ц, л, н, р.

§ 4. Tähtede lugemisest (rääkimisest):

а loetakse peaaegu nagu eesti keeles, natukene tumedamini: мало wähe.

о on enam kurgu põhjaſt rääkida kui eesti keeli o: дóрого kallis.
у on nagu eesti keeli u: супъ leem.
ы lugemiſes on meite õ ſuureks toeks, aga ammugi ei ole neil kahel tähel mitte üheſugune hääl: мы meie, мы́за mõis.
э on nagu eesti keeli e: эстъ eeſtlane.
я loetakſe ſilbi alustuſes ja poolhääliste ъ ja ь järel nagu ſelge „ja", näit.: ядъ kihwt, моя́ minu, дере́вья puud; muidu loetakſe tema nagu „jä", näit.: ня́ня lapſehoidja. Rõhu ees loetakſe tema nagu je näit.: язы́къ (езы́къ) keel
е ja **ѣ** loetakſe ſilbi alustuſes ja ъ ja ь järel ſelgeste nagu „je", näit,. ему́ temale, е́ду sõidan, съѣсть ära sööma; muidu umbhääliſte järel ei ole ſee „je" mitte enam üsna puhas, näit.: де́рево puu.
ё, rõhuga **е́**, loetakſe sõna hakatuſes, sõna lõpul, nõnda kui ka(enamiste) ſilbides, mille järele üks kõwa täishääleline, poolhääleline ъ ehk ka umbhääleliſed г ja к tulewad, nagu „jo ,näit.: ёжъ, твоё,мёду, завёлъ, лёгкій. Siſiſejate häälte ja ц järel räägitakſe **ё** nagu ſelge о, näit.: лицё (лицо́), ещё (ещо́).

Tähendus: Rõhuga е́ loetakſe järel tulewais sõnades ka nagu ё гнѣзда peſad, сѣдла ſadulad, цвѣлъ õitſes, звѣзды tähed: пріобрѣлъ teenis, ſai omale.

ю loetakſe ſelgeste nagu „ju", näit.: юность noorus.
и (täpita, осьмири́чное) ſeiſab sõna alustuſes ja umbhääliſte ees (ja järel), näit.: и́мя nimi, ми́мо mööda.

Tähendus: Umbhääliſe ja и wahel on enam ehk wähem ikka üks j kuulda.

(täpiga, десятири́чное) ſeiſab üksnes hääliſte tähtede ees, ka sõna alustuſes, näit.: библіо́тека raamatukogu.

Täh.: Üksnes sõnas міръ maailm ſeiſab i ühe umbhääliſe järel.

йі (pool и) ſeiſab üksnes täishääliſte järel, näit.: мой minu.

Kõwade ja pehmete umbhääliſte wahel olgu ikka ſelge wahe tehtud:

pehmed:	kõwad:
ба́ба	па́па
во́ру	фо́рму
гни́ло	кни́га
ду́ма	ту́по
жи́то	ши́то
коза́	коса́

г loetakſe nagu meite g, muud kui д, т, к, ч ja ъ ees nagu h, näit.: sõnas нога́ loe г nagu g, aga:
sõnades: когда́, но́гти, легко́, мя́гче loe г nagu meite h, nõndaſama ka sõnades: Госпо́дь Jumal, госуда́рь keiſer (walitſeja), бога́тый rikas, бла́го hea ja temaga kokku pandud sõnades.

к loetakſe muidu nagu meitegi k, muud kui **т** ees nagu h, näit.: кто (хто) kes.

х on kõwem kui meite h, arwata nagu meite kaks hh kõrwu, näit.: ху́до (hhudo) halb.

ж, ч, ш ja **щ** on hääled, mis eesti keeles mitte leida ei ole, mis üksnes ſuuſt ſuhu wõiwad, aga mitte kirja läbi ei wõi õpetatud ſaada; ж on pehme ja ш on kõwa, щ on kokku pandud ш: ſt ja ч: ſt. ч räägitakſe н ees nagu ш, näit.: коне́чно (коне́шно) muidugi.

б, в, м, п kohta ei ole midagit iſeäraliſt tähele panna; mis pehmeteſt umbhäälelisteſt weel öelda tuleb, ſaab allpool öeldud.

ф on jälle hääl, mis meil ſugugi ei olegi, ſeepäraſt õpitagu teda oſawa koolmeiſtri käeſt, mitte kirja järele, ſeſt ſee wiimane aſi on wõimatu.

в pruugitakſe wene keeles wäga arwaste, mõnes ſõnas aga; temal on juſt ф hääl, nagu: Фома́ (Θома́) Toomas.

mis **з** ja **с** kohta öelda tuleb, on ülewal juba nimetatud, ſee on: з on pehme, nagu ſõnas kaſi (minema), ja с on kõwa, nagu ſõnas kaſſi (karwad), (ehk Dr. Wiedemann'i järele: kazi minema ja kaſi karwad).

mis **д** ja **т** kohta öelda tuleb, on ka juba ülewal öeldud, ſee on: д on pehme ja т on kõwa hääl, näit.: ду́ма (duma) ja ту́по (tupo).

ц on т: ſt ja с: ſt kokku pandud hääl, näit.: цѣна́ (tſena, тсѣна́) hind.

л on jälle hääl, mis meil puudub, ſeſt ta on palju tumedam, kui meite l, näit.: луна́ kuu.

н ja **р** kohta ei ole midagit iſeäraliſt öelda.

ъ ja **ь** pruugitakſe kirja ſees ikka üksnes umbhäälelіste järel, nende pehmemaks ehk kõwemaks lugemiſeks, nagu: столъ laud, столь niipalju. Seda mööda ei tohi ſiis kunagi mitte täishäälelіste järel ъ ja ь ſeista; kui aga ſõna muutmine ſeda mõni kord nõuab, ſiis peab nende aſemel й pandama;

nagu: paljuſe II. muude ſõnaſt сва́я peaks olema сваь, aga nüüd nimetatud ſääduſe järele свай.

Pehmed umbhäälelised б, в, г, д, з, ж loetakſe kõwade umbhäälelisте ees ja ſõnade lõpul nagu kõwad, näit.:

ло́вко	loe	ло́фко	клубь	loe	клупъ
ловъ	„	лофъ	у́зко	„	у́ско
ло́дка	„	ло́тка	возъ	„	восъ
садъ	„	сатъ	дро́жка	„	дро́шка
тру́бка	„	тру́пка	ёжъ	„	ёшъ n. n. e.

Umbhäälelised г, д, з, к, т, ц, с, х, ск, ст muudetakſe ſagedaste ſiſiſejaiks häälteks, nagu:

г, д, з, = ж: ks
к, т, ц = ч: ks
с, х = ш: ks
ск, ст = щ: ks

Huulhäälte б, в, м, п ja ф järel ei tohi mitte ю ſeista; kui ſõnade muutmine ſeda aga ometigi mõni kord nõuab, ſiis pannakſe huulhäälte ja ю wahele täht л, näit.:

mitte любю waid люблю
„ ловю „ ловлю
„ дремю „ дремлю
„ терпю „ терплю
„ графю „ графлю

Täh.: Seſt ſääduſeſt on wälja wõetud: червю uſſile, го́лубю tuile, каймю paliſtan, клеймю tembeldan.

Tähtede **г, к, х, ж, ч, ш,** ja **щ** järel ei ſeiſa mitte **ы, я, ю** waid peab ſeisma **и, а, у**

näit.: кни́ги mitte кни́гы
ма́льчики „ ма́льчикы
му́хи „ му́хы
ножи́ „ ножы́
на́ши „ на́шы

Tähe **ц** järel ei ſeiſa mitte **ю** ja **я,** waid peab ſeisma у ja а. Tähtede ж, ч, ш, щ ja ka ц järel ei ſeiſa mitte о waid peab ſeisma е, näit.: чёрный, щётка n. n. e.

Täh.: Uuemal ajal ſeiſab ka mõnes ſõnas nende praegu nimetatud tähtede järel е aſemel о, aga üksnes ſiis, kui rõhk е pääle tuleb, näit.: плечо́, яйцо́, кольцо́, отцо́вскій

Tähe **i** järel ei tohi kunagi mitte ѣ seista, kui aga sõnade muutmine seda mõni kord nõuab, siis pannakse **ѣ** asemel **и**, näit.: въ би́бліи (6. muude ainuses sõnast би́блія) mitte въ би́бліѣ.

Lõppudes аго, яго, ого, его loetakse г nagu в (w); aga áго ja óго (rõhuga) loetakse nagu óва (owa).

Näit.:	у́мнаго	loe	у́мнаво
	бѣ́днаго	„	бѣ́днаво
aga:	большáго	„	большóва
	такóго	„	такóва n. n. e.

Täh.: Ühe ja tõise tähe ja hääle üle wõiks ehk weel mõndagi öelda, aga esimeseks hakatuseks olgu sest küllalt (ehk on paljugi!).

Silbidest.

§ 5. Silp wõib olla üks täishääleline üksinda, nagu я mina, е-му́ temale, n. n. e.; ehk ta on üks kaksikhääleline, nagu уй-ду́ lähen ära; ehk ta on täishääleline wõi kaksikhääleline umbhäälelistega ühendatud, nagu: ми́-мо mööda, клей-мю́ tembeldan n. n. e.

Umbhäälelistest ehk nende ühendamisest ei sünni weel mitte silp, nagu: мн, бъ, кл n. n. e.; waid igas silbis peab kõige wähemalt üks täishääleline olema.

Umbhääleliste ja hääleliste ühendamise läbi wõib silp kolme moodu sündida:

1. hääleline on umbhäälelise ees, nagu: отъ
2. hääleline on umbhäälelise taga, nagu: то
3. hääleline on umbhääleliste wahel, nagu: тотъ.

Sõnadest.

I. Oma wäljaspidise näu poolest.

§ 6. Sõnad wõiwad silbide kogu järele olla:

1. ühesilbilised (односло́жныя): на, я, росъ
2. mitmesilbilised (многосло́жныя):

ка-кóй, я-ма } kahesilbilised
че-ло-вѣкъ, хо-ро-шó } kolmesilbilised
Е-ка-те-ри-но-слáвъ — kuuesilbiline

§ 7. On sõnad mitmesilbilised, siis seisab üks e silbi pääl pearõhk (accent, ударéніе), ja et see rõhk wene keeles iga silbi pääl (muidugi mitte sesamas sõnas) wõib seista, siis tähendatakse teda üks kommaga ', mis rõhutud silbi kohal seisab, näit.: дóрого, дорóга n. n. e.

§ 8. Igas sõnas on kaks asja tähele panna:
1. tema juur wõi tüwi (кóрень)
2. tema lõpp (окончáніе)
näit.: звѣзд-á, сúн-ій, плы-ть n. n. e.

Sõnad, mis millestki muust sõnast sünnitatud ei ole, waid kus selge sõna tüwi näha on, nimetatakse tüwisõnadeks (коренныя слова), näit.: нéб-о, мóр-е n. n. e.

Sõnad aga, mis tüwisõnadest sünnitatud on, nimetatakse sünnitatud wõi tuletatud sõnadeks (произвóдныя слова), näit.: столя́ръ, столóвая (mõlemad sünnitatud sõnast столъ), домовóй (sõnast домъ) n. n. e.

§ 9. Kirjutades peab säädusid tähele panema, mis järele sõnu rea lõpetuses jautatakse, sest oma tahtmist mööda ei wõi see mitte sündida.

Tuleb lahutamise koha pääl üks umbhääleline kahe häälelise wahel seisma, siis kirjutatakse see umbhääleline uue rea hakatuseks, nagu: до-ró-га.

Tulewad aga lahutamise koha pääl mitu umbhäälelist seisma, siis tuleb mitu asja tähele panna:

1. On neid kaks tükki, siis saawad nad ka enamiste lahutatud, nõnda et üks neist täie rea lõpetuseks ja tõine uue rea hakatuseks tuleb, nagu: А́н-на, дрóж-жи, дóл-женъ, сём-га n. n. e. Aga huulhääled (б, в, м, п) ja л ei saa mitte lahutatud, waid tulewad koos uue rea peale, nagu: лю-блю, ло-влю, зе-мля́. Tähed бр, ск, кс, ст, ei saa mitte lahutatud, nagu: дó-брый, до-ска́, Алексáндръ, чá-сто.
2. On neid kolm tükki (wõi weel rohkem), siis jääwad need tähed kokku, mis praegu nimetatud sääduste järele

kokku pidiwad jääma, ja mis siis weel üle jääb, see lahutatakse, nagu: пёр-сти, кор-млю и т. е. Tähed ств ei saa kunagi mitte lahutatud, nagu богáт-ство.

Täh.: 1. Sulahäälelised tahawad enamiste ükstõisega ühendatud jääda, nagu: сóлн-це.

Tuletatud ehk kokku pandud sõnad jautatakse nende jagude järele, nagu: ни-гдѣ, ис-хóдъ, со-глáсно.

Täh.: 2. Täht ь kahe umbhäälelise wahel lahutab neid, nagu: скóль-ко.

II. Oma tähenduse järele.

§ 10. Enne kui sõna tähenduse järele seletama ja jautama wõime hakata, peame „asjadest" rääkima, sest palju sõnu on asjade nimed, ja asi on, mis meid mõtlema ja rääkima ajab.

I. Asjad (предмéты).

Mis on asi? Et asjad mitmesugused on, teame igaüks, ja et see meid wäga kaugele kõrwa wiiks, kui meie üles tähendama hakkaks, mis asi kõik tähendab, seepärast wastame lühidelt: asi on kõik see, mis järele küsitakse sõnadega: „mis see on? (что э́то такóе?)

Mõnda asja wõime meie näha, mõnda mitte; mõni asi elab, mõni mitte; mõnda asja wõime tunda, mõnda üksnes waimu silmaga näha, see on, tema üle üksnes mõtelda. Selle pärast wõiwad asjad olla

1. nähtawad (ви́дные) näit.: столъ laud, дéрево puu.

2. nägemata (неви́дные) näit.: забóта mure, миръ rahu

Nähtawad asjad wõiwad olla:

a) elulised (одушевлéнные), nagu:
лóшадь hobune
человѣкъ inimene
жена́ naine u. u. e.

b) eluta (неодушевлéнные), nagu:
домъ maja
трава́ rohi
нога́ jalg.

Nägemata asjad wõiwad olla:

a) waimulikud (духóвные), nagu:
духъ waim

душá hing
Богъ Jumal
áнгелъ ingel

b) mõtteliſed (умственные), nagu:
и́стина tõſidus
миръ rahu
добродѣтель woorus n. n. e.

§ 11. II. Sõnaſeltſid (ча́сти рѣчи):

1. Nimiſõna (и́мя существи́тельное, substantivum) on üks asja nimi, nagu: кни́га raamat, чистота́ puhtus n. n. e.
2. Omadusſõna (и́мя прилага́тельное, adjectivum) tähendab asja omadust, nagu: высо́кій, ая, ое kõrge, чёрный, ая, ое must n. n. e.
3. Aſemik ehk aſeſõna (мѣстоиме́ніе, pronomen) ſeiſab nimiſõnade ja omadusſõnade aſemel, nagu онъ tema, мы meie, э́тотъ, а, о ſee, нашъ, а, е meie n. n. e.
4. Arwuſõna (и́мя числи́тельное, numerale) tähendab asjade kogu wõi rida, nagu: три kolm, пя́тый wiies n. n. e.
5. Teguſõna, ajaſõna (глаго́лъ, verbum) tähendab tegemiſt, ſagedaste ka olemiſt, nagu: писа́ть kirjutama, лежа́ть maas olema, n. n. e.
6. Määraſõna (нарѣчіе, adverbium) määrab tegemiſe aega, kohta, wiiſi ja põhja, nagu: за́втра homme, тамъ ſää́l, ско́ро ruttu, warsti n. n. e.
7. Ees- eestikeeles tagaſõnad (прдело́ги, praepositiones) tähendawad ligemalt asjade ja nende tegemiste ſeiſuſt ja olekut ükstõiſe wastu, nagu: предъ ees, въ ſees, на pää́l, n. n. e.
8. Sideſõnad (сою́зы, conjunctiones) ühendawad ükſikuid sõnu ja lauſid, nagu: и ja, ещё weel, но aga, n. n. e.
9. Hüüdſõnad (междоме́тія, interjectiones) on sõnad, millel iſeeneſeſt tähenduſt ei ole, mis mitmeſugustes tundmustes hüütud ſaawad, nagu: ура́! hurraa! уй! ui! n. n. e.

Nimisõna.

Имя существительное (substantivum).

§ 12. Nimisõnad langewad 4 jakku:

1. Pärisnimed (собственныя, nomina propria), need on nimed, mis üksnes üht[illegible]

Muidugi käib eluliste asjade juures loodud ſugu grammatika ſugu ette, ſee on: on aſi tõeste iſaſt ſugu, ſiis jääb ta nimi ka iſaſt ſugu, lõpu pääle waatamata, nagu: дя́дя onu, мѣня́ло rahawahetaja, подмасте́рье ſell n. n. e.

Mõned ſõnad wõiwad iſaſt ja emaſt ſugu olla, mis pruukimiſe korral näha on:

пья́ница joodik
убі́йца mõrtſukas
малю́тка wäikene laps
ла́комка maias inimene
пустоме́ля lobiſeja inimene
n. n. e.

§ 14. Arw (число́).

Grammatika keeles räägime, kui üheſt asjaſt räägime: ainuſes (üksikuſes), ja kui mitmeſt asjaſt räägime: paljuſes (mitmuſes). Selle järele on ſiis nimiſõnadel kaks arwu:

1. ainus (üksikus)(еди́нственное число́, singularis)столъ laud

2. paljus (mitmus) (мно́жественное число́, pluralis) столы́ lauad.

Mõned nimiſõnad on üksnes ainuſes pruugitawad (singularia tantum); need on: a) mõtteliſed ſõnad, nagu любо́вь armastus; b) pärisnimed, nagu Дерпъ Tartu, Э'мбахъ emajõgi; d) einimed, nagu: мука́ jahu, зо́лото kuld, n. n. e.

Mõned ſõnad on üksnes paljuſes pruugitawad (pluralia tantum), nagu:

iſaſt ſugu:

люди rahwas, inimeſed
разска́зы jutustuſed
часы́ kell (tunnid)
вѣсы́ kaal
очки́ prill
щипцы́ tulikäärid
прогоны́ poſthobuste eeſt makſetud raha n. n. e.

emaſt ſugu:

де́ньги raha
ви́лы hang
но́жницы käärid
са́ни saan
дро́жди pärm, ſepp
но́ты noodid
по́хороны matuſed
су́тки päew (24 tundi)
око́вы ahelad
щи kapstaſupp
именины nimepäew
n. n. e.

aſja ſugu:

чернила tint'
воротá wäraw
дровá põletispuud n. n. e.

§ 15. Muuted (падежи́).

Nimiſõna muutmine ſünnib lõppude waral. Niiſuguſid iſeäraliſi lõppuſid on igal ſõnal ainuſes 6 ja paljuſes nendeſama tingimistega ka 6.

Selle järele on ſiis wene keeles 6 muudet, mis iga ſõna muutmiſes kaks korda ette tulewad. Need on:

1. muude (именúтельный падéжъ, nominativus), mis küſimuste pääle: кто кés? ja что mis? wastab, näit.: кузнéцъ ſepp, кузнецы́ ſepad; лѣсъ mets, лѣсá metſad.

2. muude (родúтельный падéжъ, genitivus), mis küſimuste pääle: кого́ kelle? чего́ mille? wastab; näit.: кузнецá ſepa, кузнецóвъ ſeppade; лѣса metſa, лѣсóвъ metſade.

3. muude (дáтельный падéжъ, dativus), mis küſimuste pääle: кому́ kellele? ja чему́ millele? wastab; näit.: кузнецу́ ſepale, кузнецáмъ ſeppadele, лѣсу metſale, лѣсáмъ metſadele.

4. muude (винúтельный падéжъ, accusativus), mis küſimuste pääle: кого́ keda? ja что mis? wastab; näit.: кузнецá ſeppa, кузнецóвъ ſeppi; лѣсъ metſa, лѣсá metſi.

5. muude (твориúтельный падéжъ, instrumentalis), mis küſimuste pääle: кѣмъ kelle läbi? чѣмъ mille läbi? wastab, näit.: кузнецóмъ ſepa läbi, кузнецáми ſeppade läbi; за лѣсомъ metſa taga, за лѣсáми metſade taga.

6. muude (предлóжный падéжъ, praepositivus), mis küſimuste pääle: о комъ kelle üle? ja о чёмъ mis üle? wastab, näit.: о кузнецѣ ſepa üle, о кузнецáхъ ſeppade üle; въ лѣсу́ metſas, въ лѣсáхъ metſades.

Pääle nende kuue muute on wene keeles weel üks muude: звáтельный падéжъ, vocativus, mis aga peaaegu ikka eſimeſe muutega ühte läheb. Üksnes järel tulewais ſõnades on ſeitsmendal muutel iſeäraline lõpp:

Гóсподи Jeſuſ! (ſõnaſt Господь)
Бóже Jumal! (ſõnaſt Богъ)
Христé Kristus! (ſõnaſt Христóсъ)
Іисýсе Jeeſus! (ſõnaſt Іисýсъ)
Отчé Jſa! (ſõnaſt отéцъ, kui ta Jumalat tähendab.)

§ 16. Nimiſõnade muutmine on wene keeles kolmeſugune: 1) kõwa, 2) pehme, 3) ſegatud. Kõwa on muutmine ſiis, kui kõikides muudetes kõwad täishäälelised ehk ъ lõppudeks on. waata eespool ſõna столъ muutmine. Pehme on muutmine ſiis, kui kõikides muudetes pehmed täishäälelised ehk ь lõppudeks on, waata eespool ſõna часть muutmine. Segatud on muutmine ſiis, kui

mõnes muutes kõwad, mõnes pehmed täishäälelised lõppudeks on. See muutmine tuleb neis nimisõnades ette, kus lõpusilbis tähed г, к, х, ж, ч, ш ja щ on.

Waata eespool sõna мáльчикъ muutmine.

Muutmiste tabel I.

Единственное число. Ainus. (Üksikus.)									
	мужескій родъ isast sugu.			женскій родъ emast sugu.			средній родъ asja sugu.		
И.	ъ	й	ь	а	я	ь	о	е	мя
Р.	а	я	я	ы	и	и	а	я	мени
Д.	у	ю	ю	ѣ	ѣ	и	у	ю	мени
В.	nii kui I. ehk II. muude			у	ю	ь	nii kui I. muude		
Т.	омъ	емъ	емъ	ою	ею	ью, ію	омъ	емъ	менемъ
П.	ѣ	ѣ	ѣ	ѣ	ѣ	и	ѣ	ѣ	мени
Множественное число. Paljus. (Mitmus).									
И.	ы	и	и	ы	и	и	а	я	мена
Р.	овъ	евъ	ей	ъ	ь	ей	ъ	ей	менъ
Д.	амъ	ямъ	ямъ	амъ	ямъ	ямъ	амъ	ямъ	менамъ
В.	nii kui I. ehk II. muude			nii kui I. ehk II. muude			nii kui I. muude		
Т.	ами	ями	ями	ами	ями	ями	ами	ями	менами
П.	ахъ	ях	ях	ахъ	ях	ях	ахъ	ях	менахъ

Kui palju neist nimetatud muutusteſt ükstõisega sugulased on, näitab järel tulew

Tabel II.

Единственное число. Ainus. (Üksikus.)									
	мужескій родъ isast sugu ja средній родъ asja sugu.					женскій родъ emast sugu.		средній родъ asja sugu.	
И.	ъ	о	й	ь	е	а	я	ь	мя
Р.	а		—	—	—	ы	—	и	мени
Д.	у		—	—	—	ѣ		и	мени
В.	nii kui I. ehk II. muude					у	—	ь	мя
Т.	омъ		—	—	—	ою	—	ью.ію	менемъ
П.	ѣ					ѣ		и	мени

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus).								
	мужескій родъ isast sugu ja средній родъ asja sugu.			женскій родъ emast sugu.			средній родъ asja sugu.
И.	ы	а	и и я	ы	—	и	мена
Р.	овъ	ъ	евъ ей ей	ъ	—	ей	менъ
Д.	амъ		— — —	амъ	—	—	менамъ
В.	nii kui I. ehk II. muude			nii kui I. ehk II. muude			мена
Т.	ами		— — —	ами	—	—	менами
П.	ахъ		— — —	ахъ	—	—	менахъ

Kriipsud tähendawad, et nende asemel peawad pehmed täishäälelised seisma, mis kõrwal seiswate kõwade täishäälelíste sarnased on, nagu: a, asemel я, o, asemel e, y asemel ю, ы asemel и, ъ asemel ь n. n. e.

Nagu tabeli päält näeme, on neljandal muutel isast sugu sõnades ja emast sugu paljuses kaheſugune lõpp; mõni kord on temal esimese, mõni kord töise muute lõpp.

Muudetakse eluta asja nime, siis on neljandal muutel nimetatud kohtade pääl esimese muute lõpp, nagu: стулъ iste 4ias muude on ka стулъ istet.

Muudetakse aga eluliſe asja nime, siis on neljandal muutel töise muute lõpp, nagu: 2ne muude: человѣка inimese ja 4ias muude ka человѣка inimest.

Täh. 1. Selleſt sääduſest on wälja wõetud kõik kogunimed, kui nad ka eluliſi asju tähendawad, nagu: я видѣлъ храбрые народы mina nägin wahwaid rahwaid.

Asja sugus (ainuses ja paljuses) ja emast sugu sõnade ainuses ei waadata mitte selle peale, kas asi eluline ehk eluta on. Emast sugu sõnades on neljandal muutel ainuses iseäraline lõpp. Asja sugu sõnades on neljas muude ikka esimese muute sarnane.

Täh. 2.: Emast sugu sõnade wiienda muute lühendatud lõpud oй, ей ja ью saawad wenelaste seas igapäewases harilikus keeles wäga sagedaste pruugitud, nagu: ногóй (ногóю), пýлей (пýлею), лóшадью n. n. e.

§ 18. Näituſed isast sugu sõnades:

Единственное число́. Ainus. (Üksikus).	
И. столъ laud	кузнéцъ ſepp
Р. столá laua	кузнецá ſepa
Д. столý lauale	кузнецý ſepale
В. столъ lauda	кузнецá ſeppa

Т.	за столóмъ laua taga	съ кузнецóмъ ſepaga
П.	на столѣ laua pääl.	о кузнецѣ ſepaſt

Мнóжественное числó. Paljus. (Mitmus).

И.	столы́ lauad	кузнецы́ ſepad
Р.	столóвъ laudade	кузнецóвъ ſeppade
Д.	столáмъ laudadele	кузнецáмъ ſeppadele
В.	столы́ laudu	кузнецóвъ ſeppi
Т.	за столáми laudade taga	съ кузнецáми ſeppadega
П.	на столáхъ laudade pääl.	о кузнецáхъ ſeppadeſt

Единственное числó. Ainus. (Ükſikus).

И.	мáльчикъ poiſs	сарáй küün
Р.	мáльчика poiſi	сарáя küüni
Д.	мáльчику poiſile	сарáю küünile
В.	мáльчика poiſi	сарáй küüni
Т.	съ мáльчикомъ poiſiga	предъ сарáемъ küüni ees
П.	о мáльчикѣ poiſiſt.	въ сарáѣ küünis.

Мнóжественное числó. Paljus. (Mitmus).

И.	мáльчики poiſid	сарáи küünid
Р.	мáльчиковъ poiſſide, poiſte	сарáевъ küünide
Д.	мáльчикамъ poiſſidele	сарáямъ küünidele
В.	мáльчиковъ poiſſa	сарáи küüniſid
Т.	съ мáльчиками poiſſidega	предъ сарáями küünide ees
П.	о мáльчикахъ poiſſideſt.	въ сарáяхъ küünides

Единственное числó. Ainus. (Ükſikus).

И.	корóль kuningas	еврéй juut
Р.	короля́ kuninga	еврéя juudi
Д.	королю́ kuningale	еврéю juudile
В.	короля́ kuningat	еврéя juuti
Т.	съ королёмъ kuningaga	съ еврéемъ juudiga
П.	о королѣ kuningaſt.	о еврéѣ juudiſt

Мнóжественное числó. Paljus. (Mitmus).

И.	короля́ kuningad	еврéи juudid
Р.	королéй kuningate	еврéевъ juutide
Д.	королямъ kuningatele	еврéямъ juutidele
В.	королéй kuningaid	еврéевъ juuta, juutiſid
Т.	съ королями kuningatega	съ еврéями juutidega
П.	о короляхъ kuningateſt.	о еврéяхъ juutideſt.

Nõnda muudetakſe ka:

столя́ръ puuſepp	конь hobune
кома́ръ ſääſk	учи́тель koolmeister
ученикъ koolipoiſs	ле́карь arſt
пасту́хъ karjane	прія́тель sõber
охо́тникъ kütt	фона́рь later
врагъ waenlane	царь tſaar
дворъ hoow	гусь ani
садъ aid	го́лубь tui, tuwi
хлѣбъ leib	казначе́й kaasahoidja
стака́нъ õlleklaas	урожа́й hea lõikus
шкапъ kapp	обы́чай pruuk
мѣсяцъ kuu	злодѣ́й kuri inimene

п. п. е.

§ 19. Näituſed asja ſugu sõnades:

Еди́нственное число́. Ainus. (Üksikus.)

И.	ста́до kari	боло́то ſoo
Р.	ста́да karja	боло́та ſoo
Д.	ста́ду karjale	боло́ту ſoole
В.	ста́до karja	боло́то ſood
Т.	со ста́домъ karjaga	подъ боло́томъ ſoo all
П.	о ста́дѣ karjaſt	въ боло́тѣ ſoo ſees.

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus.)

И.	стада́ karjad	боло́та ſood
Р.	стадъ karjade	боло́тъ ſoode
Д.	стада́мъ karjadele	боло́тамъ ſoodele
В.	стада́ karju	боло́та ſoid
Т.	стада́ми karjadega	подъ боло́тами ſoode all
П.	о стада́хъ karjadeſt	въ боло́тахъ ſoode ſees.

Еди́нственное число́. Ainus. (Üksikus.)

И.	по́ле wäli	учи́лище kool
Р.	по́ля wälja	учи́лища kooli
Д.	по́лю wäljale	учи́лищу koolile
В.	по́ле wälja	учи́лище kooli
Т.	по́лемъ wälja läbi	за учи́лищемъ kooli taga
П.	на по́лѣ wälja pääl	въ учи́лищѣ koolis.

Мно́жественное чисдо́. Paljus. (Mitmus).

И.	поля́ wäljad	учи́лища koolid
Р.	поле́й wäljade	учи́лищъ koolide
Д.	поля́мъ wäljadele	учи́лищамъ koolidele
В.	поля́ wälju	учи́лища koola, kooliſid
Т.	поля́ми wäljade läbi.	за учи́лищами koolide taga
П.	на поля́хъ wäljade pääl.	въ учи́лищахъ koolides.

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И.	и́мя nimi	мо́ре meri
Р.	и́мени nime	мо́ря mere
Д.	и́мени nimele	мо́рю merele
В.	и́мя nime	мо́ре merd
Т.	и́менемъ nimega	за мо́ремъ mere taga
П.	объ и́мени nimeſt.	въ мо́рѣ meres.

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus.)

И.	имена́ nimed	моря́ mered
Р.	имёнъ nimede	море́й merede
Д.	имена́мъ nimedele	моря́мъ meredele
В.	имена́ nimeſid	моря́ mereſid
Т.	имена́ми nimedega	за моря́ми merede taga
П.	объ имена́хъ nimedeſt.	въ моря́хъ merede ſees.

Nõnda muudetakſe ka:

о́зеро järw	го́ре mure
село́ küla	вре́мя aeg
бревно́ palk	зна́мя lipp
зе́ркало peegel	пла́мя tuleleek
лѣто ſuwi	бре́мя ſeljakoorm.

п. п. е.

§ 20. Näituſed emaſt ſugu ſõnades:

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И.	ко́мната tuba	сестри́ца õekene
Р.	ко́мнаты toa	сестри́цы õekeſe
Д.	ко́мнатѣ toale	сестри́цѣ õekeſele
В.	ко́мнату tuba	сестри́цу õekeſt
Т.	предъ ко́мнатою toa ees	со сестри́цею õekeſega
П.	въ ко́мнатѣ toas.	о сестри́цѣ õekeſeſt

Мно́жественное число́. Paljus (Mitmus).

И. ко́мнаты toad	сестри́цы õekeſed
Р. ко́мнатъ tubade	сестри́цъ õekeste
Д. ко́мнатамъ tubadele	сестри́цамъ õekestele
В. ко́мнаты tubaſid	сестри́цъ õekeſi
Т. предъ ко́мнатами tubade eeš	со сестри́цами õekestega
П. въ ко́мнатахъ tubades.	о сестри́цахъ õekesteſt.

Еди́нственное число́. Ainus (Ükſikus).

И. стѣна́ ſein	ча́сть jagu, oſa
Р. стѣны́ ſeina	ча́сти jau
Д. стѣнѣ́ ſeinale	ча́сти jaule
В. стѣну́ ſeina	ча́сть jagu
Т. за стѣно́ю ſeina taga	ча́стію jauga, oſalt
П. на стѣнѣ́ ſeina pääl.	о ча́сти jauſt.

Мно́жественное число́. Paljus (Mitmus).

И. стѣны ſeinad	ча́сти jaud
Р. стѣнъ ſeinade	часте́й jagude
Д. стѣна́мъ ſeinadele	часта́мъ jagudele
В. стѣны ſeinu	ча́сти jaguſid
Т. за стѣна́ми ſeinade taga	часта́ми jagudega
П. на стѣна́хъ ſeinade pääl.	о часта́хъ jagudeſt.

Еди́нственное число́. Ainus (Ükſikus).

И. ло́шадь hobune	ня́ня lapſe hoidja
Р. ло́шади hobuſe	ня́ни lapſe hoidja
Д. ло́шади hobuſele	ня́нѣ lapſe hoidjale
В. ло́шадь hobuſt	ня́ню lapſe hoidjat
Т. съ ло́шадью hobuſega	съ ня́нею lapſe hoidjaga
П. на ло́шади hobuſe pääl.	о ня́нѣ lapſe hoidjaſt.

Мно́жественное число́. Paljus (Mitmus).

И. ло́шади hobuſed	ня́ни lapſe hoidjad
Р. лошаде́й hobuste	нянь lapſe hoidjate
Д. лошадя́мъ hobustele	ня́нямъ lapſe hoidjatele
В. лошаде́й hobuſid	нянь lapſe hoidjaid
Т. съ лошадя́ми (лошадьми́) hobustega	съ ня́нями lapſe hoidjatega
П. на лошадя́хъ hobuste pääl.	о ня́няхъ lapſe hoidjaiſt.

Nõnda muudetakſe:

газе́та ajaleht	карти́на pilt
мину́та minut	рабо́та töö
ме́льница weske	шу́ба kaſukas
доли́на org	неде́ля nädal
берёза kaſk	я́блонь õunapuu
ле́стница trepp	бу́ря torm
ры́ба kala	пу́ля kuul
а́рфа kannel	дверь uks
ла́мпа lamp	га́вань ſadam
оде́жда ülikond	о́сень ſügiſe

n. n. e.

§ 21. Palju ſõnu on aga, mis juſt mitte täieste ülewal nimetatud muutmiste tabeli järele ei muudeta, waid mõned lähewad ſelles, tõiſed tõiſes muutes ſääduſeſt kõrwa. Seepäraſt anname järel tulewais tähendustes nendeſt ſääduswastalisteſt muutmisteſt lähemat ſeletuſt.

§ 22. Iſaſt ſugu ſõnad.

Lõpp ъ.

Eſimene muude.

1. Järel tulewais ſõnades lõpuga ъ ei ole paljuſe eſimeſe ja neljanda muute lõpp (kui eluta asja nime muudetakſe), mitte ſääduſe järale ы, waid á rõhuga. Et nüüd aga ainuſe tõiſe muute lõpp ka a on, ſiis teeb rõhk nende kahe muute wahele wahet.

Еди́нственное число́.	Мно́жественное число́.
И. го́родъ linn	И. города́ linnad
Р. го́рода linna	Р. городо́въ linnade
Д. го́роду linnale	Д. города́мъ linnadele
В. го́родъ linna	В. города́ linnaſid
Т. за го́родомъ linna taga	Т. за города́ми linnade taga
П. въ го́родѣ linnas.	П. въ города́хъ linnades.

1. muude ainuſes:	2. muude ainuſes:	1. muude paljuſes:
домъ maja	до́ма	дома́
ве́черъ õhtu	ве́чера	вечера́
лѣсъ mets	лѣса	лѣса́

1. muude ainuses:	2. muude ainuses:	1. muude paljuses:
бе́регъ kallas	бе́рега	берега́
о́стровъ saar	о́строва	острова́
по́гребъ keller	по́греба	погреба́
го́лосъ hääl	го́лоса	голоса́
лугъ nurm	лу́га	луга́
рука́въ käiss	рука́ва	рукава́
сто́рожъ waht	сто́рожа	сторожа́
ко́локолъ kell	ко́локола	колокола́
глазъ silm	гла́за	глаза́
во́лосъ juuks	во́лоса	волоса́
рогъ sarw	ро́га	рога́
бокъ külg	бо́ка	бока́
хлѣвъ lehma laut	хлѣ́ва	хлѣва́
по́варъ söögikeetja	по́вара	повара́
годъ aasta	го́да	года́
снѣгъ lumi	снѣ́га	снѣга́
ма́стеръ meister	ма́стера	мастера́
же́рновъ weskikiwi	же́рнова	жернова́

Täh. 1.: Mõnda neist praegn nimetatud sõnadest pruugitakse ka oma sääduskorraliku lõpuga ы, kus juures sõna tähendus sekssamaks jääb: же́рновъ, домъ, о́стровъ, ма́стеръ, годъ, во́лосъ, по́варъ, n. n. e.

Täh. 2.: Sõnast годъ on paljus ka: лѣта́, лѣтъ, лѣта́мъ, лѣта́, лѣта́ми, лѣта́хъ (sõnast лѣто suwi).

Täh. 3.: Mis sõnast глазъ, во́лосъ ja рогъ paljuse muutmises weel tähele panna tuleb, on eespool § 22 No. 11 Täh. 2. all, paljuse tõise muute juures öeldud.

2. Järel tulewais sõnades lõpuga ъ ei ole paljuse esimese (ka neljanda) muute lõpp mitte ы waid ья, tõise muute lõpp ьевъ n. n. e.

Еди́нственное число́.	Мно́жественное число́.
И. братъ wend	И. бра́тья wennad
Р. бра́та wenna	Р. бра́тьевъ wendade
Д. бра́ту wennale	Д. бра́тьямъ wendadele
В. бра́та wenda	В. бра́тьевъ wendi
Т. съ бра́томъ wennaga	Т. съ бра́тьями wendadega
П. о бра́тѣ wennast.	П. о бра́тьяхъ wendadest.

ainuse 1. muude	paljuse 1. muude	paljuse 2. muude.
стулъ iste (tool)	сту́лья	сту́льевъ
листъ leht	ли́стья	ли́стьевъ

ainuſe 1. muude.	paljuſe 1. muude.	paljuſe 2. muude.
кóлосъ wiljapea	колóсья	колóсьевъ
струкъ kaun	стручья	стручьевъ
брусъ pal'k	брýсья	брýсьевъ
клинъ kiil	клúнья	клúньевъ
колъ teiwas	кóлья	кóльевъ
клокъ ſalgukene	клóчья	клóчьевъ
сукъ oks	сýчья	сýчьевъ
кочáнъ kapstapea	кочáнья	кочáньевъ
прутъ wits	прýтья	прýтьевъ

Täh.: Sõna другъ sõber muudetakſe muidu juſt nõudaſamuti, muud kui paljuſe tõiſe muute lõpp ei ole mitte ьевъ, waid eй, nagu друзья́, друзéй, друзья́мъ, друзéй, друзья́ми, о друзья́хъ.

3. Järel tulewail uimisõnadel lõpuda ъ on paljuſes kaks lõppu ja nende järele ka kaks tähenduſt.

ainuſe 1. muude.	paljuſe 1. muude.	paljuſe 2. m.	paljuſe 3. m.
зубъ hammas	зýбы hambad ſuus	зубóвъ	зубáмъ
	зýбья hambad ſael ehk kammil	зýбьевъ	зýбьямъ
листъ leht	листы́ paberi lehed	листóвъ	листáмъ
	лúстья puulehed	лúстьевъ	лúстьямъ
мужъ mees	мужúй mehed	мужéй	мужáмъ
	мужья́ naeſemehed	мужьёвъ	мужья́мъ
óбразъ worm (walem) pühа pilt	óбразы wormid	óбразовъ	óбразамъ
	образá pühad pildid	образóвъ	образáмъ
сынъ poeg	сыны́ iſamaa pojad	сынóвъ	сынáмъ
	сыновья́ iſa pojad	сыновéй	сыновья́мъ
хлѣбъ leib wili	хлѣбы leiwad	хлѣбовъ	хлѣбамъ
	хлѣбá wilja tõud	хлѣбóвъ	хлѣбáмъ
цвѣтъ wärw (karw) lill, õis	цвѣты́ lilled	цвѣтóвъ	цвѣтáмъ
	цвѣтá wärwid	цвѣтóвъ	цвѣтáмъ
мѣхъ kaſukas, lõõts	мѣхú lõõtſad	мѣхóвъ	мѣхáмъ
	мѣхá kaſukad	мѣхóвъ	мѣхáмъ

4. Nimiſõnades lõppudega анинъ ja янинъ läheb muutmine paljuſes sääduſeſt kõrwa. Paljuſe eſimeſe muute lõpp ei ole mitte анины ja янины, waid ане ja яне; tõiſe muute lõpp ei ole mitte аниновъ ja яниновъ waid анъ ja янъ. Näituſeks:

Ainus (Ükſikus):		Paljus (Mitmus):	
И. крестьянинъ		И. крестьяне	mitte крестьянины
Р. крестьянина		Р. крестьянъ	— крестьяниновъ
Д. крестьянину		Д. крестьянамъ	— крестьянинамъ
В. крестьянина		В. крестьянъ	— крестьяниновъ
Т. съ крестьяниномъ		Т. съ крестьянами	— крестьянинами
П. о крестьянинѣ		П. о крестьянахъ	— крестьянинахъ.

ſääduſe järele.

Nõnda muudetakſe гражданинъ, мѣщанинъ kodanik христіанинъ ristiinimene, англичанинъ inglane, россіянинъ wenelane, n. n. e.

5. Sõnad чёртъ kurat, сосѣдъ naaber ja холопъ ori muudetakſe paljuſes nõnda kui oleks neil реѣте lõpp olewat, nagu: чёрти, чертей, чертямъ, n. n. e.; сосѣди, сосѣдей, сосѣдямъ n. n. e.

Täh.: Sõnad сосѣдъ ja холопъ muudetakſe mõni kord ka ſääduſe järele.

6. Sõnad lõppudega аринъ ja яринъ lühendawad ka paljuſes oma lõppu. Paljuſe eſimeſe muute lõpp on аре ja яре, mitte арины ja ярины; tõiſe muute lõpp аръ ja яръ, mitte ариновъ ja ярновъ, nagu татáринъ tatarlane.

Ainus (Ükſikus):		Paljus (Mitmus):	
И. татáринъ		И. татáре	mitte татáрины
Р. татáрина		Р. татáръ	— татáриновъ
Д. татáрину		Д. татáрамъ	— татáринамъ
В. татáрина		В. татáръ	— татáриновъ
Т. съ татáриномъ		Т. съ татáрами	— татáринами
П. о татáринѣ		П. о татáрахъ	— татáринахъ.

ſääduſe järele.

Nõnda muudetakſe ka боярин pojaar, булгáринъ pulgarlane n. n. e.

7. Iſe moodu on paljus järel tulewais ſõnades:

Ainus (Ükſikus):	Paljus (Mitmus):		
	1. muude.	2. muude.	3. muude.
бáринъ härra	бáра	баръ	бáрамъ
господúнъ iſand	господá	господъ	господáмъ

Ainus (Ükſikus):	Paljus (Mitmus):		
	1. muude.	2. muude.	3. muude.
внукъ lapſelaps	внучáта внýки	внучáтъ внýковъ	внучáтамъ внýкамъ
сватъ koſija	сватовья	сватовéй	сватовьямъ
кумъ wader	кумовья	кумовéй	кумовьямъ
шýринъ naiſe wend	шýрья	шýрьевъ	шýрьямъ
хозя́инъ peremees	хозя́ева	хозя́евъ	хозя́евамъ.

8. Nimiſõnade muutmiſes lõppudega окъ, екъ, ецъ, елъ, еръ, олъ, оръ ja овъ kukub kõikides muudetes ainuſes ja paljuſes lõpu o ehk e wahelt wälja (muud kui eluta asjade nimede muutmiſes jääb ainuſe 4as muutes ſee o ehk e, ſeſt et 4. muude ſiis eſimeſe muute ſarnane on). Näituſed:

Единственное число. Ainus (Ükſikus).

И. купéцъ	кусóкъ tükk
Р. купцá	кускá
Д. купцý	кускý
В. купцá	кусóкъ
Т. съ купцóмъ	кускóмъ
П. о купцѣ.	о кускѣ.

Мнóжественное число. Paljus (Mitmus).

И. купцы́	кускú
Р. купцóвъ	кускóвъ
Д. купцáмъ	кускáмъ
В. купцóвъ	кускú
Т. съ купцáми	кускáми
П. о купцáхъ	о кускáхъ

Nõnda muudetakſe:

отéцъ iſa (отцá)	молотóкъ waſar
орёлъ kotkas (орлá)	клубóкъ kera
чулóкъ ſukk (чулкá)	кручёкъ haak
скворéцъ muſt rästas	сонъ uni
стáрецъ wana mees	потолóкъ lagi
пéпелъ tuhk	ротъ ſuu
сучёкъ oksakene	замóкъ lukk
вёнóкъ wanik	ровъ kraaw
желýдокъ kõht	глупéцъ narr

козёлъ ſikk	ѧнмецъ ſakslane
овёсъ kaer	

n. n. e.

Täh. 1. Üheſilbilistes ſõnades lõpuda окъ ei kuku lõpu o mitte wälja, nagu: бокъ külg, бóка, бóку n. n. e.

Täh. 2. Seiſawad lõppude окъ, екъ ja ецъ ees kaks umbhäälelist, ſiis ei kuku e mitte wälja; nagu: кузнéцъ ſepp, кузнецá, кузнецý n. n. e.

Ometigi kukub ſõnades истéцъ kaebaja ja самодéржецъ iſewalitſeja e wälja, ehk küll lõpu ецъ ees kaks umbhäälelist ſeiſawad; nagu: истцá, самодéржца n. n. e.

Täh. 3. Järel tulewais ſõnades ei kuku lõpu o mitte wälja:

úнокъ munk	óкорокъ ſuitſutatud ſea kints
проróкъ prohwet	утóкъ kude
урóкъ õpetus	знатóкъ tundja
вóйлокъ wilt	n. n. e.

Täh. 4. Kui lõppude екъ ja ецъ ees л ſeiſab, ſiis ſaab ſõna muutmiſes e ſt ь, nagu: пáлецъ ſõrm, пáльца, пáльцу n. n. e.

Selle sääduſe järele muudetakſe ka: лёдъ jää, левъ lõwi, лёнъ lina ja хорёкъ tõhk, tuhkur, nagu: 2ne muude ainuſes: льда, льва, льна, хорькá, n. n. e.

Täh. 5. Seiſab lõppude екъ ja ецъ eeks üks täishääleline, ſiis ſaab muutmiſes e: ſt й, nagu: боéцъ ſõdija, бойцá, бойцý n. n. e.

Selle sääduſe järele muudetakſe ka: зáяцъ jänes, заёмъ lainamine (wõtmine), наёмъ lainamine (andmine), nagu: ainuſe 2ne muude: зáйца, -займá, наймá n. n. e.

Sõnades lõppudega онокъ ja енокъ tuleb paljuſes koguniste tõiſtwiiſi lõpp онокъ ja енокъ aſemele; ſee on 1ſes muutes ата ja ята, tõiſes muutes атъ ja ятъ n. n. e. Näituſeks:

Ainus (Üksikus):	Paljus (Mitmus):
И. цыплёнокъ kanapojakene	цыпля́та
Р. цыплёнка	цыпля́тъ
Д. цыплёнку	цыпля́тамъ
В. цыплёнка	цыпля́тъ
Т. съ цыплёнкомъ	съ цыпля́тами
П. о цыплёнкѣ	о цыпля́тахъ

Nõnda muudetakſe ka: ребёнокъ laps, телёнокъ waſikas, жеребёнокъ wars, n. n. e.

Täh.: Mõned nende lõppudega ſõnadeſt muudetakſe ka sääduſe järele, nagu щенóкъ koera poeg, мышёнокъ hiire poeg n. n. e. paljuſe 1ne muude on: щенки, мышёнки n. n. e.

Tõine muude.

10. Nimisõnades lõppudega жъ, чъ, шъ ja щъ ei ole paljuse tõise muute lõpp mitte овъ waid ей, nagu ножъ nuga, paljuse 2. muude ножéй, mitte ножóвъ. Nõnda muudetakse ka: падéжъ muude, кирпичъ telliskivi, плащъ mantel, ſinel, ключъ võti n. n. e.

11. Järel tulewais nimisõnades ei ole paljuse tõise muute lõpp mitte овъ waid ъ, nagu ainuse esimeses muuteski:

солдáтъ ſoldat	разъ kord
гусáръ huſar	чулóкъ ſukk
рéкрутъ nekrut	пудъ puud
вóлосъ juuks	человѣкъ inimene
глазъ ſilm	гренадéръ kreuadeer
рогъ ſarw	драгýнъ tragun
сапóгъ ſaabas	апóстолъ apoſtel
аршúнъ arſin	футъ jalg (mõõt).

Täh. 1. Nõnda neist sõnadest muudetakse ka säädust mööda lõpuga овъ, nagu: пудъ, сапóгъ, футъ n. n. e.

Täh. 2. Sõnad вóлосъ, глазъ ja рогъ on kolm sõna, mis paljuse esimeses ja tõises muutes sääduse wastu muudetakse. Paljuse esimeses muutes on neil ы asemel a (waata § 22 No. 1 Täh. 3) ja tõises muutes овъ asemel ъ, näituseks:

Единственное числó. Ainus (Üksikus).

И. глазъ	рогъ	вóлосъ
Р. глáза	рóга	вóлоса
Д. глáзу	рóгу	вóлосу
В. глазъ	рогъ	вóлосъ
Т. глáзомъ	рóгомъ	вóлосомъ
П. о глáзѣ	о рóгѣ	о вóлосѣ.

Мнóжественное числó. Paljus (Mitmus).

И. глазá	рогá	волосá
Р. глазъ	рогъ	волóсъ
Д. глазáмъ	рогáмъ	волосáмъ
В. глазá	рогá	волосá
Т. глазáми	рогáми	волосáми
П. о глазáхъ	о рогáхъ	о волосáхъ

12. Mitmel einnimel ja mitmel muul sõnal on ainuse tõise muute lõpu a asemel tema kolmanda muute lõpp у,

nagu: фунтъ сáхару nael ſuhkrut, мнóго бáрхату palju ſammetit u. n. e.

Selle ſääduſe järele muudetakſe ka iſeäraniſ rahwa keeles eesſõnade nõuudmiſel лѣсъ mets, мостъ ſild, садъ aid, бéрегъ kallas, бокъ külg, часъ tund u. n. e.; úзъ лѣсу metſaſt u. n. e.

Kuues muude.

13. Seeſama kolmanda muute lõpp on ka aimuſe kuuendas muutes pruugitaw, aga üksnes eesſõnade na ja въ nõuudmiſel, muidu ſeiſab jälle ſäädukorraline lõpp ѣ. Wahetegemiſeks kolmanda ja kuuenda muute wahel on ſiis kuuenda muute y ikka rõhuga (ý), nagu:

2. muude:	3. muude:	6. muude:
úзъ лѣсу	къ лѣсу	въ лѣсý.

Nõndaſama ka sõnades:

балъ pall' (pidu)	лугъ niit, aas
лѣсъ mets	ровъ kraaw
бéрегъ kallas	годъ aasta
бокъ külg	лобъ otſaeſine
ротъ ſuu	песóкъ liiw
садъ aid	полъ põrmand
мостъ ſild	снѣгъ lumi
лёдъ jää	шагъ ſamm
полкъ regiment	кругъ sõõr
часъ tund	глазъ ſilm
шкапъ kapp	

14. Sõna Христóсъ Kristus muudetakſe järel tulewal wiiſil:

И.	Христóсъ
Р.	Христá
Д.	Христý
В.	Христá
Т.	съ Христóмъ
П.	о Христѣ
Зв.	Христé !

§ 23. Lõpp ь.

1. Järel tulewais nimiſõnades lõpuga ь ei ole eſimeſe muute (ja kui waja on eluta asjade nimedes neljanda muute) lõpp paljuſes mitte и waid я (rõhuga):

Ainus (Ükſikus):		Paljus (Mitmus):
1. muude.	2 muude.	1. muude.
пи́сарь kirjutaja	пи́саря	писаря́
ле́карь arſt	ле́каря	лекаря́
учи́тель koolmeister	учи́теля	учителя́
я́корь ankur	я́коря	якоря́
е́герь jäger	е́геря	егеря́
ште́мпель tempel	ште́мпеля	штемпеля́
ве́ксель wekſel	ве́кселя	векселя́

Täh. Sõnad ле́карь ja учи́тель pruugitakſe ka ſäädusliku lõpuga и, учи́тели, ле́кари.

2. Jſemoodu on paljus järel tulewais ſõnades:

Ainus (Ükſikus):	Paljus (Mitmus):		
	1. muude.	2. muude.	3. muude.
зять kälimees, wäimees	зятевья́	зятеве́й	зятевья́мъ
князь würſt	князья́	князе́й	князья́мъ.

Täh. Sõna князь muudetakſe juſt nõndaſama kui sõna другъ sõber (waata § 22 No. 2 Täh.)

3. Sõnad путь tee ja пла́мень tulelcek muudetakſe nõnda nagu oleks nad emaſt ſugu olewat, muud kui ainuſe wiiendas muutes on üksnes iſaſt ſugu lõpp емъ, nagu: путёмъ, пла́менемъ.

4. Nimiſõnade muutmiſes lõppudega ень ja ель kaub lõpu e kõikides muudetes ära (muud kui ainuſe 4. muutes mitte, kunas mitte?)

	Ainus (Ükſikus):		Paljus (Mitmus):	
И.	день päew	гре́бень kamm	дни	гре́бни
Р.	дня	гре́бня	дней	гре́бней
Д.	дню	гре́бню	днямъ	гре́бнямъ
В.	день	гре́бень	дни	гре́бни
Т.	днёмъ	гре́бнемъ	дня́ми	гре́бнями
П.	о днѣ	о гре́бнѣ	о дня́хъ.	о гре́бняхъ.

Nõnda muudetakſe ka:

ка́мень kõhu	ломо́ть leiwakanikas
пень tüwi	но́готь küüs (inimeſel)
ого́нь tuli	ко́готъ küüs (elajal)
у́горь angerjas	у́голь ſüſi
дёготь tõrw	ту́фель tuhwel

ла́поть wiiſk	пе́рстень ſõrmus
ко́рень juur	ка́мень kiwi

п. п. е.

Täh.: Sõnades оле́нь (põhja) põder, ячме́нь oder, я́сень ſaarepuu ja mõnes muus weel ei kuku lõpu e muutmiſes mitte wälja, nagu: ainuſe 2. muude: оле́ня п. п. е.

5. Sõnad Госпо́дь Jſſand (Jumal) ja по́лдень lõunaaeg muudetakſe järel tulewal wiiſil:

	Ainus (Üksikus):	Paljus (Mitmus):
И.	Госпо́дь	по́лдень	полу́дни
Р.	Го́спода	полу́дня	полу́дней
Д.	Го́споду	полу́дню	полу́днямъ
В.	Го́спода	по́лдень	полу́дни
Т.	съ Го́сподомъ	полу́днемъ	полу́днями
П.	о Го́сподѣ	о полу́днѣ	о полу́дняхъ.
Зв.	Го́споди!		

§ 24. Lõpp й.

1. Järel tulewad ſõnad lõpuga ей muudawad kõikides ainuſe ja paljuſe muudetes е = ьiкъ. Eluta asjade nimede juures on muidugi jälle ainuſe 4jat muudet hähele panna.

же́ребей loos	солове́й ööpitk
у́лей meſipuu	воробе́й warblane
чи́рей kaswaja	мураве́й ſipelgas
руче́й jõgi	репе́й taki ſeeme.

	Ainus (Üksikus):	Paljus (Mitmus):
И.	солове́й	соловьи́
Р.	соловья́	соловьёвъ
Д.	соловью́	соловья́мъ
В.	соловья́	соловьёвъ
Т.	соловьёмъ	соловья́ми
П.	о соловьѣ.	о соловья́хъ.

Täh. 1.: Nõndaſamuti muudetakſe wene keeles kõik ristinimed lõpuga ий, nagu: Васи́лий, ainuſe 2ne muude: Васи́лья п. п. е.

Täh. 2.: Tõiſed wene keeli ſõnad lõpuga ей muudawad üksnes lõpu й, nagu: лакей, лаке́я, лаке́ю, п. п. е. (waata § 18: сара́й.)

2. Mõnel ſõnal lõpuga й on ka ainuſe tõiſes muutes kolmanda muute lõpp, ſee on: я aſemel ю, nagu: стака́нъ ча́ю klaas teed.

3. Mõnel nimisõnal lõpuga й on ka ainuse kuuendas muutes kolmanda muute lõpp, see on: ѣ asemel ю, aga ю (rõhuga) eessõnade na ja въ nõuudmisel; need sõnad on: рой рагw linda, рай paradiis, край koht, piir, äär.

Täh.: Sõnal край koht, piir, äär on paljuse esimese muute lõpp = края́.

§ 25. Asja sugu sõnad.

Lõpp o.

1. Asja sugu sõnade ainuse tõisel muutel on (мя arwamata) seesama lõpp, mis paljuse esimesel ja neljandamal muutel on, see on: **а** ja **я**. Wahetegemiseks ainuse ja paljuse wahel muudetakse suurel jaul sõnadel rõhk paljuses. Ainuse tõises muutes jääb rõhk sinnasamasse, kus ta esimeses muuteski on, aga paljuses läheb tema kas ühe silbi ettepoole wõi tahapoole, nagu:

Ainus (Ükſikus):		Paljus (Mitmus):
1. muude.	2. muude.	1. muude.
ста́до kari	ста́да	стада́
сло́во sõna	сло́ва	слова́
о́зеро järw	о́зера	озёра
село́ küla	села́	сёла
окно́ aken	окна́	о́кна
мо́ре meri	мо́ря	моря́
по́ле wäli	по́ля	поля́

n. n. e.

2. Järel tulewais nimisõnades lõpuga о ei ole paljuse lõpud mitte sääduse järele: а, ъ, амъ, а, ами, ахъ, waid: ья, ьевъ, ьямъ, ья, ьями ja ьяхъ:

де́рево рuu	звѣно́ ahela lüli
перо́ sulg	ши́ло naaskel
полѣно puualg	крыло́ tiiw.

Ainus (Ükſikus):	Paljus (Mitmus):
И. перо́	пе́рья
Р. пера́	пе́рьевъ
Д. перу́	пе́рьямъ
В. перо́	пе́рья
Т. перо́мъ	пе́рьями
П. о перѣ	о пе́рьяхъ.

3. Ise moodu paljus on järel tulewais sõnades:

Ainus (Üksikus):	Paljus (Mitmus):		
1. muude.	1. muude.	2. muude.	3. muude.
нéбо taewas	небесá	небéсъ	небесáмъ
чýдо ime	чудесá	чудéсъ	чудесáмъ
сýдно sõiduriist	судá	судóвъ	судáмъ
ýхо kõrw	ýши	ушéй	ушáмъ
óко silm	óчи	очéй	очáмъ
я́блоко õun	я́блоки	я́блоковъ	я́блокамъ
плечó õla	плéчи	плечъ	плечáмъ

Täh. 1.: Sõnal óблако pilw on paljuse tõise muute lõpp овъ, mitte ъ, nõndasama kui sõnal я́блоко.

Täh. 2.: Sõnast яйцó muna on paljuse tõine muude яи́цъ mitte я́йцъ, muidu muudetakse tema sääduse järele.

Täh. 3.: Sõnast дно põhi on paljus дóнья ja дны.

Täh. 4.: Kolmesugune lõpp ja kolmesugune tähendus on paljuses sõnal колѣно, nagu:

колѣна, колѣнъ suguarud
колѣни, колѣней põlwed
колѣнья, колѣньевъ ahela lülid.

Täh. 5.: Sõna дитя́ laps muudetakse järel tulewal wiisil:

	Ainus:	Paljus:
И.	дитя́	дѣти
Р.	дитя́ти	дѣтéй
Д.	дитя́ти	дѣтямъ
В.	дитя́	дѣтéй
Т.	съ дитя́темъ—тею, дитёмъ	дѣтьми
П.	о дитя́ти	о дѣтяхъ.

4. Sagedaste juhtub, et paljuse tõise muute ъ ees kaks ehk weel enam umbhäälelist kokku juhtuwad, nagu окнъ; on asi nõnda, siis pannakse nende kahe umbhäälelise wahele o, mõni kord ka e, nagu: окнъ asemel óконъ. Paljus: óкна, óконъ, óкнамъ, óкна, óкнами, объ óкнахъ.

See tuleb ka järel tulewais sõnades ette:

стеклó klaas	—	стёколъ
бревнó pal'k	—	?
сукнó kalew	—	?

n. n. e.

Täh. 1.: See o ehk e ei panda mitte wahele:

1. sõnades lõpuga ство, nagu paljuse tõises muutes mitte богáтствъ, waid богáтствъ, sest meie kuulsime ju enne, et tähta ств mitte ei lahutada.

2. Sõnades:

ремесло́ (käte) töö	го́рло kurk
мѣсто koht, aſe	гнѣздо́ peſa
ма́сло wõi, õli	во́йско wägi
ды́шло tiiſel	n. n. e.

Täh. 2.: Sõnades lõppudega дло ja сло ja ſiis weel ſõnades ведро́ pang, ядро́ ſuurtükikuul ja ребро́ küljeluu on paljuſe tõiſes muutes kaheſugune lõpp:

число́ = чи́селъ ja числъ
сѣдло́ = сѣделъ ja сѣдлъ
ведро́ = ве́деръ ja вёдръ
ядро́ = я́деръ ja ядръ
ребро́ = ре́беръ ja рёбръ
n. n. e.

5. Seiſab ь kahe umbhäälelise wahel paljuſe tõiſe muute lõpul, mis ſõnades lõppudega ьмо ja ьцо ette tuleb, ſiis ſaab tema (ь) e-ks muudetud, nagu: письмо́ kiri; paljus: пи́сьма, пи́семъ, пи́сьмамъ n. n. e.

Nõnda muudetakſe ka ſõnad: кольцо́, крыльцо́ n. n. e.

6. Wähendusſõnades lõppudega чко ja шко on paljuſe eſimeſel muutel lõpud чки ja шки, tõiſel muutel чекъ ja шекъ praegu nimetatud ſääduſe järele ja kolmandal muutel чкамъ ja шкамъ n. n. e., nagu:

зёрнышко terakene; paljus: зёрнышки, зёрнышекъ, зёрнышкамъ, зёрнышки, зёрнышками, о зёрнышкахъ.

Täh.: On aga lõpp о (rõhuga), nagu: ушко́ kõrvakene, ſiis on paljuſe tõiſe muute lõpp овъ, nagu: ушки́, ушко́въ.

7. Wähendusſõnades lõpuga це (цо) on paljuſe lõpud:

цы, цевъ, цамъ, цы, цами, цахъ, mitte
ца, цъ — ца — —

nagu: зе́ркальце peeglikene; paljus: зе́ркальцы, зе́ркальцевъ, зе́ркальцамъ n. n. e.

26. Lõpp e.

1. Sõnad lõppudega це (цо aſemel) ja ще muudetakſe nõnda, kui oleks neil kõwa lõpp olewat, nagu:

	Ainus:	Paljus:
И.	учи́лище	учи́лища
Р.	учи́лища	учи́лищъ
.	учи́лищу	учи́лищамъ
.	учи́лище	учи́лища

Т. учи́лищемъ	учи́лищами
П. объ учи́лищѣ	объ учи́лищахъ.

Täh. 1.: Sõna со́лнце päikene muudetakse paljuses: со́лнцы, со́лнцевъ, со́лнцамъ п. п. е.

Täh. 2.: Wähendussõnad lõpuga це muudetakse paljuses nagu sõnad lõpuga ъ (§ 25 № 7), ja wähendussõnad lõpuga ще muudetakse paljuses nagu isast sugu sõnad lõpuga ь.

2. Et punktiga і järele, nagu ülewal juba kuulsime, mitte ѣ ei tohi seista, siis pannakse ѣ asemel, kus sõnade muutmine teda nõuab, punktita и, nõnda ін, mitte ѣ, ja see tuleb ainuse kuuendas muutes sõnades lõpuga ie ette, nagu: зда́ніе hoone, ainuse kuues muude: о зда́ніи.

3. Neissamas sõnades lõpuga ie on ka paljuse tõise muute lõpp sääduse wastu ій mitte ией, nagu зда́ній, mitte зда́ней.

Täh.: Nende kahe sääduse järele muudetakse:

имѣніе omandus	пѣніе laulmine
растéніе taim	строéніе hoone

углублéніе sügawus п. п. е.

4. Sõnades lõpuga ье on paljuse tõise muute lõpu juures kolm asja tähele panna:

1. on ье rõhuga, siis on paljuse tõise muute lõpp küll sääduse järele ей, aga ь kaub ära, nagu ружьё püss, paljuse tõise muute lõpp on: ружéй, mitte ружьéй;
2. on ье rõhuta, siis on paljuse tõise muute lõpp sääduse wastu ій (mitte ей) ja ь kaub ka siin wahelt ära, nagu весéлье rõõmustus, paljuse tõine muude: весéлій, mitte весéлый ehk весéльей.
3. Mitmel sõnal lõpuga ье on paljuse tõise muute lõpp koguniste sääduse wastu ьевъ, nagu isast sugu sõnadesse; näit.: плáтье riie, paljuse tõine muude: плáтьевъ.

Need sõnad on pääle плáтье:

подмастéрье sell	кýшанье sõõk
помѣстье mõis	ýстье jõesuu

лохмóтье räbal.

§ 27. Lõpp мя.

Sõnadest lõpuga мя on wähe tähele panna, sest et wähe sõnu on, mis seda lõppu kannawad. Pruugitawad on:

плáмя tuleleek	тéмя laḫk, lauk
стрéмя ſadularaud	сѣмя ſeeme
вымя niſa	брéмя ſeljakoorm
врéмя aeg	и́мя nimi
знáмя lipp	плéмя raḫwa ſugu.

Täḫ.: Sõnades сѣмя ja стрéмя on paljuſe tõiſe muute lõpp сѣмáнъ ja стремáнъ, mitte сѣмёнъ ja стремёнъ.

§ 28. Emaſt ſugu ſõnad.

Lõpp a.

1. Nagu asja ſugu ſõnades, nõnda on ka emaſt ſugu ſõnades ainuſe tõiſel muutel ſeeſama lõpp, mis paljuſe eſimeſel muutel on, ſee on: ы ehk и. Ka ſiin teeb rõhk ſagedaste mõlemate muudete wahele wahet. Ainuſe tõiſes muutes jääb rõhk ſinnaſamaſſe, kus tema eſimeſes muutes oli, aga paljuſes ſaab tema muudetud. Palju ſõnu on aga, kus nende kahe muute wahel mitte wahet ei ole.

   Emaſt ſugu ſõnades on ainuſe neljandal muutel üksainukene lõpp, olgu aſi eluline wõi eluta, kelle nime muudetakſe. Paljuſe neljandal muutel on aga 2 lõppu, ſelleſama sääduſe järele, mis iſaſt ſugu ſõnade muutmiſe juures tähele panna tuli.

2. Kui paljuſe tõiſe muute lõpu ъ ette kaks umbhääleliſt kokku juhtuwad, ſiis pannakſe nende kahe umbhääleliſe wahele üks o ehk e, nagu asja ſugu ſõnadeski; näit.:

   служáнка ümardaja, paljuſe 2. muude on: служáнокъ, mitte служáнкъ, 3. muude служáнкамъ n. n. e.

Mõned tõiſed ſõnad ſelle sääduſe järele:

дѣвушка tüdruk	нáлка kepp
тётка täti	лягýшка konn
бáбушка wanaema	лóдка lootſik
ýтка part	свѣчка küünal
кóшка kaſs	лóжка luſik (kooſt)
пéчка aḫi	лáвка pood

овцá lammas n. n. e.

Täḫ.: Järel tulewais ſõnades ei ſaa o ehk e paljuſe tõiſes muutes mitte pruugitud, ehk sääl küll kaks umbhääleliſt kokku juhtuwad:

лáмпа lamp	избá onn'
и́скра ſäde	волнá laine

áрфа kannel	вéрба pajupuu
казáрма kasarm	бедрá puus

n. n. e.

3. Sõnades, kus paljuse tõises muutes ь kahe umbhäälelise wahele seisma tuleb (lõppudes ьга, ьба, ька, ьма), muudetakse ь = e:ks, nagu asja sugu sõnadeski, (waata § 25, Nr. 5), nagu:

Paljus (Mitmus):

И. тю́рьмы
Р. тю́ремъ
Д. тю́рьмамъ

n. n. e.

Tõised sõnad on: свáдьба pulmad, сéрьга kõrwarõngas, кáпелька tilgakene n. n. e.

Täh.: Sõna прóсьба palwe on sellest säädusest wälja wõetud, seega on paljuse tõine muude: прóсьбъ, mitte прóсебъ.

4. Sõnad lõpuga йка muudawad ka paljuse tõises muutes й = e:ks, nagu, скамéйка pink, paljuses:

И. скамéйки
Р. скамéекъ
Д. скамéйкамъ

n. n. e.

Nõnda: копéйка kopik, линéйка lineal, еврéйка juudi naine n. n. e.

5. Sõnades lõppudega жа, ча, ша ja ща eesseiswa umbhäälelisega on paljuse tõise muute lõpp säädusе wastu ей (mitte ъ) nagu вéкша oraw, paljus:

И. вéкши
Р. вéкшей
Д. вéкшамъ n. n. e.

Nõnda: саранчá rohutirts, ханжá kahekeelne, чáща rägastik, тёща ämm, возжá ohjad. Isast sugu: ю́ноша noormees, пáша pasha.

§ 29. Lõpp я.

1. Sõnades lõpuga ія ei wõi ainuse kuuenda muute lõpp mitte іѣ olla, nagu asja sugu sõnadeski (waata § 26 Nr. 2), waid ѣ asemel peab и seisma, nagu: о ли́ніи joonest, mitte о ли́ніѣ.

Nõnda: ли́лія lill, би́блія piibel n. n. e.

2. Neissamas sõnades on ka paljuse tõise muute lõpp ій, sest et іь koguniste wene keele sääduste wastu on, nagu paljus:

И. би́бліи
Р. би́блій, mitte би́бліь
Д. би́бліямъ
n. n. e.

Täh.: See säädus tuleb ka tähele panna kõikides neis sõnades, kus paljuse tõise muute lõpu ette üks hääleline juhtub, nagu сва́я wai, paljuses:

И. сва́и
Р. свай, mitte сваь
Д. сва́ямъ n. n. e.

3. Sõnades lõpuga ья on paljuse tõise muute lõpu juures kaks asja tähele panna:

a) on ья́ rõhuga, siis on paljuse tõise muute lõpp ей. (Muidu peaks ta sääduse järele ьь olema, mis aga wene keele sääduste wastu on), nagu: свинья́ siga.

Paljus: И. сви́ньи sead
Р. свине́й, mitte свиньь
Д. свинья́мъ
n. n. e.

Nõnda ka: скамья́ pink, судья́ kohtumõistja, статья́ kirjatükk.

Täh.: Seesama lõpp on ka sõnades lõppudega дя, зя, ля ja ря, nagu: да́дя, palj. 2. muude дя́дей n. n. e.

b) on ья rõhuta, siis on paljuse tõise muute lõpp ій, nagu лгу́нья waletaja naisterahwas, paljus:

И. лгу́ньи waletajad naisterahwad
Р. лгу́ній
Д. лгу́ньямъ
n. n. e.

4. Sõnades lõpuga ня, mille ees üks umbhääleline seisab (дня, тня, жня, шня, зня, сня, рня, хня), tuleb esiteks paljuse tõises muutes о ehk е umbhääleliste wahele panna ja tõiseks ei ole paljuse tõise muute lõpp mitte ь waid ъ, nagu: конюшня hobuse tall', paljus:

И. конюшни hobuse tallid
Р. конюшенъ mitte конюшнь
Д. конюшнямъ n. n. e.

Nõnda: бáшня torn, тáможня tollimaja, кýхня kõõk, пекáрня pagari maja n. n. e.

Täh.: Seesama lõpp on ka sõnades lõppudega йня ja ьня, muud kui need sõnad muudawad weel pääle selle й ja ь=e: ks, nagu: спáльня magamise kammer, paljuse tõine muude on: спáленъ (mitte спáльнь) ja бóйня tapmise maja = бóенъ (mitte бойнь).

§ 30. Lõpp ь.

1. Sõnad рожь rukis, ложь wale, любóвь armastus ja цéрковь kirik kautawad nõndasama kui palju isast sugu sõnu muutmises lõpu o wahelt ära, muud kui ainuse wiiendas muutes jääb tema seisma, nagu:

И. цéрковь
Р. цéркви
Д. цéркви
В. цéрковь
Т. цéрковью
П. о цéркви

Täh.: Sõnal цéрковь on paljuse kolmandal, wiiendal ja kuuendal muutel kõwa lõpp peḫme lõpu asemel, nagu:

И. цéркви
Р. церквéй
Д. церквáмъ mitte церквямъ
В. цéркви
Т. церквáми mitte церквями
П. о церквáхъ mitte церквяхъ

2. Nimisõnades lõpuga ь on mitu muudet üḫesugust lõpuga, see on lõpp и. Mõni kord teḫakse ainuse kuuenda ja kolmanda muute wahele seeläbi wahet, et kuuendal muutel rõḫk wiimatse silbi pääl on, nagu: въ пылú tolmu sees, на Русú wene maal, на мѣдú wase pääl, въ грязú pori sees, въ далú kaugel n. n. e.

3. Sõnal сажéнь sažen (süld) on paljuse tõises muutes kaks lõppu; esiteks sääduskorraline lõpp сажéней ja tõiseks сажéнъ.

4. Sõnad мать ema ja дочь tütar muudetakse nõnda, kui oleks nende ainuse esimene muude мáтерь ja дóчерь, mis ka lawi kirikukeeles pruugitaw on.

	Ainus. (Ükšikus):		Paljus. (Mitmus):	
И.	мать	дочь	мáтери	дóчери
Р.	мáтери	дóчери	матерéй	дочерéй
Д.	мáтери	дóчери	матерямъ	дочерямъ

	Ainus. (Üksikus):		Paljus. (Mitmus).	
B.	мать	дочь	матерéй	дочерéй
T.	мáтерью	дóчерью	матерями	дочерями
П.	о мáтери	дóчери	матеряхъ	дочеряхъ.

§ 31. **Wõeraiſt keelteſt wõetud ſõnad.** Иностра́нныя слова́.

Wõeraiſt keelteſt wõetud ſõnad lõppudega ъ, ь, и, а, я muudetakſe nõndaſama kui periſ wene keele ſõnad nendeſama lõppudega, nagu: мёбель möbel (toakraam) n. n. e. Muutmata jäävad üksnes wõera keele ſõnad lõppudega o, e, у, ю ja и, nagu: фортепья́но klawer, ко́фе kohwi n. n. e.

Täh.: Muutmata wõera keele ſõnad on ſiis iſaſt ſugu, kui nad eluliſt asja tähendawad ja asja ſugu, kui nad eluta asja tähendawad. Tähendawad nad aga inimeſe nimeſid, ſiis käib nende ſugu loodud ſugu järele.

§ 32. **Wähendusſõnad.**

Wähendusſõnad ei tähenda mitte üksnes wähenduſt, waid ka meelitamiſt ja alandamiſt (auu pooleſt).

1. Wähendusſõnadel, mis wähenduſt (ма́лость) tähendawad, on järgmiſed lõpud:

iſaſt ſugu: окъ, екъ, икъ, ецъ.

(другъ) дружо́къ sõbrakene
(мужъ) мужичёкъ mehekene
(па́лецъ) па́льчикъ sõrmekene
(братъ) бра́тецъ wennakene

emaſt ſugu: ка (ичка, очка), ица.

(па́лка) па́лочка kepikene
(кни́га) кни́жка raamatukene
(сестра́) сестри́ца õekene

asja ſugu: чко, це (цо), ышко (л, м, н, р järel)

(се́рдце) сердéчко südamekene
(де́рево) деревцо́ puukene
(со́лнце) со́лнышко päewakene

2. Wähendusſõnadel, mis meelitamiſt (ла́ска) tähendawad, on lõpud:

ушка, юшка, енька,

nagu:

бáтюшка, пáпенька iſakene
мáтушка, мáменька emakene

Täh. 1: Sagedaste on ka neil wähendusſõnadel need lõpud, mis Nr. 1 all juba tähendaſime, nagu:

брáтецъ wennakene
сестрúца ſekene
дружóкъ ſõbrakene
мужичёкъ mehekene n. n. e.

Täh. 2: Sõnaſt дитя́ on wähendusſõna ſiin дúтятко.

3. Wähendusſõnadel, mis alandamiſt tähendawad, on järeltulewad lõpud:

iſaſt ſugu: ишко, ишка
(мáльчикъ) мальчúшка nurjatu poiſs
(домъ) домúшко nurjatu maja
emaſt ſugu: ишка, енка
(лóшадь) лошадёнка halb hobune
asja ſugu: ишко
(дѣ́ло) дѣлúшко paha aſi.

§ 33. Suurendusſõnad.

Suurendusſõnad tähendawad ſuuruſt ja nende lõpud on:

iſaſt ſugu: ище, ина
(домъ) домúще, домúна } wäga ſuur maja.
emaſt ſugu: ища
(лáпа) лáпища wäga ſuur käpp
asja ſugu: ище.

§ 34. Iſanimed, päris (liig)-nimed ja linnade nimed.

Wene rahwas pruugib pääle risti-(имя) ja liignime (прóзвище) weel üht kolmandat nime, ſee on iſanime (óтчество). Seda ſünnitatakſe iſa nimeſt ja nimelt tema ainuſe tõiſeſt muuteſt järgmiſel wiiſil:

1. On iſa nimi lõppuga ъ, ſiis wõtab ſeda poeg weel oma ristinime kõrwa lõpuga овичъ ja tütar lõpuga овна, nagu Пáвелъ Paul = Иванъ Пáвловичъ Juhan, Pauli poeg ja Екатерúна Пáвловна Kadri, Pauli tütar.

2. On iſa nimi lõpuga ĭй, ſiis wõtab ſeda poeg weel oma ristinime kõrwa lõpuga евичъ ja tütar lõpuga евна, nagu: Васи́лій Waſil = Петръ Васи́льевичъ Peeter, Waſila poeg ja А'нна Васи́льевна Anna, Waſila tütar.

3. On iſa nimi lõpuga а ей я, ſiis wõtab ſeda poeg weel oma ristinime kõrwa lõpuga ичъ ja tütar lõpuga инишна, nagu Ѳома́ Tomas = Па́велъ Ѳоми́чъ Paul, Tooma poeg ja Ида Ѳоми́нишна Ida, Tooma tütar.

Täh. 1: Sõnaſt Яковъ Jakob, Jaak tuleb Я'ковлевичъ ja Я'ковлевна.

Täh. 2: Riiſuguſed iſanimed muudetakſe ſääduſe järele.

Wene liignimed ja linnade ja külade nimed lõppudega овъ, ова, ово, евъ, ева, ево, инъ, ина, ино, ынъ, ына, ыно muudetakſe nõnda kui omadusſõnad lühendatud lõpuga (waata allpool!), aga lõppudega скій, ская, ское, цкій, цкая, цкое, ой, ая, ое nagu omadusſõnad täie lõpuga.

Täh.: Seſt ſääduſeſt on wälja wõetud järel tulewad linnade nimed: Кіевъ Kiiew, Псковъ Pihkwa, Гдовъ Gdow, Ростóвъ Roſtow, Орлóвъ Orlow, Хáрьковъ Harkow.

Omadusſõna.

И'мя прилага́тельное (Adjectivum).

§ 35. I. Tähendus ja jaotus.

Omadusſõnad tähendawad ülepea asja omaduſt ja wastawad küſimuſe pääle „miſſugune?" „како́й?" Waatame nüüd neid tähenduſi natukene ligemalt ja katſume neid liikidesſe jaotada.

Näituſeks I.

чёрный столъ muſt laud
глубо́кое о́зеро ſügaw järw
до́брый оте́цъ hea iſa
больша́я рука́ ſuur käſi.

Nimetatud omadusſõnad tähendawad ſelget, alataſaſt, määramata omaduſt, mis ühel asjal on, ſelle päraſt nimetatakſe neid ka:

1. ſelgiks omadusſõnadeks (имена́ прилага́тельныя ка́чественныя).

Näituſeks II.

вчера́шній день eilane päew
вечёрняя моли́тва õhtune palwe
нынѣшее вре́мя nüüdne aeg
та́мошняя це́рковь ſäälne kirik

Nimetatud omadusſõnad on määratud omas tähenduſes aja ja koha pooleſt. Neid ſünnitatakſe ka enamiste määraſõnadeſt ja nimetatakſe ka ſelle päraſt:

2. määrajaiks omadusſõnadeks (имена́ прилага́тельны обстоя́тельственныя).

Näituſeks III.

Алекса́ндровъ домъ Alekſandri maja
да́дино село́ onu küla
за́йцева ла́па jäneſe käpp.

Nimetatud omadusſõnad tähendawad ühe asja omandajat, nagu Алекса́ндровъ домъ tähendab, et maja Alekſandri päralt on, n. n. e. Neid omadusſõnu nimetatakſe:

3. omandajat tähendajaiks omadusſõnadeks (имена́ прилага́тельныя свóйственныя).

Näituſeks IV.

ли́сья шу́ба rebaſe kaſuk
коро́вье молоко́ lehma piim
бычій рогъ härja ſarw.

Nimetatud omadusſõnad tähendawad, mis ſeltſi üks aſi on, nagu ли́сья шу́ба rebaſe kaſuk tähendab, et kaſuk rebaſe nahaſt on, aga mitte karu ehk lamba nahaſt; misſugune kaſuk? misſugune piim? misſugune ſarw? n. n. e.

Neid omadusſõnu nimetatakſe:

4. ſeltſi tähendajaiks omadusſõnadeks (имена́ прилага́тельныя родовы́я).

§ 36 II. Sugu ja lõpud:

A. Sugu.

Omadusſõnadel on nagu nimiſõnadelgi kolm ſugu:
iſaſt ſugu, lõpp: ый (о́й, ій)
emaſt ſugu, lõpp: ая (яя)
asja ſugu, lõpp: ое (ее)

Et omadusſõna nimiſõna walitſuſe all on, ſelle päraſt käib ka

tema ſugu nimiſõna ſoo järele, ſee on, on nimiſõna iſaſt ſugu, ſiis peab ſeda ka omadusſõna olema n. n. e.

B. Lõpud.

1. Omadusſõnadel on kaheſuguſed lõpud:

a) täied lõpud (по́лныя оконча́нія): ый, о́й, ій
ая, яя
ое, ее

b) lühendatud lõpud (усѣчённыя оконча́нія): ъ, ь
а, я
о, е

2. Need kaks langewad aga jälle kummagi kahte jakku:

a) kõwad lõpud (твёрдыя оконча́нія)

b) pehmed lõpud (мя́гкія оконча́нія).

Kõwad lõpud:

	iſaſt ſugu	emaſt ſugu	asja ſugu
Täied lõpud	ый, о́й	ая	ое
Lühendatud lõpud	ъ	а	о

Pehmed lõpud:

	iſaſt ſugu	emaſt ſugu	asja ſugu
Täied lõpud	ій	яя	ее
Lühendatud lõpud	ь	я	е

Tähendus: Tuleb rõhk lõpu ы́й pääle ſeisma, ſiis pannakſe ja rääg-takſe ы́ aſemel о́, nagu: худо́й mitte худы́й; тупо́й mitte тупы́й.

3. Miſſugustel omadusſõnadel on lühendatud, miſſugustel täis lõpp?

a) Määrajail ja ſeltſitähendajail omadusſõnal on ikka täis lõpp, ei kunagi mitte lühendatud:

у́тренняя заря́ koit
медвѣ́жья шу́ба karunahkne kaſukas
n. n. e.

b) Omandajat tähendajail omadusſõnadel on ikka lühendatud, ei kunagi mitte täis lõpp:

Ива́новъ садъ Juhani aid
n. n. e.

d) Selgil omadusſõnadel on mõlemad lõpud, täis ja lühen-datud:

бѣ́лый домъ walge maja
домъ бѣлъ maja on walge

4. Aga kunas pruugitakſe eſimeſt, kunas tõiſt lõppu?

Igas mõttes, olgu ta räägitud wõi kirjutatud, on kõige wähemalt kaks asja tähele panna. Need on:

1. mis üle mõeldakſe = mõtlus- wõi ütlusalune,
2. mis ſeſt asjaſt mõeldakſe = ütlus.

Lauſes „laud on walge" on laud = ütlusalune ja walge = ütlus, ſelle päraſt ka = столъ бѣлъ.

Säädus: On omadusſõna ütlus lauſe ſees, ſiis on temal ikka lühendatud lõpp, muidu, kui ta ſeda mitte ei ole, on temal täis lõpp, nagu:

отéцъ добръ iſa on hea
мать добрá ema on hea
дитя́ добро́ laps on hea.

Aga: дóбрый отéцъ hea iſa
дóбрая мать hea ema
дóброе дитя́ hea laps
} need ei ole weel mitte mõtted, ega ka lauſed.

Nõnda: лѣни́вый мáльчикъ глупъ
laiſk poiſs on rumal
глубóкая рѣкá широкá
ſügaw jõgi on lai
стáрое гнѣздó великó
wana peſa on ſuur

Täh. 1. Tähtede г, к, х, ж, ч, ш, щ järel ei tohi, nagu ülewal ju näinud oleme, mitte ы ſeiſta, waid peab ſelle aſemel и ſeiſma. Selle päraſt ei ſeiſa ka nimitatud tähtede järel mitte ый waid ий, mis aga emaſes ja asja ſugus jälle kõwaks lõpuks läheb, ſeſt et äpardus ſiin ära on kadunud (ы), nagu:

высóкій, высóкая, высóкое kõrge
стрóгій, стрóгая, стрóгое wali
n. n. e.

Täh. 2. Tulewad aga lõpu ий ees tõiſed tähed ette, iſeäranis н, ſiis on ka emaſes ja asja ſugus peĥmed lõpud (яя, ее), nagu:

зи́мній, зи́мняя, зи́мнее talwine
n. n. e.

5. Lühendatud lõpp ſünnib täieſt lõpuſt ſeeläbi, et täis лõpp ый, ая, ое lühendatnd lõpuks ъ, а, о muudetakſe:

дóбрый, дóбрая, дóброе = добръ, добрá, добро́, добры
мáлый, ая, ое = малъ á, о, ы
глу́пый, ая, ое = глупъ, á, о, ы.

Täh. 1: Sõnal большóй ſuur ei olegi lühendatud lõppu, waid ſelle aſemel pruugitakſe lühendatud lõppu ſõnaſt великій, ая, ое.

Täh. 2: Sõnadel lõpuga ический ja голубóй sinine, кáрій pruun ja родно́й sugulane ei olegi lühendatud lõppu, neid pruugitakse ikka täie lõpuga.

Täh. 3; Pehmet lühendatud lõppu pruugitakse üksnes sõnades сúній, яя, ее sinine.

6. Juhtuwad isast sugu lühendatud lõpus kaks (või weel rohkem) umbhäälelist kokku, siis saab o ehk e nende wahele pandud, nagu:

ни́зкій, ая, ое madal = ни́зокъ (mitte низкъ), низка́, ни́зко, ни́зки

кре́пкій ая, ое kõwa = кре́покъ (mitte кре́пкъ), кре́пка́, кре́пко, кре́пки

ло́вкій, ая, ое osaw = ло́вокъ (mitte ло́вкъ), ловка́, ло́вко, ло́вки

приле́жный, ая, ое usin = приле́женъ, жна, жно, жны

бе́дный, ая, ое waene = бе́денъ, дна́, дно́, дны́.

Täh. 1: Sõnast дли́нный pikk ja sõnast и́скренній tõsine on lühendatud лõпр дли́ненъ ja и́скрененъ.

Täh. 2: Sõnast солёный, ая, ое soolane on lühendatud лõпр со́лонъ. солона́, со́лоно.

7. Kui ь ehk й kahe umbhäälelise wahel seisawad, siis muudetakse nemad isast sugu lühendatud lõpus e : ks, nagu:

си́льный, ая, ое tugew = силёнъ, сильна́, си́льно

споко́йный rahulik = споко́енъ, споко́йна, споко́йно.

III. Muutmine. СКЛОНЕНІЕ.

§ 37. A. Selgist omadussõnadest.

a) Muutmiste tabel.

Еди́нственное число́. Ainus. (Üksikus.)

	мужескій родъ isast sugu.		женсій родъ emast sugu.		средній родъ asja sugu.	
И.	ый, ой	ій	ая	яя	ое	ее
Р.	аго	яго	ой	ей	аго	яго
Д.	ому	ему	ой	ей	ому	ему
В.	nii kui I. ehk II. muude		ую	юю	ое	ее
Т.	ымъ	имъ	ою	ею	ымъ	имъ
П.	омъ	емъ	ой	ей	омъ	емъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus).

	мужескій родъ iſaſt ſugu.		женскій родъ emaſt ſugu.		средній родъ aßja ſugu.	
И.	ые	іе	ыя	ія	ыя	ія
Р.	ыхъ	ихъ	ыхъ	ихъ	ыхъ	ихъ
Д.	ымъ	имъ	ымъ	имъ	ымъ	имъ
В.	nii kui I. eht II. muude		nii kui I. eht II. muude		ыя	ія
Т.	ыми	ими	ыми	ими	ыми	ими
П.	ыхъ	ихъ	ыхъ	ихъ	ыхъ	ихъ

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И.	чёрный muſt	чёрная	чёрное
Р.	чёрнаго	чёрной	чёрнаго
Д.	чёрному	чёрной	чёрному
В.	I. eht II. muude	чёрную	чёрное
Т.	чёрнымъ	чёрною	чёрнымъ
П.	о чёрномъ	о чёрной	о чёрномъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus).

И.	чёрные	чёрныя	чёрныя
Р.	чёрныхъ	чёрныхъ	чёрныхъ
Д.	чёрнымъ	чёрнымъ	чёрнымъ
В.	I. eht II. muude	I. eht II. muude	чёрныя
Т.	чёрными	чёрными	чёрными
П.	о чёрныхъ	о чёрныхъ	о чёрныхъ

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И.	вели́кій ſuur	вели́кая	вели́кое
Р.	вели́каго	вели́кой	вели́каго
Д.	вели́кому	вели́кой	вели́кому
В.	I. eht II. muude	вели́кую	вели́кое
Т.	вели́кимъ	вели́кою	вели́кимъ
П.	о вели́комъ	о вели́кой	о вели́комъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus.)

И.	вели́кіе	вели́кія	вели́кія
Р.	вели́кихъ	вели́кихъ	вели́кихъ
Д.	вели́кимъ	вели́кимъ	вели́кимъ

В. I. ehk II. muude	I. ehk II. muude	вели́кія
Т. вели́кими	вели́кими	вели́кими
П. о вели́кихъ	о вели́кихъ	о вели́кихъ

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И. дре́вній wana	дре́вняя	дре́внее
Р. дре́вняго	дре́вней	дре́вняго
Д. дре́внему	дре́вней	дре́внему
В. I. ehk II. muude	дре́внюю	дре́внее
Т. дре́внимъ	дре́внею	дре́внимъ
П. о дре́внемъ	о дре́вней	о дре́внемъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus.)

И дре́вніе	дре́внія	дре́внія
Р. дре́внихъ	дре́внихъ	дре́внихъ
Д. дре́внимъ	дре́внимъ	дре́внимъ
В. I. ehk II. muude	I. ehk II. muude	дре́внія
Т. дре́вними	дре́вними	дре́вними
П. о дре́внихъ	о дре́внихъ	о дре́внихъ

b) Wõrdſemine Сравне́ніе (Comparatio).

Wõrreldud ſaawad üksnes ſelged omadusſõnad.

aa) Wõrdlemiſes on 3 astet:

I. aste положи́тельная сте́пень (Positivus).

II. aste сравни́тельная сте́пень (Comparativus).

III. aste превосхо́дная сте́пень (Superlativus).

Eſimene aste (mis õiguſe päraſt wõrdlusaſtmeks nimetada ei wõigi) ei ſäe üht omaduſt weel mitte tõiſe ſelleſamaſuguſe omaduſe kõrwa, waid nimetab üksnes omaduſt, nagu: приле́жный, ая, ое, ehk приле́женъ, жна, жно п. п. е.

Tõine aste näitab, et tähendatud omaduſt ühel asjal ſuuremal mõõdul on kui tõiſel, mis temaga wõrreldakſe, nagu: сестра́ умне́е бра́та õde on targem kui wend. Wenda ja õde wõrreldakſe tarkuſe pooleſt ükstõiſega ja leitakſe, et õel tarkuſt rohkem on kui wennal.

Kolmas aste näitab, et mitme wõrreldawa asja ſeaſt ühel nendeſt tähendatud omaduſt kõige ſuuremal mõõdul on, nagu: мой бра́тъ са́мый приле́жный ученикъ въ учи́лищѣ minu wend

on kõige uſinam koolipoiſs koolis. Kõiki koolipoissa koolis wõrreldakſe ükstõiſega ja leitakſe, et minu wennal kõigiſt rohkem uſinuſt on.

Täh. 1: Igal ühel neiſt kolmeſt aſtmeſt on kahte ſugu lõpud, lühendatud ja täis lõpp.

Täh. 2: Eſimeſe aſtme täieſt ja lühendatud lõpuſt ei tule meil nüüd enam rääkida, ſeſt et ju nendeſt küllalt rääkinud oleme (ый, ий, ая, яя, ое, ее, ъ, а, о, ь, я, е). Seda enam tuleb meil aga ſelle pooleſt tõiſeſt ja kolmandaſt aſtmeſt rääkida.

bb) Kuidas ſünnib tõine aste?

Et temal täis ja lühendatud lõpp on, ſiis tuleb mõlemate ſünnitamiſeſt rääkida.

Tõiſe aſtme täis lõpp ſünnib eſimeſeſt aſtmeſt ſeeläbi, et eſimeſe aſtme täis lõpp ый, ая, ое ehk ий, яя, ее lõpuks ѣйшій, ѣйшая, ѣйшее ehk айшій, ая, ее muudetud ſaab.

Tõiſe aſtme lühendatud lõpp ſünnib eſimeſeſt aſtmeſt ſeeläbi, et eſimeſe aſtme lühendatud lõpp ъ, а, о ehk ь, я, е lõpuks ье ehk е muudetakſe. Enne kui ära ſeletame, millal täit ja millal lühendatud lõppu pruugitakſe, ſaadame mõne ſeletawa mõtte ette.

Kuida ju ammugi enne öeldud ſai, on wene keeles mitu umbhäälelíſt, mis ſagedaste tõisteks häälteks muudetakſe, need on:

г, д, к, т, с, х, ск, ст; neiſt ſaab

г, д : ſt = ж
к, т : ſt = ч
с, х : ſt = ш
ск, ст : ſt = щ

Need muutmiſed on ka ſiin tõiſe wõrdlusaſtme juures pruugitawad.

1. Tõiſe aſtme täis lõpp:

Tõiſe wõrdlusaſtme täis lõpp muudab ükſnes tähed г, к, х = ж, ч, ш : ks ja ſiis ſeiſab muudetud tähtede ж, ч ja ш järel lõpp айшій, ая, ее, muidu ſeiſab tõiste ſiin ülewal nimetatud kui ka muu umbhäälelíste järel lõpp ѣйшій, ая, ее, nagu:

стро́гій = строжа́йшій waljem
кре́пкій = крѣпча́йшій kõwem
ве́тхій = ветша́йшій wanem

aga:

твёрдый = твердѣйшій kõwem
бога́тый = богатѣйшій rikkam
то́лстый = толстѣйшій pakſem.

Neis kolmes ſõnas on küll eſimeſe aſtme täie lõpu ees muude-

tawad tähed д, т ja ст, aga ometigi ei muudeta neid mitte tõiſe aſtme täies lõpus, waid nad jääwad muutmata nagu näha on.

Nõnda ka:

прилéжный — прилéжнѣйшій
бѣлый — бѣлѣйшій
любúмый — любúмѣшій

Täh. 1: Wäga ſagedaste pruugitakſe praegu ſeletatud tõiſe aſtme täie lõpu aſemel бóлѣе eſimeſe aſtme täie lõpu ees, nagu: краси́вѣйшій aſemel = бóлѣе краси́вый.

Täh. 2: Praegu ſeletatud tõiſe aſtme täit lõppu pruugitakſe ſagedaste ka kolmanda aſtme aſemel, nagu:

величáйшій, ая, ее kõige ſuurem
малѣйшій, ая, ее kõige wäikſem u. t. e.

2. Tõiſe aſtme lühendatud lõpp:

Tõiſe aſtme lühendatud lõpp, mis palju enam pruugitakſe kui täit lõppu, muudab pääle г, к, х ka weel tõiſed ülewal nimetatud umbhäälelíſed д, т, ск, ст ſiſiſejaiks häälteks (ж, ч, ш, щ) ja nende ſiſiſejate häälte järel ſeiſab ſiis lõpp *е*, muidu kõige tõiste tähtede järel *ъе*, nagu:

стрóгій wali стрóже,	täis lõpp	строжáйшій, ая, ее
крѣпкій kõwa крѣпче,	„	крѣпчáйшій, ая, ее
вéтхій wana вéтше,	„	ветшáйшій, ая, ее
твёрдый kõwa твéрже,	„	твердѣйшій, ая, ее
богáтый rikas богáче,	„	богатѣйшій, ая, ее
тóлстый paks тóлще,	„	толстѣйшій, ая, ее

Täh. 1: Tõiſe aſtme lühendatud lõpul on ſee ükſpuhas, mis ſuguſt wõrreldawad aſjad (ſõnad) on, kas iſaſt, emaſt wõi aſja ſugu, ikka on tal lõpp *ъе* ehk е.

Täh. 2: Sõna „natukene" tõiſe wõrdlusaſtme lühendatud lõpu ees, nagu „natukene kõwem, natukene rutem" u. t. e. õeldakſe wene keeles ſõnakeſega по tõiſe wõrdlusaſtme lühendatud lõpu ees, nagu: поскорѣе, покрѣпче u. t. e.

Täh. 3: Sõna „palju" tõiſe wõrdlusaſtme lühendatud lõpu ees, nagu: „palju kergem", „palju uſinam" õeldakſe wene keeles ſõnaga гора́здо tõiſe wõrdlusaſtme lühendatud lõpu ees, nagu: гора́здо ле́гче, гора́здо прія́тнѣе u. t. e.

Sõna „kui" tõiſe aſtme järel õeldakſe wene keeles ſõnaga чѣмъ ehk не́жели, ei mitte какъ, когда́ ehk е́сли, nagu:

учи́тель умнѣе { не́жели / чѣмъ } ученúкъ — koolmeiſter on targem kui koolipoiſs.

Ehk sõnad чѣмъ ja нéжели wõiwad koguniste maha jäetud saada, aga siis seisab see sõna, mis „kui“ järel tuleb, tõises muutes (Родúтельный) nagu:

учúтель умнѣе { ученикá koolmeister on targem kui koolipoisis, ученикóвъ koolipoisid

ты слабѣе менá sina oled jõuetum kui mina.

Järel tulewad sõnad lähewad praegu nimetatud wõrdlemise säädusteſt mõni wähem, mõni enam kõrwa:

Eſimene aste.	Tõine aste.	
	lühendatud lõpp.	täis lõpp.
хорóшій hea	лýчше	лýчшій
худóй halb	хýже	хýдшій
большóй ſuur	бóльше	бóльшій
мáлый wäikene	мéньше	мéньшій, малѣйшій
стáрый wana	стáрше, стáрѣе	старѣйшій, стáршій
широкій lai	шúре	шúршій
ýзкій kitſas	ýже	ei olegi
тóнкій peenikene	тóньше, тóнѣе	тончáйшій
сладкій magus	слáще	сладчáйшій
нúзкій madal	нúже	нижáйшій, нúзшій
рѣдкій aruldane	рѣже	рѣдчáйшій
кроткій taſameeleline	крóче	кротчáйшій
жестóкій wali	жестóче	жесточáйшій
дешёвый odaw	дешéвле	дешевѣйшій
коротκій lühikene	коро́че	кратчáйшій
далёкій kauge	дáльше, дáлѣе	дальнѣйшій
глубóкій ſügaw	глýбже	глубочáйшій
высóкій kõrge	вы́ше	высочáйшій, вы́сшій
велúкій ſuur	бóльше, бóлѣе	величáйшій
блúзкій ligine	блúже	ближáйшій
гладкій libe	глáже	ei ole
гáдкій inetu	гáже	ei ole
крáсный punane	крáше	краснéйшій
дóлгій pikk	дóльше, дóлѣе	долгáйшій
бóйкій tuline (meel)	бойчѣе	ei prugita
лóвкій oſaw	ловчѣе	ei prugita.

---

bb) Kuidas ſünnib kolmas aste?

1. Kolmandal aſtmel on ſeeſama täis lõpp, mis eſimeſelgi aſtmel on, ſeſt kolmas aste ſünnib ſeeläbi, et ſõna сáмый, ая, ое eſimeſe (mõni kord ka tõiſe) aſtme ette pannakſe, nagu сáмый хорóшій kõige parem ehk ka сáмый лýчшій, сáмый прилéжный kõige uſinam n. n. e.

Täh. 1: Nagu juba ülewal ütleſime, pruugitakſe ſagedaste tõiſe aſtme täit lõpru kolmandama aſtme aſemel, nagu:

kõige ſuurem сáмый бóльшóй ja величáйшій
kõige lähem сáмый блúзкій ja ближáйшій
kõge ſügawam сáмый глубóкій ja глубочáйшій
kõige kõrgem сáмый высóкій ja высочáйшій
kõige madalam сáмый нúзкій ja нижáйшій
kõige wäikſem сáмый мáлый ja малéйшій.

Täh. 2: Kolmas wõrdlusaste ſünnib ka ſeeläbi, et eſimeſe ehk tõiſe aſtme ette ſilbid *наи, все* ja *пре* pannakſe, nagu:

наилýчшій, ая, ее kõige parem
всемилостивéйшій, ая, ее kõige armuliſem
перепрúятный, ая, ое kõige lõbuſam.

2. Kolmanda aſtme lühendatud lõpp ſünnib ſeeläbi, et tõiſe aſtme lühendatud lõpu juure ſõnad всегó ehk всѣхъ pannakſe, nagu:

этотъ ученúкъ всѣхъ прилéжнѣе ſee koolipoiſs on kõige uſinam.
прúятнѣе всегó kõige lõbuſam.

§ 38. B. Omandajat tähendajaiſt omadusſõnadeſt.

1. Omadajat tähendajad omadusſõnad ſünnitatakſe nimede ainuſe tõiſeſt muuteſt ſeeläbi, et tõiſe muute lõpp muudetud ſaab:

lõpp а = овъ, ова, ово : ks
„ я = евъ, ева, ево : ks
„ ы, и = инъ, ина, ино : ks ja kui ц lõpu ees
ſeiſab ſiis = ынъ, ына, ыно : ks.

Näituſeks: Петръ.

Петрá = Петрóвъ домъ Peetri maja
Петрóва книга Peetri raamat
Петрóво селó Peetri küla.

Учúтель:

Учúтеля = учúтелевъ, учúтелева, учúтелево

сестра́:

сестры́ = се́стринъ, се́стрина, ее́стрино.
дѣви́ца = дѣви́цынъ, дѣви́цына, дѣви́цыно.

Täh.: Sääduſe waſtu on ſünnitatud:
братъ = бра́тнинъ, а, о wenna
мужъ = му́жнинъ, а, о теҍе
Я'ковъ = Я'ковлевъ, а, о Jakobi.

2. Need omadusſõnad muudetakſe järel tulewa tabeli järele:

Единственное число. Ainus (Üksikus).					
	мужескій родъ iſaſt ſugu.		женскій родъ emaſt ſugu.		средній родъ aeja ſugu.	
И.	ъ	ь	а	я	о	е
Р.	а	я	ой	ей	а	я
Д.	у	ю	ой	ей	у	ю
В.	nõnda kui I. ehk II. muude.		у	ю	о	е
Т.	ымъ	имъ	ою	ею	ымъ	имъ
П.	омъ (ѣ)	емъ	ой	ей	омъ (ѣ)	емъ

Paljus (mitmus) on kõigile kolmele ſugule ühte moodu.	
И.	ы и
Р.	ыхъ ихъ
Д.	ымъ имъ
В.	nõnda kui I. ehk II. muude.
Т.	ыми ими
П.	ыхъ ихъ

Единственное число. Ainus. (Üksikus).

И.	Петро́въ	Петро́ва	Петро́во
Р.	Петро́ва	Петро́вой	Петро́ва
Д.	Петро́ву	Петро́вой	Петро́ву
В.	Петро́въ, а	Петро́ву	Петро́во
Т.	Петро́вымъ	Петро́вою	Петро́вымъ
П.	о Петро́вомъ	о Петро́вой	о Петро́вомъ

Мно́жественное число. Paljus. (Mitmus).

И. Петро́вы
Р. Петро́выхъ

Д. Петро́вымъ
В. Петро́вы, ыхъ
Т. Петро́выми
П. о Петро́выхъ.

Еди́нственное число́. Ainus.. (Ükſikus).

И. се́стринъ	се́стрина	се́стрино
Р. се́стрина	се́стриной	се́стрина
Д. се́стрину	се́стриной	се́стрину
В. се́стринъ, а	се́стрину	се́стрино
Т. се́стринымъ	се́стриною	се́стринымъ
П. о се́стриномъ	о се́стриной	о се́стриномъ.

Мно́жественное число́. Paljus (Mitmus).

И. се́стрины
Р. се́стриныхъ
Д. се́стринымъ
В. се́стрины, ыхъ
Т. се́стриными
П. о се́стриныхъ.

§ 39. D. Seltſi tähendajaiſt omadusſõnadeſt.

a) Seltſi tähendajad omadusſõnad on mitmeſuguliſed ja ſelle järele on ſiis ka nende lõpud:

1. Tulewad nad elajate nimedeſt, ſiis on nende lõpud: ій, ья, ье neljajalgſete elajate nimede juures, иный, иная, иное lindude nimede juures.

Need lõpud tulewad ſõna tüwi otſa panna, mis enamiste tõiſes muutes (Роди́тельный) leida on. Siin juures on tähele panna, et need tuttawad ümber muudetawad umbhäälelised ſiſiſejaiks häälteks muudetakſe.

Näituſed:

медвѣ́дь karu	=	медвѣ́жій, ья, ье медвѣ́жья ла́па karu käpp.
соба́ка koer	=	соба́чій, ья, ье соба́чій хвостъ koera ſaba.
коро́ва lehm	=	коро́вій, ья, ье коро́вье молоко́ lehma piim
гусь ani	=	гуси́ный, ая, ое гуси́ное перо́ ani ſulg.

телёнокъ waſikas = телячій, ья, ье
воробей = воробьиный, ая, ое.

Täh. 1: Sõpp iй, ья, ье on ka ſagedaste neis ſeltſi tähendajais omadusſõnadeS, mis inimeste nimedeſt lõpuga никъ tuletatud on, nagu:
разбойникъ röövel = разбойничій, ья, ье
охотникъ küttt = охотничій, ья, ье и. т. е.
ja weel ſõnadeS:
Богъ Jumal Божій, ья, ье
дѣвица neiu дѣвичій, ья, ье
вдова leſk вдовій, ья, ье
птица lind птичій, ья, ье
врагъ waenlane вражій, ья, ье.

Täh. 2: Sõpp иный, ая, ое on ka mõnes neljajalgſe elaja nimeſt tuletatud omadusſõnas, nagu:
лошадь hobune = лошадиный, ая ое
козёлъ ſikk = козлиный, ая, ое
левъ lõwi = львиный, ая, ое

2. Tulewad nad taimede, puude nimedeſt, ſiis on nende lõpud:
овый, овая, овое
евый, евая, евое

Näituſeks:
берёза kaſk = берёзовый, ая, ое
сосна kuuſk = сосновый, ая, ое
дубъ tamm = дубовый, ая, ое

3. Tulewad nad linnade, külade, jõgede nimedeſt, ſiis on nende lõpud: скій, ская, ское
цкій, цкая, цкое

Näituſeks:
Дерптъ Tartu = дерптскій, ая, ое
Нева Newa = невскій, ая, ое
эстонецъ eeſtlane = эстонскій, ая, ое

4. Muud lõpud on weel:
ный, ная, ное
янный, ая, ое
яной, ая, ое
енный, ая, ое
ейскій, ая, ое

Näituſed:
кулакъ ruſikas = кулачный бой ruſikaſõda
желѣзо raud = желѣзная дорога raudtee
дерево puu = деревянная скамейка puupink

шерсть will, karw = шерстяно́е пла́тье willane riie
питьё jook = пите́йный, ая, ое
житьё elu = жите́йскій, ая, ое

b) Seltsi tähendajad omadussõnad lõpuga ій, ья, ье muudetakse järel tulewa tabeli järele:

	Еди́нственное число́. Ainus (Ükſikus).			Мно́жеств. число́. Paljus (Mitmus).
	му́жескій родъ iſaſt ſugu.	же́нскій родъ emaſt ſugu.	сре́дній родъ aeja ſugu.	kõigile kolmele ſugule.
И.	ій	ья	ье	ьи
Р.	ьяго	ьей	ьяго	ьихъ
Д.	ьему	ьей	ьему	ьимъ
В.	nagu I. ehk II. muude.	ью	ье	nagu I. ehk II. muude.
Т.	ьимъ	ьею	ьимъ	ьими
П.	ьемъ	ьей	ьемъ	ьихъ

Еди́нственное число́. Ainus (Ükſikus.)

И.	коро́вій	коро́вья	коро́вье
Р.	коро́вьяго	коро́вьей	коро́вьяго
Д.	коро́вьему	коро́вьей	коро́вьему
В.	коро́вій, ьяго	коро́вью	коро́вье
Т.	коро́вьимъ	коро́вьею	коро́вьимъ
П.	о коро́вьемъ	о коро́вьей	о коро́вьемъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus).

И. коро́вьи
Р. коро́вьихъ
Д. коро́вьимъ
В. коро́вьи, ьихъ
Т. коро́вьими
П. о коро́вьихъ.

Tä h.: Tõiſed ſugu tähendajad omadussõnad muudetakſe kõik nagu ſelged omadussõnad lõppudega ый, ой, ая, ое.

§ 40. E. Järel tulewad ſõnad on, ehk neil küll omadussõnade lõpp on, nimiſõnadeks ſaanud:

Iſaſt ſugu: по́дданный riigi alam, ни́щій kerjaja, пѣ́вчій koorilaulja, рядово́й ſoldat, часово́й waht, рабо́чій töötegija, прохо́жій möödaminija, лѣснѝчій metſawaht.

Emaſt ſugu: ни́щая ſant, прихо́жая eestuba, пере́дняя eestuba, го́рничная toatüdruk, столо́вая ſöögituba, бу́лочная pagarituba, вселе́нная maailm, гости́ная wõeraste tuba.

Asja ſugu: живо́тное elajas, лёгкія (paljus) kopſud, насѣко́мое putukas, жарко́е praad п. п. е.

Täh.: Need ſõnad muudetakſe nõnda, nagu olekſiwad nad ſelged omadusſõnad.

Aſemik.

Мѣстоиме́ніе. (pronomen.)

§ 41. Jautus.

Aſemikud langewad 10neſſe jakku:

1. Tegija aſemikud (ли́чныя мѣстоиме́нія): я mina, ты ſina, онъ, она́, оно́ tema.

2. Eneſekohaline (возвра́тное ли́чное): себя́ eneſe, ennaſt mis näitab, et tegu tegija eneſe kaſuks ehk kahjuks tuleb.

3. Edaſitähendajad aſemikud (указа́тельныя): э́тотъ, э́та, э́то ſee, сей, сія, сіе́ ſee, тотъ, та, то ſee, о́ный, о́ная, о́ное ſee, тако́й, а́я, о́е niiſugune, таково́й, а́я, о́е niiſugune.

4. Tagaſi tähendajad (tagakohtſed) aſemikud (относи́тельныя), кото́рый, ая, ое mitmes, miſſugune, kes, кто kes, что mis, како́й, а́я, о́е miſſugune, каково́й, а́я, о́е miſſugune.

5. Omandaja aſemikud (усвойтельныя, притяжа́тельныя): мой, моя́, мое́ minu, твой, твоя́, твое́ ſinu, свой, своя́, свое́ oma, нашъ, на́ша, на́ше meie, вашъ, ва́ша, ва́ше teie, его́ ея́ (jäävad ikka muutmata) tema, ихъ (jääb ikka muutmata) nende.

6. Küſijad aſemikud (вопроси́тельныя): чей, чья́, чье́ kelle, pääle ſelle tulewad weel ſiia liiki kõik tagaſi tähendajad aſemikud, kus üksi hääle karwaſt ja kõne põhjaſt aru ſaab, kus liiki nad kord korralt ſünniwad.

7. Määrajad aſemikud (опредѣли́тельныя): весь, вся, всё kõik, ка́ждый, ая, ое igaüks, iga, вся́кій, ая, ое igaüks, самъ, а́, о́ iſe, са́мый, ая, ое iſe, оди́нъ, одна́, одно́ (mis ka arwuſõna on) üks.

8. Mitte-määrajad aſemikud (неопредѣлённыя): не́кто keegi, mõni, не́что midagit, кто́-либо, кто́-нибудь keegi, не́который, ая, ое keegi, mõni, что́-нибудь, что́-либо, midagit, како́й-либо,

какóй-нибудь keegi, кто-то, кóе-то keegi, скóлько kui palju, стóлько niipalju, нѣсколько mõni, инóй, áя, óе mõni tõine, что-то, кóе-что midagit.

9. Eitajad asemikud (отрицáтельныя): никтó ei keegi, ничтó ei midagit, никакóй, áя, óе ei keegi, никотóрый, ая, ое ei keegi, не одúнъ mitte ükski.

10. Wastastikku kohaline asemik (взаимное): другъ дрýга, ükstõist.

§ 42. Asemiku muutmine. Склоненіе.

Единственное числó. Ainus. (Ükšikus.)

И.	я mina	ты sina	онъ tema	онá tema	онó tema
Р.	меня́ minu	тебя́ sinu	егó tema	ея́	егó
Д.	мнѣ minule	тебѣ́ sinule	емý temale	ей	емý
В.	меня́ mind	тебя́ sind	егó teda	ее́	егó
Т.	мнóю minuga	тобóю sinuga	имъ temaga	éю	имъ
П.	обомнѣ́ minust	о тебѣ́ sinust	о нёмъ temast	о ней	о нёмъ

Множественное числó. Paljus. (Mitmus.)

			Kõigile kolmele sugule.
И.	мы meie	вы teie	онú, онѣ́ nemad
Р.	насъ meie	васъ teie	ихъ nende
Д.	намъ meile	вамъ teile	имъ neile
В.	насъ meid	васъ teid	ихъ neid
Т.	нáми meiega	вáми teiega	úми nendega
П.	о насъ meist	о васъ teist	о нихъ neist

Täh.: Kui онъ, онá, онó muudete ette kas ainuses või paljuses ükskõnna seisma tuleb, siis pannakse nende muudete ette ikka ükskõ *н*, nagu:

безъ негó, безъ нея́ temata, безъ нихъ nendeta
къ немý, къ ней tema juure, къ нимъ nende juure
за негó, за нее́ tema eest, за нихъ nende eest
съ нимъ, съ нéю temaga, съ нúми nendega
о нёмъ, о ней temast, о нихъ neist.

Kui aga онъ, онá, онó ainuse tõine muude егó, ея́ ja paljuse tõine muude ихъ omandaja asemikud on, siis ei panda ея́, егó ja ихъ ette mitte н ja nad jäävad kõnnistes muutmata, nagu ülewal öeldud sai, näituseks:

для егó отцá } tema isale, для ихъ отцá nende isale.
для ея́ отцá }
къ егó брáту } tema wenna juure, къ ихъ брáту nende wenna juure.
къ ея́ брáту }

на его́ столъ } tema laua pääle, на ихъ столъ nende laua pääle
на ея́ столъ }
съ его́ сестро́ю } tema õega, съ ихъ сестро́ю nende õega
съ ея́ сестро́ю }
въ его́ до́мѣ } tema majas, въ ихъ до́мѣ nende majas.
въ ея́ до́мѣ }

Ainus ja paljus kõigist kolmest sugust

И. puudub
Р. себя́ enese
Д. себѣ́ enesele
В. себя́ ennast
Т. собо́ю enesega
П. о себѣ́ enesest

Еди́нственное число́. Ainus. (Üksikus).			Мно́жеств. ч. Paljus. (Mitmus.) kõigile kolmele sugule.
И. мой minu	моя́ minu	моё minu	И. мои́ minu
Р. моего́	мое́й	моего́	Р. мои́хъ
Д. моему́	мое́й	моему́	Д. мои́мъ
В. мой, моего́	мою́	моё	В. мои́, мои́хъ
Т. мои́мъ	мое́ю	мои́мъ	Т. мои́ми
П. о моёмъ	о мое́й	о моёмъ	П. о мои́хъ

Täh.: Nõnda muudetakse ka твой, твоя́, твоё sinu ja свой, своя́ своё oma.

Еди́нственное число́. Ainus. (Üsikus.)			Мно́жеств ч. Paljus. (Mitmus) kõigile kolmele sugule.
И. нашъ meite	на́ша meite	на́ше meite	И. на́ши meite
Р. на́шего	на́шей	на́шего	Р. на́шихъ
Д. на́шему	на́шей	на́шему	Д. на́шимъ
В. нашъ, на́шего	на́шу	на́ше	В. на́ши, на́шихъ
Т. на́шимъ	на́шею	на́шимъ	Т. на́шими
П. о на́шемъ	о на́шей	о на́шемъ	П. о на́шихъ

Kõigist kolmest sugust.

И. кто kes	И. что mis
Р. кого́ kelle	Р. чего́ mille mis
Д. кому́ kellele	Д. чему́ millele
В. кого́ keda	В. что mis
Т. кѣмъ kellega	Т. чѣмъ millega
П. о комъ kellest	П. о чёмъ millest

Täh. 1: Nõnda muudetakse kõik кто : ja что : ga kokku pandud sõnad, nagu:

И. кто́-либо keegi
Р. кого́-либо kellegi
Д. кому́-либо kellegile
В. кого́-либо kedagit
Т. кѣмъ-либо kellegiga
П. о ко́мъ-либо kellegist

Nõnda: кто́-нибудь, никто́, что́-либо, что́-нибудь, ничто́.

Täh. 2: Kui *ни* : ga kokku pandud asemikud ühe eessõnaga kokku juhtuwad, siis lahutatakse *ни* asemikust ja pannakse tema ja asemiku wahele eessõna, nagu:

И. никто́ ei keegi
Р. ни у кого́ ei kellegi juures
Д. ни къ кому́ ei kellegi juure
В. ни на кого́ ei kellegi pääle
Т. ни съ кѣмъ ei kellegiga
П. ни о комъ ei kellegist

Täh. 3: Ни : ga kokku pandud asemikkude järel peab ikka ne seisma, nagu: никто́ не хо́четъ keegi ei taha mitte.

Sest ни ilma järele tulewa *не*: ta tähendab „ka", nagu: что ни говори́ mis sa ka ütled.

Täh. 4: Asemikud нѣкто ja нѣчто pruugitakse üksnes esimeses muutes

Еди́нств. число́. Ainus. (Üksikus).			Мно́жеств. число́. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule.
И. э̀тотъ see	э̀та see	э̀то see	И. э̀ти need
Р. э̀того selle	э̀той	э̀того	Р. э̀тихъ nende
Д. э̀тому sellele	э̀той	э̀тому	Д. э̀тимъ neile
В. э̀тотъ, э̀того seda	э̀ту	э̀то	В. э̀ти, э̀тихъ neid
Т. э̀тимъ sellega	э̀тою	э̀тимъ	Т. э̀тими nendega
П. объ э̀томъ sellest	объ э̀той	объ э̀томъ	П. объ э̀тихъ neist

Еди́нств. число́. Ainus. (Üksikus).			Мно́жеств. число́. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule.
И. тотъ see	та see	то see	И. тѣ need
Р. того́ selle	той	того́	Р. тѣхъ nende
Д. тому́ sellele	той	тому́	Д. тѣмъ neile
В. тотъ, того́ seda	ту	то	В. тѣ, тѣхъ neid
Т. тѣмъ sellega	то́ю	тѣмъ	Т. тѣми nendega
П. о томъ sellest	о той	о томъ	П. о тѣхъ neist

Еди́нств. число́. Ainus. (Üksikus).			Мно́жеств. число́. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule:
И. весь kõik	вся kõik	всё kõik	И. всѣ kõik
Р. всего́ kõige	всей	всего́	Р. всѣхъ

Д. всемý	kõigele	всей	всемý	Д. всѣмъ	kõikidele
В. весь, всегó	kõik	всю	всё	В. всѣ, всѣхъ	kõik
Т. всѣмъ	kõigega	всéю	всѣмъ	Т. всѣми	kõikidega
П. о всёмъ	kõigeſt	о всей	о всёмъ	П. о всѣхъ	kõikideſt

Единств. число. Ainus. (Üksikus).			Множеств. число. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule.
И. сей	ſee	сiя́ ſee	сiе́ ſee	И. сiи́	need
Р. сегó	ſelle	сей	сегó	Р. сихъ	nende
Д. семý	ſellele	сей	семý	Д. симъ	nendele
В. сей, сегó	ſeda	сiю́	сiе́	В. сiи́, сихъ	neid
Т. симъ	ſellega	сéю	симъ	Т. сими́	nendega
П. о сёмъ	ſelleſt	о сей	о сёмъ	П. о сихъ	neiſt

Единств. число. Ainus. (Üksikus).			Множеств. число. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule.
И. чей	kelle	чья kelle	чьё kelle	И. чьи	kelle
Р. чьегó		чьей	чьегó	Р. чьихъ	
Д. чьемý		чьей	чьемý	Д. чьимъ	
В. чей,чьегó		чью	чьё	В. чьи, чьихъ	
Т. чьимъ		чьéю	чьимъ	Т. чьи́ми	
П. о чьёмъ		о чьей	о чьёмъ	П. о чьихъ	

Täh. Sellel ſõnal on nimiſõnaga, kelle ees ta ſeiſab, ikka ſeeſama suguarw ja muude, nagu: чей домъ kelle tuba, чья кни́га kelle raamat, чьё перó kelle ſulg, чьи кни́ги kelle raamatud.

Единств. число. Ainus. (Üksikus).			Множеств. число. Paljus. (Mitmus). kõigile kolmele sugule.
И. самъ	iſe	сама́ iſe	само́ iſe	И. са́ми	iſe
Р. самогó		самóй	самогó	Р. сами́хъ	
Д. самомý		самóй	самомý	Д. сами́мъ	
В. самъ, самогó		самý	само́	В. са́ми, сами́хъ	
Т. сами́мъ		самóю	сами́мъ	Т. сами́ми	
П. о самóмъ		о самóй	о самóмъ	П. о сами́хъ	

Täh. 1: Sellel ſõnal on ainuſe wiiendal muutel ja kõiges paljuſes pehme lõpp, nagu näha on. Tõiſel ſõnal са́мый, ая, ое on rõhk ikka eſimeſe ſilbi pääl ja temal on ikka kõwa lõpp.

Täh. 2: Самъ, сама́, само́ pruugitakſe ükſnes pärisnimedega ja я, ты, онъ, а́, о́ ja себя́: ga koos; са́мый, ая, ое aga pruugitakſe tõiste nimiſõnadega, tõiste aſemikkudega ja omadusſõnadega koos.

Täh. 3: Лõpp óго ainuſe tõiſes muutes on pruugitaw ſõnades: этотъ, тотъ, кто, какóй, такóй, одúнъ.

Täh. 4: Kõik aſemikud, kus päris puhas omadusſõnade lõpp on, ſee on

ый, ая, ое, ій, яя, ее, muudetakſe ka nagu ſelged omadusſõnad, näituſeks: котóрый, ая, ое; сáмый, ая, ое; какóй, áя, óе; п. п. е.

Täh. 5: Meite „koguniste" ja „juſt" aja ja koha määramiſes nagu: koguniste ülewal, juſt keskel, juſt neljapäewal, koguniste ſügawas öeldakſe wene keeles ſõnaga сáмый, ая, ое, nagu: на сáмомъ верхý, на сáмой средúнѣ, въ сáмый четвéргъ, въ сáмой глубúнѣ.

Täh. 6: Meite „iga", nagu: iga kolme tunniga öeldakſe wene keeles ſõnaga кáждый, ая, ое, nagu: кáждые три часá.

Arwuſõna.

Имя числúтельное. (numerale).

§ 43. Jaotus.

Arwuſõnad langewad:

I. Oma tähenduſe järele 4 jakku:

1. Põhjusarwuſõnad (имена́ числúтельныя колúчественныя): 1 одúнъ, 2 два, двѣ, 3 три, 4 четы́ре п. п. е.

2. Ridaarwuſõnad (имена́ числúтельныя поря́дковыя): 1ne пéрвый, ая, ое; 2ne второ́й, áя, óе; 3mas трéтій, ья, ье п. п. е.

3. Murdarwuſõnad (имена́ числúтельныя дро́бныя): 1/2 половúна, 1/3 треть, 3/4 три чéтверти п. п. е.

4. Koguarwuſõnad (имена́ числúтельныя собира́тельныя): па́ра paar, дю́жина toſin, о́ба mõlemad п. п. е.

Täh. 1: Põhjusarwuſõnad tähendawad asjade hulka küſimuſe pääle: kui palju? mitu? ско́лько? nagu: 17 lauda, 125 ſoldatit, 500 rubla п. п. е.

Täh. 2: Ridaarwuſõnad tähendawad asjade rida ehk järge küſimuſe pääle: mitmes? кото́рый? nagu: 17es laud, 125es ſoldat, 500ndes rubla.

Täh. 3: Murdarwuſõnad tähendawad murdu küſimuſe pääle: mitmes jagu? 1/5 wiies jagu (terweſt).

Täh. 4: Koguarwuſõnad tähendawad üheſuguſte asjade kogu ühe ſõnaga: тро́е дѣтéй kolmlaſt (ühes koos), дю́жина книгъ toſin raamatuid.

II. Oma lõppude ja muutmiſe järele 2te jakku:

1. Nimiſõnaliſed arwuſõnad (имена́ числúтельныя существúтельныя).

2. Omadusſõnaliſed arwuſõnad (имена́ числúтельныя прилага́тельныя).

Nimiſõnaliſed arwuſõnad on kõik need arwuſõnad, millel nimi-

ſõnade lõpud on ja ſelle päraſt ka nimiſõnade järele muudetud ſaawad, nagu 5 пять, 40 сóрокъ, 90 девянóсто, 100 сто, 1000 ты́сяча n. n. e.

Omadusſõnaliſed arwuſõnad on kõik need arwuſõnad, millel omadusſõnade lõpud on ja ſelle päraſt ka omadusſõnade järele muudetud ſaawad, nagu: пéрвый, ая, ое, пя́тый, ая, ое; двадцáтый, ая, ое n. n. e.

Wene keeli räägitakſe põhjusarwuſõnad nõndaſamuti wälja nagu eesti keeleski, ſee on: ſuurem arw räägitakſe ikka wäikſema ees wälja, nagu: 1876 ты́сяча вóсемь сотъ семьдеся́тъ шесть. Kokku pandud ridaarwuſõnadel on üksnes kõige wäikſemal, ſee on kõige wiimatſel, arwul ridaarwuſõnade lõpp ый, ая, ое, nagu 1876nes aasta ты́сяча вóсемь сотъ сéмьдесятъ шестóй годъ.

§ 44. Arwuſõnade tabel.

Põhjusarwuſõnad. Имена́ числи́тельныя коли́чественныя.	Ridaarwuſõnad. Имена́ числи́тельныя поря́дковыя.
1 оди́нъ, одна́, одно́	пе́рвый, ая, ое
2 два, двѣ	второ́й, а́я, о́е
3 три	тре́тій, тре́тья, тре́тье
4 четы́ре	четвёртый, ая, ое
5 пять	пя́тый, ая, ое
6 шесть	шесто́й, а́я, о́е
7 семь	седьмо́й, а́я, о́е
8 вóсемь	осьмо́й, а́я, о́е
9 де́вять	девя́тый, ая, ое
10 де́сять	деся́тый, ая, ое
11 оди́ннадцать	оди́ннадцатый, ая, ое
12 двѣна́дцать	двѣна́дцатый, ая, ое
13 трина́дцать	трина́дцатый, ая, ое
14 четы́рнадцать	четы́рнадцатый, ая, ое
15 пятна́дцать	пятна́дцатый, ая, ое
16 шестна́дцать	шестна́дцатый, ая, ое
17 семна́дцать	семна́дцатый, ая, ое
18 восемна́дцать	восемна́дцатый, ая, ое
19 девятна́дцать	девятна́дцатый, ая, ое
20 два́дцать	двадца́тый, ая, ое
21 два́дцать оди́нъ, а́, о́	два́дцать пе́рвый, ая, ое

Ꝑõhjuẽarwuſõnaꝺ. Имена́ числи́тельныя коли́чественныя.	Ꝛiꝺaarwuſõnaꝺ. Имена́ числи́тельныя поря́дковыя.
22 два́дцать два, двѣ́	два́дцать второ́й, а́я, о́е
23 два́дцать три	два́дцать тре́тій, ья, ье
24 два́дцать четы́ре	два́дцать четвёртый, ая, ое
25 два́дцать пять	два́дцать пя́тый, ая, ое
26 два́дцать шесть	два́дцать шесто́й, а́я, о́е
27 два́дцать семь	два́дцать седьмо́й, а́я, о́е
28 два́дцать во́семь	два́дцать осьмо́й, а́я, о́е
29 два́дцать де́вять	два́дцать девя́тый, ая, ое
30 три́дцать	тридца́тый, ая, ое
40 со́рокъ	сороково́й, а́я, о́е
50 пятьдеся́тъ	пятидеся́тый, ая, ое
60 шестьдеся́тъ	шестидеся́тый, ая, ое
70 се́мьдесятъ	семидеся́тый, ая, ое
80 во́семьдесятъ	осьмидеся́тый, ая, ое
90 девяно́сто	девяно́стый, ая, ое
100 сто	со́тый, ая, ое
101 сто оди́нъ, а́, о́	сто пе́рвый, ая, ое
110 сто де́сять	сто деся́тый, ая ое
120 сто два́дцать	сто двадца́тый, ая, ое
135 сто три́дцать пять	сто три́дцать пя́тый, ая, ое
200 двѣ́сти	двухъ-со́тый, ая, ое
300 три́ста	трёхъ-со́тый, ая, ое
400 четы́реста	четырёхъ-со́тый, ая, ое
500 пять сотъ	пятисо́тый, ая, ое
600 шесть сотъ	шестисо́тый, ая, ое
700 семь сотъ	семисо́тый, ая, ое
800 во́семь сотъ	осьмисо́тый, ая, ое
900 де́вять сотъ	девятисо́тый, ая, ое
1000 ты́сяча	ты́сячный, ая, ое
2000 двѣ́ ты́сячи	двухъ-ты́сячный, ая, ое
3000 три ты́сячи	трёхъ-ты́сячный, ая, ое
4000 четы́ре ты́сячи	четырёхъ-ты́сячный, ая, ое
5000 пять ты́сячъ	пятиты́сячный, ая, ое
6000 шесть ты́сячъ	шеститы́сячный, ая, ое
7000 семь ты́сячъ	семиты́сячный, ая, ое
1,000,000 милліо́нъ.	милліо́нный, ая, ое.

Murdarwuſõnad (имена́ числи́тельныя дро́бныя). Neiſt on tähele panna:

$^1/_2$ полови́на
$^1/_3$ треть
$^1/_4$ че́тверть
$^1/_5$ одна́ пя́тая (часть)
$^1/_6$ одна́ шеста́я (ча́сть)
$^1/_8$ осьму́ха
$1^1/_2$ полтора́
$2^1/_2$ полтретья
$^3/_4$ три че́тверти
$^2/_5$ дв҃ пя́тыхъ (часте́й)
$^{11}/_{12}$ оди́ннадцать дв҃на́дцатыхъ (часте́й)
$^{19}/_{50}$ девятна́дцать пятидеся́тыхъ (часте́й).

Koguarwuſõnad (имена́ числи́тельныя собира́тельныя). Neiſt on tähele panna:

па́ра paar
дю́жина toſin
со́тня ſada
деся́токъ kümme tükki
о́ба mõlemad
2 дво́е, дво́и
3 тро́е, тро́и
4 че́тверо, че́тверы
5 пя́теро, пя́теры и. п. е.

§ 45. Arwuſõnade muutmine. Склоне́ніе.

1. Ridaarwuſõnad muudetakſe juſt nõndaſamuti nagu omadusſõnad, ſeſt et neil omadusſõnade lõpud ый, ая, ое on, nagu:

И. пе́рвый столъ eſimene laud
Р. пе́рваго стола́
Д. пе́рвому столу́ и. п. е.

Tä h.: Üksnes jõna тре́тій, тре́тья, тре́тье muudetakſe ſeltſi tähendajate omadusſõnade tabeli järele.

2. Põhjusarwuſõnad lõpuga ь muudetakſe kõik nagu emaſt ſugu nimiſõnad lõpuga ь, näituſeks:

И.	пять	во́семь	шестьдеся́ть
Р.	пяти́	осьми́	шести́десяти
Д.	пяти́	осьми́	шести́десяти
В.	пять	во́семь	шестьдеся́ть

Т.	пятью	восемью	шестьюдесятью
П.	о пяти	объ осьми	о шести́десяти

Täh.: Nõnda kui пять muudetakſe kõik arwuſõnad 5eſt kuni 20ni, ſiis ka 30; nõnda kui шестьдеся́ть muudetakſe пятьдеся́ть, се́мьдесятъ, во́семьдесятъ.

Тысяча ja милліо́нъ muudetakſe nagu nimiſõnad lõpuga a ja ъ; со́рокъ, девяно́сто ja сто muudetakſe, kui nad ükſinda (ſee on ilma nimiſõnata on), nagu nimiſõnad lõpuga ъ ja o; on nad aga nimiſõnadega koos, ſiis on kolmanda, wiienda ja kuuenda muute lõpp a. Näituſeks:

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus).		Мно́жественное чнсло́. Paljus. (Mitmus).	
И.	со́рокъ	сто	И. сороки́	ста
Р.	сорока́	ста	Р. сороко́въ	сотъ
Д.	сороку́	сту	Д. сорока́мъ	стамъ
В.	со́рокъ	сто	В. сороки́	ста
Т.	сорока́мъ	стомъ	Т. сорока́ми	ста́ми
П.	о сороке́	о сте́	П. о сорока́хъ	о стахъ

3. Jſeäraliſel wiiſil muudetakſe:

Еди́нственное число́. Ainus. (Ükſikus.)

И.	оди́нъ	одна́	одно́
Р.	одного́	одно́й	одного́
Д.	одному́	одно́й	одному́
В.	оди́нъ, одного́	одну́	одно́
Т.	одни́мъ	одно́ю	одни́мъ
П.	объ одно́мъ	объ одно́й	объ одно́мъ

Мно́жественное число́. Paljus. (Mitmus).

	iſaſt ja asja ſugu.	emaſt ſugu.
И.	одни́	одне́
Р.	одни́хъ	одне́хъ
Д.	одни́мъ	одне́мъ
В.	nagu I. ehk II.	muude
Т.	одни́ми	одне́ми
П.	объ одни́хъ	объ одне́хъ

И. два	три	четыре
Р. двухъ	трёхъ	четырёхъ
Д. двумъ	трёмъ	четырёмъ
В. два, двухъ	три, трёхъ	четыре, четырёхъ
Т. двумя́	тремя́	четырьмя́
П. о двухъ	о трёхъ	о четырёхъ

И. двѣсти	три́ста	шесть сотъ
Р. двухъ сотъ	трёхъ сотъ	шести́ сотъ
Д. двумъ стамъ	трёмъ стамъ	шести́ стамъ
В. двѣсти	три́ста	шесть сотъ
Т. двумя́ ста́ми	тремя́ ста́ми	шестью́ ста́ми
П. о двухъ стахъ	о трёхъ стахъ	о шести́ стахъ

Täh. 1: Nõnda kui три́ста muudetakse ka четы́реста, nõnda kui шесть сотъ muudetakse пять сотъ, семь сотъ, во́семь сотъ, де́вять сотъ.

Täh. 2: Kokku pandud põhjusarwusõnade muutmises muudetakse iga arwusõna nagu:

И. три́ста два́дцать три
Р. трёхъ сотъ двадцати́ трёхъ
Д. трёмъ стамъ двадцати́ трёмъ
В. три́ста два́дцать три
Т. тремя́ ста́ми двадцатью́ тремя́
П. о трёхъ стахъ двадцати́ трёхъ.

Täh. 3: Kokku pandud ridaarwusõnade muutmises saab üksnes wiimane arwusõna, see on: päris ridaarwusõna oma nimisõnaga muudetud, tõised arwusõnad jäävad muutmata, nagu:

1876da aastani = до ты́сяча во́семь сотъ се́мьдесять шеста́го го́да
1876^{mal} aastal = въ ты́сяча во́семь сотъ се́мьдесять шесто́мъ году́

4. Murdarwusõnad nimisõnaliste lõppudega muudetakse nagu nimisõnad, nimelt: полови́на, треть, че́тверть, осьму́ха. Tõistwiisi muudetakse полтора́ ja полтретья́.

И. двѣ пя́тыхъ
Р. двухъ пя́тыхъ
Д. двумъ пя́тымъ
В. двѣ пя́тыхъ
Т. двумя́ пя́тыми
П. о двухъ пя́тыхъ.

Еди́нственное число́. Ainus. (Üksikus.)		Мно́жеств. число́. Paljus. (Mitmus).
isast ja asja sugu	emast sugu	kõigile kolmele sugule.
И. полтора́	полторы́	И. полу́торы
Р. полу́тора	полу́торы	Р. полу́торыхъ
Д. полу́тору	полу́торѣ	Д. полу́торымъ
В. полтора́	полторы́	В. полу́торы
Т. полу́торымъ	полу́торою	Т. полу́торыми
П. о полу́торѣ	о полу́торѣ	П. о полу́торыхъ

Единственное число. Ainus. (Ükſikus.)		Множеств. число. Paljus. (Mitmus.)
iſaſt ja asja sugu.	emaſt sugu.	kõigile kolmele sugule.
И. полтретья́	полтретьи́	И. полу́третьи
Р. полу́третья	полу́третьи	Р. полу́третьихъ
Д. полу́третью	полу́третьѣ	Д. полу́третьимъ
В. полтретья́	полтретьи́	В. полу́тре́тьи
Т. полу́третьимъ	полу́третьею	Т. полу́третьими
П. о полу́третьѣ	о полу́третьѣ	П. о полу́третьихъ

Täh.: Segaarw öeldakſe wene keeles nõnda wälja, et murd съ läbi wiiendaš muutes täisarwuga ühendatakſe, nagu: $2^1/_2$ = два съ полови́ною, $3^1/_4$ три съ че́твертью, $4^1/_8$ четы́ре съ осьму́хою. Tõiſed murrud ühendatakſe *u* läbi täisarwuga, näit.: $7^1/_5$ семь и одна́ пя́тая. On segaarwuga ka nimiſõna ühendatud, ſiis ſeiſab nimiſõna ikka täisarwu, mitte murru walitſuſe all, nagu $10^1/_2$ kopik = де́сять съ полови́ною коне́екъ.

5. Koguarwuſõnad on enamiste nimiſõnaliſed ja muudetakſe neid ka ſelle pärast nagu nimiſõnu.

Omadusſõnaliſed on о́ба, о́бѣ, обо́е, дво́е, тро́е, че́тверо, u. u. e. ja nende muutmine ſünnib järel tulewal wiiſil:

iſaſt ja asja sugu:	emaſt sugu:		
И. о́ба, обо́е	о́бѣ	дво́е	че́тверо
Р. обо́ихъ	обѣ́ихъ	двои́хъ	четверы́хъ
Д. обо́имъ	обѣ́имъ	двои́мъ	четверы́мъ
В. о́ба, обо́ихъ	о́бѣ, обѣ́ихъ	дво́е, двои́хъ	че́тверо, четверы́хъ
Т. обо́ими	обѣ́ими	двои́ми	четверы́ми
П. объ обо́ихъ	объ обѣ́ихъ	о двои́хъ	о четверы́хъ

Täh. 1: Nõnda kui дво́е muudetakſe ka тро́е, nõnda kui че́тверо muudetakſe пя́теро, ше́стеро u. u. e.

Täh. 2: Дво́е, тро́е u. u. e. pruugitakſe eluliste asjade nimedega ja nende nimiſõnadega, miš üksnes paljuſes pruugitawad on, nagu: тро́е дѣте́й (три дитя́ти aſemel), дво́е воро́тъ kaks wärawat.

§ 46. Saawad põhjusarwuſõnad nimiſõnadega ühendatud, ſiis tuleb järel tulewaid sääduſid tähele panna:

оди́нъ, одна́, одно́ ja temaga kokku pandud arwuſõnade järele ſeiſab nimiſõna oma omadusſõnaga ainuſe eſimeſes muutes (Имени́тельный еди́нственнаго числа́) nagu:

оди́нъ прилѣ́жный учени́къ üks uſin koolipoiss
одна́ молода́я сестра́ üks noor õde

одно́ кра́сное я́блоко üks punane õun
два́дцать оди́нъ прилѣ́жный ма́льчикъ.

о́ба, о́бѣ, два, двѣ, три, четы́ре ja nendega kokku pandud arwuſõnade järel ſeiſab nimiſõna ainuſe tõiſes muutes (Роди́тельный еди́нственнаго числа́), aga omadusſõna ſeiſab paljuſe eſimeſes ehk tõiſes muutes.

два, три, четы́ре | прилѣ́жные, прилѣ́жныхъ | ученика́

три́дцать два
со́рокъ три
шестьдесятъ четы́ре | прилѣ́жные (ыхъ) ученика́

Täh. Seeſama ſäädus tuleb ka полтора́ ja полтретья́ juures tähele panna, nagu: полтора́, полтретья́ копѣ́йки.

Kõikides tõiſtes arwuſõnades 5—20, 25—30, 35—40 ſeiſawad nimiſõna ja omadusſõna mõlemad paljuſe tõiſes muutes, näituſeks:

пять, шесть, семь, восемна́дцать, два́дцать, дѣ́вять, со́рокъ | прилѣ́жныхъ ученико́въ.

Täh. 1. Seeſama ſäädus tuleb koguarwuſõnade pruukimiſes tähele panna.

Täh. 2. On arwuſõnaga ühendatud nimiſõna eluliſe asja nimi, ſiis on neljandas muutes mõlemil (arwuſõnal ja nimiſõnal) tõiſe muute lõpp, muidu (kui nimiſõna eluta asja nimi on) jääb arwuſõna muutmata (nagu eſimene muude) ja nimiſõna läheb oma omadusſõnaga ülewal nimetatud säädušte järele. Näituſeks: я ви́дѣлъ трёхъ ма́льчиковъ ma nägin kolm poiſſi, aga: я ви́дѣлъ три ка́мня ma nägin kolm kiwi. Kõikides tõiſtes muudetes ſaawad mõlemad muudetud, näit. трёмъ ма́льчикамъ, тремя́ ма́льчиками u. n. e.

Täh. 3. Kui aga два, три ja четы́ре kokku on pandud сто ja ты́сяча: ga, ſiis on neljandal muutel і ѣ ѣ a eſimeſe muute lõpp, näit я ви́дѣлъ три́ста ма́льчиковъ, четы́ре ты́сячи ма́льчиковъ.

Täh. 4. Sadade, tuhandete ja miljonide järel, mis mitte üheliſte ja kümneliſtega kokku pandud pole, nagu 200, 300, 4000, 5,000,000, ſeiſab nimiſõna ikka paljuſe tõiſes muutes (Роди́тельный мно́жественнаго числа́), kui ka arwuſõna mõnes muus muutes ſeiſab.

Näituſeks:

И. три́ста рубле́й
Р. трёхъ сотъ рубле́й

Д. трёмъ стамъ рублéй
В. три́ста рублéй
Т. тремя́ ста́ми рублéй
П. о трёхъ стахъ рублéй.

Täh. 5. Tahetakse wene keeles aastaarwu ja kuupäewa ütelda, siis sünnib see järel tulewal wiisil:

22sel Detsembril 1853 = два́дцать втора́го Декабря́ ты́сяча во́семь сотъ пятьдеся́тъ тре́тьяго го́да.

Detsembri kuul 1853 = въ Декабрѣ́ ты́сяча во́семь сотъ пятьдеся́тъ тре́тьяго го́да.

1853mal aastal = въ ты́сяча во́семь сотъ пятьдеся́тъ тре́тьемъ году́.

Täh. 6. Kõnekään „ühe kaupa (üksaawal), kahe kaupa" n. n. e. öeldakse wene keeles eessõna *no* läbi arwusõna kolmanda muutega, maha arwatud два, три ja четы́ре, kus neljas muude tuleb, näit.

по одному́, по одно́й ühe kaupa, üksaawal
по́ два kahe
по́ три kolme
по четы́ре nelja } kaupa
по пяти́ wiie
по шести́ kuue

Täh. 7. Kõnekään „kahekesi, kolmekesi" n. n. e. öeldakse wene keeles въ одина́чку, вдвоёмъ, втроёмъ n. n. e.

Täh. 8. Küsimuse pääle: mitu korda? wastab wenelane одна́жды 1 kord, два́жды 2 korda, три́жды 3 korda, четы́режды 4 korda, пятью́ 5 korda, шестью́ 6 korda, оди́ннадпать разъ 11 korda ja nõnda nüüd ikka edasi.

Täh. 9. Esimeseks = on wene keeles во пе́рвыхъ, tõiseks во вторы́хъ n. n. e.

Tegusõna.

Глаго́лъ.

§ 47. I. Tegusõna jautus.

Nimisõna tähendab asja nime, omadussõna asja omadust, arwusõna asjade arwu, tegusõna tähendab asja tegu, nagu ма́льчикъ чита́етъ poiss loeb, — ehk ka olekut, mille sees üks asi on, nagu: ма́льчикъ спитъ poiss magab, де́рево зеленѣ́етъ puu haljendab.

Täh. Olek, millest praegu rääkisime, on üks tõine olek kui see, mis omadussõnade läbi tähendatakse. Ta on üks elaw olek, mille sees asi enam ehk wähem tegew on, nagu: де́рево зеленѣ́етъ puu haljendab, aga де́рево зе́лено puu on haljas.

A. Tähenduſe järele langewad teguſõnad kahte jakku (ſugu залóги):

1. Kohaliſed teguſõnad (verba transitiva, дѣйствúтельные глаголы). Need tähendawad tegewuſt, mis ühèſt asjaſt wälja läheb ja tõiſe asja pihta käib. Seda tõiſt asja nimetame kohaks (object) ja ſelle päraſt ka niiſuguſid teguſõnu kohalisteks teguſõnadeks. Näituſeks: мáльчикъ бьётъ собáку poiſs lööb koera. Siin on „lööb" kohaline teguſõna ja „koera" koht, kus pihta tegewus käib. Koht (object) on ikka neljandas muutes.

2. Kohatumad (kohatud) teguſõnad (verba intransitiva, срéдніе глаголы). Tegewus, mis need ſõnad tähendawad, ei lähe mitte ühe tõiſe asja pihta, nad on ſeega kohata ja nimetatakſe neid ka ſelle päraſt kohatumaiks teguſõnadeks, nagu: птúца летáетъ lind lendab, отéцъ спитъ iſa magab.

Täh. 1. Kohalisteſt teguſõnadeſt ſünnìwad ſeelãbi, kui lõpp ся weel teguſõna otſa tuleb, järel tulewad teguſõnad:

1. eneſekohaliſed teguſõnad (verba reflexiva, возврáтные глаголы). Neil teguſõnadel on koht, kus pihta tegewus käib, tegija iſe, nagu: онъ мóется tema peſeb ennaſt, онъ одѣвáется tema paneb ennaſt riidisſe.

2. wastastikkukohaliſed teguſõnad (verba reciproca, взаймные глаголы). Tegewus, mis need teguſõnad tähendawad, läheb ſellſamal ajal kaheſt tegijaſt wälja ja käib wastastikku kummagi pihta, nagu: сражáться ükstõiſega sõdima, прощáться ükstõiſega Jumalaga jätma, обнимáться ükstõiſe kaela ümber langema.

Täh. 2. Mõni sõna lõpuga ся wõib kord eneſekohaline, kord wastastikkukohaline olla.

Täh. 3. Pääle ſelle on weel wene keeles teguſõnu, millel ka lõpp ся on, mis aga mitte kohalisteſt teguſõnadeſt tulnud ja millel lõputa ся midagit tähenduſt pole (verba communia, общіе глаголы), nagu: бояться kartma, смѣяться naerma u. u. e.

B. Muutmiſe järele langewad teguſõnad nelja jakku:

1. kui meie sääduſid tähele paneme, mille järele teguſõnad muudetakſe:

a) sääduskorraliſed teguſõnad (прáвильные глаголы), nagu: писáть kirjutama.

b) sääduswastaliſed teguſõnad (непрáвильные глаголы) nagu: иттú minema.

2. kui meie tähenduſe pääle waatame, mis muutmiſe läbi ka muudetud ſaab:

a) teguſõnad tegewikus (глаголы дѣйствúтельнаго залóга) nagu: дѣлать tegema.

b) teguſõnad tehtawikus (глаго́лы страда́тельнаго зало́га), nagu: дѣлаться tehtama (tehtud ſaama).

Seletuſed:

1. Säädusкorraliſed teguſõnad on need teguſõnad, millel enam on kui üks ſilp ja lõpuks *ть* eesminija täishäälelise tähega, nagu:

а
я
и } ть
ъ
о

Näituſeks:

рабо́тать tööd tegema
гуля́ть jalutama
проси́ть paluma
ви́дѣть nägema
коло́ть piſtma.

Täh. Maha arwatud on ѣхать sõitma ja бѣжа́ть jooksma, mis sääduswastaliſelt muudetakſe.

2. Sääduswastaliſed teguſõnad on:

a) kõik üheſilbiliſed sõnad, ka ſiis, kui nad eesſõnadega ühendatud mitmeſilbiliſeks on ſaanud, nagu: пить jooma, выпить ära jooma, красть warastama, укра́сть ära warastama n. n. e.

b) kõik ſõnad lõpuga зть, зти, сть, сти, ти, чь, olgu nad üheſilbiliſed wõi mitmeſilbiliſed, nagu:

лѣзть ronima
ползти́ roomama
класть panema
нести́ kandma
итти́ minema
течь woolama

3. Tegewikus on teguſõna ſiis, kui ta tähendab, et tegewus üheſt tegijaſt wälja läheb, nagu: ученикъ чита́етъ n. n. e.

4. Tehtawikus on teguſõna ſiis, kui ta tähendab, et tegewus ühe koha pihta käib, nagu: книга чита́ется raamatut loetakſe n. n. e.

Täh. Selleſt on ſelgeste näha, et üksnes kohaliſed teguſõnad tehtawikus wõiwad ſeista (muidugi ka tegewikus), tõiſed teguſõnad aga üksnes tegewikus.

D. Pääle ſelle jautatakſe weel teguſõnad:

1. tegijaga teguſõnadeks (лúчные глаго́лы)
2. tegijata teguſõnadeks (безлúчные глаго́лы)

Seeletuſed:

1. Tegijaga teguſõnad on niiſuguſed teguſõnad, mille muutmiſes tegija nimetatud, ehk kui ka mitte nimetatud, ſiis ometigi tuttaw on, nagu: братъ пúшетъ wend kirjutab, онъ пúшетъ tema kirjutab.

2. Tegijata teguſõnad on niiſuguſed teguſõnad, mille muutmiſes tegija mitte nimetatud, ſagedaste ka mitte tuttaw pole, nagu: сквозúтъ (tuul) tõmbab, мёрзнетъ, морóзитъ külmetab, смеркáетъ ämardab, случáлось juhtus, говорáть räägitakſe, дéлали n. n. e.

II. Teguſõna muutmine (спряжéніе, conjugatio).

§ 48. A. Eesõpetus.

Enne kui muutma hakkame, peame weel mitu asja tähele panema, mis muutmiſes tarwis läheb ja ſeks enne ſelged peawad olema.

1. Tegija лицó (persona)
   a) eſimene tegija пéрвое лицó
      я mina (рабóтаю). Ainus (Ükſikus).
      мы meie (рабóтаемъ). Paljus (Mitmus).
   b) tõine tegija второ́е лицó
      ты ſina (рабóтаешь). Ainus (Ükſikus).
      вы teie (рабóтаете). Paljus (Mitmus).
   d) kolmas tegija трéтье лицó
      онъ, онá, онó } tema (рабóтаетъ). Ainus (Ükſikus).
      они, онѣ } nemad (рабóтаютъ). Paljus (Mitmus).
2. Sugu родъ (genus)
   a) iſaſt ſugu мýжескій родъ
      отéцъ iſa (рабóталъ)
   b) emaſt ſugu жéнскій родъ
      мать ema (рабóтала)
   d) asja ſugu срéдній родъ
      окнó aken.

3. Arw число́ (numerus)
   a) Ainus (Ükſikus) еди́нственное число́ (singularis)
      я рабо́таю mina teen tööd
   b) Paljus (Mitmus) мно́жественное число́ (pluralis)
      мы рабо́таемъ meie teeme tööd.
4. Aeg вре́мя (tempus)
   a) olewik настоя́щее вре́мя (praesens)
      я чита́ю mina loen
   b) minewik проше́дшее вре́мя (praeteritum)
      я чита́лъ mina lugeſin
   d) tulewik бу́дущее вре́мя (futurum)
      я бу́ду чита́ть mina ſaan lugema
5. Kõnewiis наклоне́ніе (modus). Neid on kolm:
   a) lihtkõne изъяви́тельное наклоне́ніе (indicativus)
      я гуля́ю mina jalutan
   b) ſoowkõne (tingkõne) сослага́тельное наклоне́ніе (conjunctivus)
      я гуля́лъ бы mina julutakſin
   d) käſkkõne повели́тельное наклоне́ніе (imperativus).
6. Pääle ſelle on weel tähele panna:
   a) nimetaja (infinitivus) неокончáтельное наклоне́ніе. See nimetab üle pea teguſõna tähenduſt, muud asja tähele panemata, nagu: рабо́тать tööd tegema, чита́ть lugema n. n. e. Tema lõpp on enamiste ikka *ть*, mõnes ſõnas aga ти ja чь.
   b) waheſõnad:

1. muudetaw waheſõna причáстіе (participium). See ſõna ſeiſab omadusſõna ja teguſõna wahel. Tal on omadusſõna lõpp ja kolmekordne jugu ja teda muudetakſe ſeepärаſt ka nagu omadusſõna. Teguſõna järele on tal aga mitu aega ja nende järele ka mitmeſugune tähendus.

Tegewikus:

a) Tegewiku waheſõna olewikus: причáстіе дѣйствúтельное настоя́щаго вре́мени (participium praesentis activi). Näit.: жела́ющій, ая, ее ſoowija.
b) Tegewiku waheſõna minewikus причáстіе страда́тельное проше́дшаго вре́мени (participium praeteriti activi). Näit.: жела́вшій, ая, ее keegi, kes ſoowis.

Tehtawikus:

a) Tehtawiku waheſõna olewikus причáстіе стра-

дáтельное настоящаго врéмени (participium praesentis passivi). Näit: желáемый, ая, ое ſoowitaw.

b) Tehtawiku waheſõna minewikus причáстіе страдáтельное прошéдшаго врéмени (participium praeteriti passivi). Näit: желáнный, ая, ое ſoowitud.

2. muutmata waheſõna дѣепричáстіе (gerundium). See ſõna ſeiſab määraſõna ja teguſõna wahel. Teguſõna järele on tal kaks aega, jääb aga nagu määraſõna muutmata, tal on kõigi kolme ſugu ja mõlemate arwude tarwis ſeeſama üks lõpp.

Tegewikus ükſinda:

a) muutmata waheſõna olewikus дѣепричáстіе настоящаго врéмени (gerundium praesentis). Näit: дѣлая teheS.

b) muutmata waheſõna minewikus дѣепричáстіе прошéдшаго врéмени (gerundium praeteriti).

B. Muutmine.

§ 49. Sääduskorraliſed teguſõnad tegewikus.

I. Olewik настоящее врéмя (praesens).

1. Olewik tuletatakſe ſääduskorralistes teguſõnades nimetajaſt (неокончáтельное наклонéніе) kahel wiiſil:

a) kaks wiimaſt tähte (ть) muudetakſe, nagu: рабóтать = я рабóтаю mina teen tööd.

b) kolm wiimaſt tähte muudetakſe (ть eesminewa täishäälelíſega), nagu: молчáть = я молчý mina olen wait.

Olewiku lõpud on:

Ainus (Ükſikus).	у, ю		я читáю mina loen
	ешь		ты читáешь ſina loed
	етъ	онъ, онá, онó	читáетъ tema . . . .
Paljus (Mitmus).	емъ		мы читáемъ meie . . . .
	ете		вы читáете teie . . . . .
	утъ, ютъ	онú, онѣ	читáютъ nemad . .
Ainus (Ükſikus).	у, ю		я молчý mina olen wait
	ишь		ты молчúшь ſina . . . .
	итъ	онъ, онá, онó	молчúтъ tema . . .

Paljus (Mitmus).

имъ	мы	молчи́мъ meie . . . . .
ите	вы	молчи́те teie. . . . .
ать, ять	они́ / онѣ́	молча́тъ nemad. . .

2. Nende lõppude järele langeb teguſõna muutmine kahte jakku:

a) muutmine lõpuga *ешь* ainuſe tõiſes tegijas.

b) muutmine lõpuga *ишь* ainuſe tõiſes tegijas.

3. Selleſt näeme nüüd, et olewiku ſünnitamiſe juures kaks asja tähele tulewad panna:

1. mitu lõputähte muudetakſe?
2. mis on ainuſe tõiſe tegija lõpp, kas *ешь* wõi *ишь?*

Täh. 1. On ainuſe tõiſe tegija lõpp ешь, ſiis on ikka paljuſe kolmanda tegija lõpp утъ ютъ; on aga ainuſe tõiſe tegija lõpp ишь, ſiis on paljuſe kolmanda tegija lõpp ikka атъ ятъ; nagu читáешь = читáютъ, молчи́шь = молча́тъ.

Täh. 2. Ka ſiin tulewad nagu omadusſõnade juures needſamad ümbermuudetawad umbhäälelised oma muutustega tähele panna:

д, з	=	ж : ks
к, т	=	ч : ks
с, х	=	ш : ks
ск, ст	=	щ : ks.

3. Lõpp *ать.*

Sõnad lõpuga ать on kõikide tõiste teguſõnade ſeas kõige raskemad ſäänduſe olla panna ja õppida, mitu lõputähte nemad olewiku ſünnitamiſes muudawad ja mis lõpp neil tõiſes tegijas on. Mõned neiſt muudawad kaks, mõned kolm tähte, mõnel neiſt on tõiſes tegijas lõpp ешь, mõnel lõpp ишь.

Kolm tähte muudab juur hulk neiſt teguſõnadeſt, kus lõpu ать ees:

a) ſiſiſejad hääled ж, ч, ш ja щ ſeiſawad, nagu:

держáть hoidma = я держý
молчáть wait olema = я молчý
слы́шать kuulma = я слы́шу.

Neis ſõnades on tõiſe tegija lõpp ikka ишь, nagu ты дéржишь, ты молчи́шь, ты слы́шишь, n. n. e.

b) kui lõpu ать ees umbhäälelised on, mis ſiſiſejaiks häälteks muudetakſe, nagu:

вязáть ſiduma = я вяжý
скакáть kargama = я скачý

плясáть tantſima = я пляшý
паха́ть kündma = я пашý
пры́скать pritſima = я пры́щу
свиста́ть wiliſtima = я свищý

Neis ſõnades on tõiſe tegija lõpp ешь ja umbhäälelisteſt ſündinud ſiſiſejad hääled jäämad igaſse tegijaſſe, nagu:

я вяжý
ты вя́жешь
онъ, она́, onó } вя́жетъ
мы вя́жемъ
вы вя́жете
они́, онѣ́ } вя́жутъ

d) kui lõpu ать ees üks huulhääl (б, в, м, п) ſeiſab, ſaab enamiste kolm tähte muudetud, aga ſiis pannakſe huulhääle ja olewiku lõpu (ю) mahele üks л, mis kõikides tegijates ka jääb, nagu:

дрема́ть ſuikuma = я дремлю
ка́пать tilgutama = я ка́плю
колеба́ть liigutama = я коле́блю
п. п. е.

Neis ſõnades on ainuſe tõiſe tegija lõpp ешь, nagu: ты дре́млешь, ты ка́плешь, ты коле́блешь, п. п. е.

Täh. копа́ть kaewama muudab üksnes kaks tähte, nagu: копаю п. п. е.

Muud tõiſed teguſõnad lõpuga ать muudawad enamiste kaks lõputähte ja ainuſe tõiſe tegija lõpp on neil ſiis ика ешь, nagu:

ду́мать mõtlema = я ду́маю, ты ду́маешь, п. п. е.
де́лать tegema = я де́лаю, ты де́лаешь, п. п. е.
игра́ть mängima = я игра́ю, ты игра́ешь, п. п. е.
бе́гать jooksma = я бе́гаю, ты бе́гаешь, п. п. е.
па́дать kukkuma = я па́даю, ты па́даешь, п. п. е.
пла́вать ojama = я пла́ваю, ты пла́ваешь, п. п. е.

Muidugi ei wõi kindlalt igaſt ſõnaſt, millel need ehk need tunnismärgid on, ütelda, et ta juſt ſelle ehk ſelle ſäämuſe järele peab minema, ſeſt ſagedaste ſaawad kaks ſõna, millel wäljaspidi üheд tunnismärgid on, kummagi iſewiiſi muudetud, nagu:

слы́шать kuulma = я слы́шу

слу́шать kuulama = я слу́шаю
трепета́ть wärisema = я трепещу́
рабо́тать töö tegema = я рабо́таю
дрема́ть suikuma = я дремлю́
ду́мать mõtlema = я ду́маю
п. п. е.

Üksnes sagè ja mõistusega lugemine ja ümberpanemine osawa juhatuse all wõib õppijat niisuguste sõnadega, sääästega ja wälja-wõtetega tutwustada.

Täh. Sõnast сосáть imema on olewik я сосу́, ты сосёшь п. п. е.

4. Lõpud *овать* ja *евать*.

Sõnad lõpuga овать ja евать muudawad kõik wiis tähte lõpuks ую (овать) ja юю (евать) ja tõises tegijas on neil ikka lõpp ешь, nagu:

торгова́ть kauplema = я торгу́ю, ты торгу́ешь, п. п. е.
тре́бовать nõudma = я тре́бую, ты тре́буешь, п. п. е.
воева́ть sõdima = я воюю, ты воюешь, п. п. е.

Täh. Järel tulewad sõnad lõpuga овать ja евать muudawad üksnes kaks tähte:

упова́ть usaldama = я упова́ю
увѣщева́ть maenitsema = я увѣщева́ю
здорóваться terwitama = я здорóваюсь
намѣрева́ться nõuks wõtma = я намѣрева́юсь.

5. Lõpp *ять*.

Sõnadest lõpuga ять muudawad mõned kaks, mõned kolm lõputähte olewiku sünnitamises.

a) Kaks tähte muudawad enamiste need sõnad, millel lõpu ять ees üks umbhääleline on, nagu:

гуля́ть jalutama = я гуля́ю
теря́ть kautama = я теря́ю.

Neis sõnades on ainuse tõise tegija lõpp ешь, nagu: ты гуля́ешь, ты теря́ешь, п. п. е.

b) Kolm tähte muudawad enamiste need sõnad, millel lõpu ять ees üks täishääleline on, nagu:

ла́ять haukama = я ла́ю
стоя́ть seisma = я стою
се́ять külwama = я се́ю
боя́ться kartma = я боюсь.

Neis sõnades, milles ülepea palju ei olegi, on ainuse tõise

tegija lõpp ka ешь, nagu: ты ѣ́шь, ты ла́ешь n. n. e.; aga kahel sõnal nendesama tunnismärkidega on ainuse tõise tegija lõpp ишь, need on стоя́ть ja боя́ться = ты стои́шь, ты бои́шься, n. n. e.

Muidugi on ka sõnu, mis selleſt sääduſeſt wälja wõetud on.

6. Lõpp *ить*.

Sõnad lõpuga ить muudawad ikka kolm tähte olewiku sünnitamiſes kas у : ks ehk ю : ks. Ainuse tõise tegija lõpp on ikka ишь. Muudetawad umbhäälelised muudetakſe ikka ſiſiſejaiks häälteks, aga üksnes eſimeſes tegijas, tõiſes tegijas tuleb wana umbhäälеline jälle tagaſi. Huulhääle ja olewiku lõpu (ю) wahele pannakſe ikka л, aga üksnes eſimeſes tegijas, tõiſes tegijas kaub ta jälle ära. Näituſed:

носи́ть kandma	люби́ть armastama	говори́ть rääkima
я ношу́	я люблю́	я говорю́
ты но́сишь	ты лю́бишь	ты говори́шь
онъ, она́, оно́ } но́ситъ	онъ, она́, оно́ } лю́битъ	онъ, она́, оно́ } говори́тъ
мы но́симъ	мы лю́бимъ	мы говори́мъ
вы но́сите	вы лю́бите	вы говори́те
они́, онѣ́ } но́сятъ	они́, онѣ́ } лю́бятъ	они́, онѣ́ } говоря́тъ

7. Lõpp *ѣть*.

Sõnades lõpuga ѣть sünnitatakſe olewik kahte wiiſi:

a) Sõnad lõpuga ѣть, mis oleku muutmiſt tähendawad, mis tähendawad, et aſi hakkab tõiſeks ſaama (начина́тельные глаго́лы), muudawad kaks tähte olewiku sünnitamiſes. Ainuſe tõiſe tegija lõpp on neil sõnadel ſiis *ешь*, nagu:

зеленѣть roheliſeks minema = я зеленѣю, ты зеленѣешь n. n. e.
краснѣть punaſeks minema = я краснѣю, ты краснѣешь n. n. e.

b) Muud tõiſed sõnad lõpuga ѣть muudawad kolm lõputähte olewiku sünnitamiſes lõpuks у ehk ю. Muudetawad umbhäälelised muudetakſe ka ſiin ſiſiſejaiks häälteks, aga üksnes ainuſe eſimeſes tegijas, tõiſes tegijas tuleb jälle wana umbhäälеline oma koha pääle, nagu:

ви́дѣть nägema
я ви́жу
ты ви́дишь

онъ
она́ } ви́дитъ
оно́

мы ви́димъ
вы ви́дите
они́
онѣ́ } ви́дятъ

Täh. 1. Sõnaſt ревѣть mõtrama on olewik я реву́, ты ревёшь п. п. е.
Täh. 2 Sõna хотѣть muudetakſe järel tulewal wiiſil:

я хочу́
ты хо́чешь
онъ
она́ } хо́четъ
оно́
мы хоти́мъ
вы хоти́те
они́
онѣ́ } хотя́тъ

8. Lõpp *оть*.

Sõnad lõpuga оть muudawad olewiku ſünnitamiſes kolm lõputähte ja neil on ainuſe tõiſe tegija lõpp ешь, nagu:

полоть kiskuma, kitſuma = я полю, ты по́лешь п. п. е.

9. Lõpp *нуть*.

Teguſõnadel lõpuga нуть on olewiku lõpud: ну, нешь, нетъ, немъ, нете, нутъ, nagu:

тянуть tõmbama = я тяну́, ты тя́нешь.

Täh. Sõnaſt дуть puhuma on olewik я ду́ю, ты ду́ешь п. п. е.

10. Lõpp *еретъ*.

Teguſõnadel lõpuga ереть on olewiku lõpud ру, решь, ретъ, ремъ, рете, рутъ, nagu:

мере́ть = я мру, ты мрёшь п. п. е.

Lõputähendus: On teguſõna lõpu kũljes weel *ся*, ſiis muudetakſe ſee täishäälelise järel *сь*: iks, nagu:

ра́доваться rõõmuſtama
я ра́дуюсь
ты ра́дуешься
онъ
она́ } ра́дуется
оно́
мы ра́дуемся
вы ра́дуетесь
они́
онѣ́ } ра́дуются.

§ 50. II. Minewik прошéдшее врéмя (praeteritum).

1. Minewiku ſünnitamine on ſäädusforralistes teguſõnades palju kergem kui olewiku ſünnitamine.

Minewiku lõpud on:

Ainuſes: лъ iſaſt ſugu ſõnadel
ла emaſt ſugu ſõnadel
ло asja ſugu ſõnadel.

Paljus: ли kõigile kolmele ſugule:

Nagu:

отéцъ стоялъ iſa ſeiſis
мать стояла ema ſeiſis
дéрево стояло puu ſeiſis
мáльчики стояли poiſid ſeiſiwad.

See lõpp ſünnib ſeeläbi, et meie nimetaja kaks wiimaſt tähte ſeks muudame, nagu:

ſõnaſt стоять ſünnib = стоялъ
стояла
стояло
стояли

2. Sõnades lõpuga еретъ on minewiku lõpp ъ, ла, ло, ли, nagu:

умерéть ſurema = умéръ (mitte умерéлъ)
умерлá
умерлó
умерлú.

3. Neil ſõnadel lõpuga нуть, mis oleku muutmiſt tähendawad (начинáтельные глагóлы), on minewiku lõpp ъ, ла, ло, ли, nagu:

сóхнуть kuiwaks ſaama = сохъ (mitte сóхнулъ)
сóхла
сóхло
сóхли

Tähendus: Kui minewiku järele ſilbikene *бы* pannakſe, ſiis ſünnib wene keeles ſoowkõne, nagu: я читáлъ бы mina loeksin, сестрá писáла бы õde kirjutaks, брáтья рабóтали бы wennad teeksiwad tööd. Kui lauſe ſõnadega когдá ja éсли pääle hakkab ja бы ette peab tulema, ſiis ei tule бы mitte teguſõna järele, waid éсли ja когдá järele, nagu: éслибъ я рабóталъ kui mina tööd teeksin, mitte éсли я рабóталъ бы n. n. e.

§ 51. III. Tulewik бу́дущее вре́мя (futurum).

Tulewiku ſünnitamine on kahte wiiſi:

1. Eſiteks pannakſe nimetaja ette ſõnad:

я бу́ду mina ſaan
ты бу́дешь ſina ſaad
онъ, она́, оно́ } бу́детъ tema ſaab
мы бу́демъ meie ſaame
вы бу́дете teie ſaate
они́, онѣ } бу́дутъ nemad ſaawad.

nagu:

я бу́ду писа́ть mina ſaan kirjutama
ты бу́дешь писа́ть ſina ſaad kirjutama
онъ, она́, оно́ } бу́детъ писа́ть tema ſaab kirjutama
мы бу́демъ писа́ть meie ſaame kirjutama
вы бу́дете писа́ть teie ſaate kirjutama
они́, онѣ } бу́дутъ писа́ть nemad ſaawad kirjutama.

2. Tõiſeks ſeiſab olewik ſagedaste tulewiku eeſt, milleſt eespool pikemalt räägime, nagu:

я напишу́ mina ſaan üles kirjutama
ты напи́шешь ſina ſaad üles kirjutama
u. u. e.

Tähendus. Puhtas eesti keeles ei olegi õiguſe päraſt tulewikul iſeäraliſt wäljaspidiſt moodu, waid olewik ſeiſab ka tulewiku eeſt, nagu: tema tuleb homnen, mille kõrwal ka ſakſa keele järele: tema ſaab hommen tulema (er wird morgen kommen) öeldakſe. Aga et wene keeles tulewiku tarwis enamail teguſõnadel iſeäraline mood on, ſelle päraſt peame ſiis ka õpetusraamatutes tulewiku tarwis iſeäraliſe moe andma, mis juſt puhas eesti keel ei ole, aga ometigi kohati ka pruugitakſe.

§ 52. IV. Käſkõne повели́тельное наклоне́ніе (imperativus).

1. Käſkõnes on õiguſe päraſt kaks tegijat, need on: tõine tegija ainuſes ja paljuſes ja kolmas tegija ainuſes ja paljuſes.

2. Käſkkõne tuletatakſe olewiku tõiſeſt tegijaſt ja on ſääl juures kolm asja tähele panna:

a) Seiſab olewiku ainuſe tõiſe tegija lõpu (ешь ёшь ишь) ees täishääleline, ſiis tuleb olewiku lõpu ешь ёшь ишь aſemele käſkkõne ainuſes и ja paljuſes ите, nagu:

ты дѣлаешь ſina teed = дѣлай tee, дѣлайте teḫke
ты гуляешь ſina jalutad = гуляй jaluta, гуляйте jalutage
ты стоишь ſina ſeiſad = стой ſeiſa, стойте ſeiske.

b) Seiſab aga olewiku ainuſe tõiſe tegija lõpu (ешь ёшь ишь) ees umbhääleline, ſiis võib aſi jälle kahte moodu ſündida:

aa) On nimetajas rõhk wiimatſe ſilbi pääl, ſiis on käſkkõne lõpp ainuſes и (rõhuga) ja paljuſes ите, nagu:

писáть kirjutama, пишешь = пиши, пишúте
сидѣть istuma, сидишь = сиди, сидúте
молчáть wait olema, молчишь = молчи, молчúте
искáть otſima, ищешь = ищи, ищúте

bb) Ei ole rõhk nimetajas mitte wiimatſe ſilbi pääl, ſiis on käſkkõne lõpp ainuſes ь ja paljuſes ьте, nagu:

плáкать nutma, плáчешь = плачь, плáчьте
вѣрить uskuma, вѣришь = вѣрь, вѣрьте
брóсить wiskama, брóсишь = брось, брóсьте
слы́шать kuulma, слы́шишь = слышь, слы́шьте.

3. Käſkkõne kolmas tegija ainuſes ja paljuſes ſünnib ſeeläbi, et sõna пусть olewiku kolmanda tegija ette (ainuſes ehk paljuſes) pannakſe, nagu:

пусть { онъ / онá / онó } рабóтаетъ tehku ta tööd
пусть { они́ / онѣ } рабóтаютъ tehku nad tööd

4. Käſkkõne paljuſe eſimene tegija on nõndaſama nagu olewiku paljuſe eſimene tegija, muud kui aſemik мы jääb ütlemata, nagu: бýдемъ тепéрь писáть kirjutagem нýнъ.

Täh. 1. Käſkkõne öeldakſe ſagedaste palja nimetaja moel, nagu: молчáть! wait!

Täh. 2. Sagedaste pannakſe käſkkõne otſa ſilbikene ка, nagu: покажи́ка! näita!

§ 53. V. Waheſõnad причáстie и дѣепричáстie (participia et gerundia).

Waheſõnad on niiſuguſed ſõnad, mis kahe ſõna ſeltſi wahel ſeiſawad nõndawiiſi, et nad mõne asja pooleſt mõlemate jauſt on. Nad langewad kahte jakku:

1. Muudetawad waheſõnad причáстiя.
2. Muutmata waheſõnad дѣепричáстiя.

Täh. Sõnad „muutmata“ ja „muudetawad“ tähendawad ſiin muutmiſt lõpu pooleſt, nagu nimi- ja omadusſõnade juures, mitte aja pooleſt, nagu teguſõnade juures, ſeſt ka muutmata waheſõna (gerundium) muudab aja pooleſt nagu teguſõna.

A. Muudetawad waheſõnad причáстiя (participia).

1. Muudetawad waheſõnad ſeiſawad teguſõnade ja omadusſõnade wahel, ſeſt mõlemate ſõnaſeltſidega on neil tegemiſt. Omadusſõnade järele on neil kolmeſugune lõpp, ſugu ja muutmine; teguſõnade järele on neil kaheſugune aeg ja ſelle järele ka mitmeſugune tähendus, nagu:

стоя́щiй, ая, ее ſeisja
стоя́вшiй, ая, ее keegi, kes ſeismud oli

Neid waheſõnu pruugitakſe terwete lauſete lühendamiſeks, nagu: спя́щее дитя́ magaja laps, lauſe aſemel: дитя́, кото́рое спитъ laps, kes magab. Nad on ikka nagu omadusſõna ſelle nimiſõnaga, mille ſeletuſeks neid pruugitakſe: üheſ ſugus, arwus ja muutes, nagu:

игра́ющiй ма́льчикъ mängija poiſs
игра́ющая соба́ка mängija koer
игра́ющему бра́ту mängijale wennale
игра́ющiя дѣти mängijad lapſed.

2. Muudetawad waheſõnad langewad kahte jakku:

a) Tegewiku waheſõnad причáстiя дѣйствúтельныя (participia activa)
b) Tehtawiku waheſõnad причáстiя страда́тельныя (participia passiva).

Tegewiku waheſõnad langewad jälle kahte jakku:

aa) Tegewiku waheſõna olewikus причáстie дѣйствúтельное настоя́щаго вре́мени (participium praesentis activi).
bb) Tegewiku waheſõna minewikus причáстie дѣйствúтельное проше́дшаго вре́мени (participium praeteriti activi).

Tehtawiku waheſõnad langewad ka kahte jakku:

aa) Tehtawiku waheſõna olewikus причáстie страдáтельное настоящаго врéмени (participium praesentis passivi).

bb) Tehtawiku waheſõna minewikus причáстie страдáтельное прошéдшаго врéмени (participium praeteriti passivi).

3. Kuidas neid ſünnitatakſe?

a) Tegewiku waheſõnad.

aa) Tegewiku waheſõna olewikus ſünnitatakſe teguſõna olewiku paljuſe kolmandaſt tegijaſt ſeeläbi, et lõpp ть muudetakſe lõpuks: щій, щая, щее, nagu: летáть lendama

летáютъ — летáющій, щая, щее lendaja
сидѣть istuma

сидáтъ — сидáщій, щая, щее istuja
рáдоваться rõõmustama

рáдуются — рáдующійся, щаяся, щееся rõõmustaja.

bb) Tegewiku waheſõna minewikus ſünnitatakſe teguſõna minewikuſt ſeeläbi, et lõpp лъ, ла, ло lõpuks вшій, вшая, вшее ja lõpp ъ, ла, ло lõpuks шій, шая, шее muudetakſe, nagu: летáть lendama.

летáлъ, ла, ло — летáвшій, ая, ее keegi, kes lendanud oli
сидѣть istuma

сидѣлъ, ла, ло — сидѣвшій, ая, ее keegi, kes istunud oli
сóхнуть kuiwaks ſaama

сохъ, сóхла, сóхло — сóхшій, ая, ее keegi, kes kuiwaks ſaanud oli

b) Tehtawiku waheſõnad.

aa) Tehtawiku waheſõna olewikus ſünnitatakſe teguſõna olewiku paljuſe eſimeſe tegija lõpuſt ſeeläbi, et lõpp ъ muudetakſe lõpuks ый, ая, ое, nagu: читáть lugema

читáемъ meie loeme — читáемый, ая, ое loetaw
вúдѣть nägema

вúдимъ — вúдимый, ая, ое nähtaw
называть nimetama

называ́емъ — называ́емый, ая, ое nimetataw

Täh. 1: Sõnaſt ископать otſima on tehtawiku waheſõna olewikus искóмый, ая, ое otſitaw.
Täh. 2: See waheſõna on arwaste (ka kirjakeeles) pruugitaw.

bb) Tehtawiku waheſõna minewikus ſünnitatakſe teguſõna minewikuſt nõnda, et muudetakſe:

lõpp алъ lõpuks анный

nagu: читáлъ, ла, ло = чúтанный, ая, ое loetud

lõpp ялъ lõpuks янный

nagu: потерялъ — потéрянный, ая, ое kaotatud

lõpp ѣлъ — lõpuks ѣнный

nagu: видѣлъ, ла, ло — видѣнный, ая, ое nähtud

lõpp нулъ lõpuks нутый

nagu: двúнулъ, ла, ло — двúнутый, ая, ое liigutatud

lõpp олъ lõpuks отый

nagu: выпололъ, ла, ло — вы́полотый, ая, ое wälja kitkutud

lõpp еръ lõpuks ертый

nagu: зáперъ, лá, лó — зáпертый, ая, ое lukku pandud.

lõpp илъ lõpus енный

Täh. 1: Lõpu енный, ая, ое ees ſeiſaw muudetaw umbhäälеline muudetakſe ſiin ſiſiſejaks hääleks, huulhäälte (б, в, м, п) ja lõpu wahele pannakſe л, нагu брóсилъ, ла, ло wiskas — брóшенный, ая, ое wiſatud, купúлъ, ла, ло ostis — кýпленный, ая, ое ostetud.

Täh. 2: Nõnda muudetatſe ka:
вертѣть keerutama — вéрченный, ая, ое keerutatud
обúдѣть halwastama — обúженный, ая, ое halwastatud.

Täh. 3: Seda waheſõna pruugitakſe ka lühendatud lõpuga, ſiis tuleb aga kahe н aſemel ühes ük s н, nagu:
чúтанный, ая, ое loetud = чúтанъ, а, о.

Täh. 4: Teguſõnadeſt ſünnitatakſe ſagedaste sõnu, mis peaaegu waheſõna ſarnaliſed on, aga ometigi mitte waheſõnad ei ole, nagu горячúй, ая, ее. Neid sõnu nimetatakſe teguſõnadeſt ſünnitatud omadusſõnadeks имена́ прилага́тельныя отглаго́льныя (adjectiva verbalia); горя́чій, ая, ее tähendab palaw, nagu: горя́чая водá palaw weſi, aga waheſõna горя́щій, ая, ее tähendab põlew, nagu: горя́щій домъ põlew maja. Neid sõnu ſünnitatakſe waheſõnadeſt ſeelãbi, et lõpud щій, щая, щее ja вшій, вшая, вшее muudetud ſaawad lõppudeks чій, чая, чее ja лый, лая, лое.

Täh. 5: Tulewikul ei ole waheſõna.

B. Muutmata waheſõnad дѣепричáстія (gerundia).

1. Need waheſõnad ſeiſawad teguſõna ja määraſõna wahel. Teguſõna järel on neil kaks aega, muidu jääwad nad lõpu, ſugu ja arwu pooleſt muutmata nagu määraſõnad.

Muutmata waheſõnad on üksnes tegewikus.

2. Nad langewad kahte jakku:

1. muutmata waheſõna olewikus дѣепричáстіе настоящаго врéмени (gerundium praesentis).
2. muutmata waheſõna minewikus дѣепричáстіе прошéдшаго врéмени (gerundium praeteriti).

a) Muutmata waheſõna olewikus ſünnitatakſe teguſõna olewiku paljuſe kolmandaſt tegijaſt nõnda, et lõpud утъ, ютъ, атъ ja ятъ muudetud ſaawad lõppudeks a ja я, mõni kord ka учи ja ючи, nagu:

сидáтъ nad istuwad	сúдя istudes
дѣлаютъ nad teewad	дѣлая (дѣлаючи) tehes
рáдуются nad rõõmustawad	рáдуясь rõõmustades.

Täh.: Ka ſeda waheſõna pruugitakſe terwete lauſete lühendamiſeks

b) Muutmata waheſõna minewikus ſünnitatakſe teguſõna minewikuſt peaaegu nõndaſama kui tegewiku muudetawat waheſõna minewikus, nagu:

lõpp лъ, ла, ло muudetakſe lõpuks въ ehk вши
lõpp ъ muudetakſe lõpuks ши

näituſeks:

дѣлалъ, а, о tegi дѣлавъ (дѣлавши) kui teinud oli
вúдѣлъ, а, о nägi, вúдѣвъ (вúдѣвши) kui näinud oli
тёръ, ла, ло õerus, тёрши kui keegi õerunud oli

n. n. e.

§ 54. VI. Mõned näituſed teguſõna muutmiſeſt tegewikus:

1.

Неокончáтельное наклонéніе. Nimetaja (infinitivus.)
читáть lugema.

Настоящее врéмя. Olewik (praesens).

я читáю mina loen
ты читáешь ſina loed
онъ, онá, онó } читáетъ tema loeb
мы читáемъ meie loeme
вы читáете teie loete

они́ / онѣ́ } чита́ютъ nemad loewad

Прошéдшее врéмя. Minewik (praeteritum).

Lihtkõne (indicativus). *Изъявúтельное наклоне́ніе.*

я чита́лъ, ла mina lugesin
ты чита́лъ, ла sina lugesid
онъ чита́лъ tema luges
она́ чита́ла tema luges
оно́ чита́ло tema luges
мы чита́ли meie lugesime
вы чита́ли teie lugesite
они́ / онѣ́ } чита́ли nemad lugesiwad

Soowikõne (conjunctivus). *Сослага́тельное наклоне́ніе.*

я чита́лъ, ла бы mina loeksin
ты чита́лъ, ла бы sina loeksid
онъ чита́лъ бы tema loeks
она́ чита́ла бы tema loeks
оно́ чита́ло бы tema loeks
мы чита́ли бы meie loeksime
вы чита́ли бы teie loeksite
они́ / онѣ́ } чита́ли бы nemad loeksiwad

Бу́дущее врéмя. Tulewik (futurum).

я бу́ду чита́ть mina saan
ты бу́дешь чита́ть sina saad
онъ / она́ / оно́ } бу́детъ чита́ть tema saab
мы бу́демъ чита́ть meie saame
вы бу́дете чита́ть teie saate
они́ / онѣ́ } бу́дутъ чита́ть nemad saawad
} lugema

Повели́тельное наклоне́ніе. Käskõne (imperativus).

чита́й loe
пусть онъ, а́, о́ чита́етъ lugegu tema
чита́йте lugege
пусть они́, ѣ́ чита́ютъ lugegu nemad.

Прича́стія. Muudetawad waheſõnad (participia).

Прича́стіе дѣйствúтельное настоя́щаго врéмени. Tegewiku muudetaw waheſõna olewikus:
чита́ющій, щая, щее lugeja.

Прича́стіе дѣйствúтельное прошéдшаго врéмени. Tegewiku muudetaw waheſõna minewikus:
чита́вшій, шая, шее keegi, kes lugenud oli.

Причáстіе страдáтельное настоящаго врéмени. Tehtawiku muudetaw waheſõna olewikus:
читáемый, ая, ое loetaw.

Причáстіе страдáтельное прошéдшаго врéмени. Tehtawiku muudetaw waheſõna minewikus:
чúтанный, ая, ое loetud.

Дѣепричáстія. Muutmata waheſõnad (gerundia).

Дѣепричáстіе настоящаго врéмени. Muutmata waheſõna olewikus:
читáя (читáючи) lugedes.

Дѣепричáстіе прошéдшаго врéмени. Muutmata waheſõna minewikus:
читáвъ (чивáвши) kui lugenud oli.

2.

Неокончáтельное наклонéніе.

вúдѣть nägema.

Настоящее врéмя.

я вúжу
ты вúдишь
онъ, онá, онó } вúдитъ
мы вúдимъ
вы вúдите
онú, онѣ } вúдятъ.

Прошéдшее врéмя.

Изъявúтельное наклонéніе.	*Сослагáтельное наклонéніе*
я вúдѣлъ, ла	я вúдѣлъ, ла бы
ты вúдѣлъ, ла	ты вúдѣлъ, ла бы
онъ вúдѣлъ	онъ вúдѣлъ, бы
онá вúдѣла	онá вúдѣла, бы
онó вúдѣло	онó вúдѣло, бы

мы ви́дѣли
вы видѣли
они́ } ви́дѣли
онѣ }

мы ви́дѣли бы
вы ви́дѣли бы
они́ } ви́дѣли бы
онѣ }

Бу́дущее вре́мя.

я бу́ду ви́дѣть
ты бу́дешь ви́дѣть
и. т. е.

Причастія.

Причастіе дѣйствительное настоящаго вре́мени.
ви́дящій, ая, ее.

Причастіе дѣйствительное прошедшаго вре́мени.
ви́дѣвшій, ая, ее.

Причастіе страда́тельное настоящаго вре́мени.
ви́димый, ая, ое.

Причастіе страда́тельное прошедшаго вре́мени.
ви́дѣнный, ая, ое.

Дѣепричастія.

Дѣепричастіе настоящаго вре́мени.
ви́дя.

Дѣепричастіе прошедшаго вре́мени.
ви́дѣвъ (ви́дѣвши).

3.

Неокончательное наклоне́ніе.
люби́ть amastata.

Настоящее вре́мя.

я люблю
ты лю́бишь
онъ }
она́ } лю́бить
оно́ }

мы лю́бимъ
вы лю́бите
они́ } лю́бятъ.
онѣ́ }

Проше́дшее вре́мя.

Изъявительное наклоне́ніе.

я люби́лъ, ла
ты люби́лъ, ла
п. п. е.
мы люби́ли
п. п. е.

Сослага́тельное наклоне́ніе.

я люби́лъ, ла бы
ты люби́лъ, ла бы
п. п. е.
мы люби́ли бы
п. п. е.

Бу́дущее вре́мя.

я бу́ду люби́ть
ты бу́дешь люби́ть
п. п. е.
мы бу́демъ люби́ть
п. п. е.

Повели́тельное наклоне́ніе.

люби́
пусть онъ, она́, оно́ лю́битъ.
люби́те
пусть они́, онѣ́ лю́бятъ.

Причастія.

Причастіе дѣйствительное настоящаго вре́мени.
лю́бящій, ая, ее.

Причастіе дѣйствительное проше́дшаго вре́мени.
люби́вшій, ая, ее.

Причастіе страда́тельное настоя́щаго вре́мени.
люби́мый, ая, ое.

Причастіе страда́тельное проше́дшаго вре́мени.
лю́бленный, ая, ое.

Дѣепричастія.

Дѣепричастіе настоящаго вре́мени.
лю́бя.

Дѣепричáстіе прошéдшаго врéмени.
любúвъ, любúвши.

4.

Неокончáтельное наклонéніе.

торговáть kauplema.

Настоя́щее врéмя.

я торгýю
ты торгýешь
онъ, онá, онó } торгýетъ.
мы торгýемъ
вы торгýете
онú, онѣ́ } торгýютъ.

Прошéдшее врéмя.

Изъявúтельное наклонéніе.	*Сослагáтельное наклонéніе.*
я торговáлъ, ла	я торговáлъ бы
ты торговáлъ, ла	ты торговáлъ бы
п. п. е.	п. п. е.

Бýдущее врéмя.

я бýду торговáть
ты бýдешь торговáть
п. п. е.

Повелúтельное наклонéніе.

торгýй
пусть онъ, онá торгýетъ
торгýйте
пусть онú, онѣ́ торгýютъ.

Причáстія.

Причáстіе дѣйствúтельное настоя́щаго врéмени.
торгýющій, ая, ее.

Причáстіе дѣйствúтельное прошéдшаго врéмени.
торговáвшій, ая, ее.

Причáстіе страдáтельное настоя́щаго врéмени.
торгу́емый, ая, ое.
Причáстіе страдáтельное прошéдшаго врéмени.
торгóванный, ая, ое.

Дѣепричáстія.

Дѣепричáстіе настоя́щаго врéмени.
торгу́я.
Дѣепричáстіе прошéдшаго врéмени.
торговáвъ (торговáвши).

5.

Неокончáтельное наклонéніе.
находи́ться olema (kuſagil).

Настоя́щее врéмя.

я нахожу́сь
ты нахóдишься
онъ, онá, онó нахóдится
мы нахóдимся
вы нахóдитесь
они́, онѣ́ нахóдятся.

Прошéдшее врéмя.

Изъявúтельное наклонéніе.	*Сослагáтельное наклонéніе.*
я находи́лся, лась	я находи́лся, лась бы
ты находи́лся, лась	ты находи́лся, лась бы
онъ находи́лся	онъ находи́лся бы
онá находи́лась	онá находи́лась бы
онó находи́лось	онó находи́лось бы
мы находи́лись	мы находи́лись бы
вы находи́лись	вы находи́лись бы
они́, онѣ́ находи́лись	они́, онѣ́ находи́лись бы

Повели́тельное наклонéніе.
находи́сь

пусть онъ, она́, оно́ нахо́дится
находи́тесь
пусть они́, онѣ́ нахо́дятся.

Причáстія.

Причáстіе настоя́щаго вре́мени.
находя́щійся, щаяся, щееся

Причáстіе прошéдшаго вре́мени.
находи́вшійся, шаяся, шееся

Дѣепричáстія.

Дѣепричáстіе настоя́щаго вре́мени.
находи́сь

Дѣепричáстіе прошéдшаго вре́мени.
находи́вшись

§ 55. Säädusкorraliſed teguſõnad tehtawikus.

Неоконча́тельное наклоне́ніе.

быть отправля́емымъ	быть отпра́вленнымъ
(ära ſaadetaw)	ära ſaadetud olema
ära ſaadetud ſaama	(ära ſaadetud)

Настоя́щее вре́мя.

я отправля́емъ, ма	я отпра́вленъ, на
mind ſaadetakſe ära	mina olen ära ſaadetud
ты отправля́емъ, ма	ты отпра́вленъ, на
ſind ſaadetakſe ära	ſina oled ära ſaadetud
онъ, а́, о́ отправля́емъ, а, о	онъ, а́, о́ отпра́вленъ, а, о
teda ſaadetakſe ära	tema on ära ſaadetud
мы отправля́емы	мы отпра́влены
meid ſaadetakſe ära	meie oleme ära ſaadetud
вы отправля́емы	вы отпра́влены
teid ſaadetakſe ära	teite olete ära ſaadetud
они́, ѣ́ отправля́емы	они́, ѣ́ отпра́влены
neid ſaadetakſe ära	nemad on ära ſaadetud

Прошéдшее вре́мя.

я былъ, а́, о отправля́емъ, а, о	я былъ, а́, о отпра́вленъ, а, о
mind ſaadeti ära	mina olin ära ſaadetud

ты былъ, á, о отправля́емъ, а, о	ты былъ, á, о отпра́вленъ, а, о
ſind ſaadeti ära	ſina oled ära ſaadetud
онъ, á, ó, былъ, á, о отправля́емъ, а, о teda ſaadeti ära	онъ, á, ó, былъ, á, о отпра́вленъ, а, о tema oli ära ſaadetud
мы бы́ли отправля́емы	мы бы́ли отпра́влены
meid ſaadeti ära	meie olime ära ſaadetud
вы бы́ли отправля́емы	вы бы́ли отпра́влены
teid ſaadeti ära	teie olite ära ſaadetud
они́, ѣ бы́ли отправля́емы	они́, ѣ бы́ли отпра́влены
neid ſaadeti ära	nemad oliwad ära ſaadetud

Бу́дущее вре́мя.

я бу́ду отправля́емъ, а, о	я бу́ду отпра́вленъ, а, о
mind ſaab ära ſaadetama	mina ſaan ära ſaadetud olema
ты бу́дешь отправля́емъ, а, о	ты бу́дешь отпра́вленъ, а, о
ſind ſaab ära ſaadetama	ſina ſaad ära ſaadetud olema
онъ, á, ó бу́детъ отправля́емъ, а, о teda ſaab ära ſaadetama	онъ, á, ó бу́детъ отпра́вленъ, а, о tema ſaab ära ſaadetud olema
мы бу́демъ отправля́емы	мы бу́демъ отпра́влены
meid ſaab ära ſaadetama	meie ſaame ära ſaadetud olema
вы бу́дете отправля́емы	вы бу́дете отпра́влены
teid ſaab ära ſaadetama	teie ſaate ära ſaadetud olema
они́ бу́дутъ отправля́емы	они́, ѣ бу́дутъ отпра́влены
neid ſaab ära ſaadetama	nemad ſaawad ära ſaadetud olema

Повели́тельное наклоне́ніе.

будь отправля́емъ, а, о	будь отпра́вленъ, а, о
ſaagu ſa ära ſaadetud	olgu ſa ära ſaadetud
пусть онъ, á, ó бу́детъ отправля́емъ, а, о ſaagu ta ära ſaadetud	пусть онъ, á, ó бу́детъ отпра́вленъ, а, о olgu ta ära ſaadetud
бу́дьте отправля́емы	бу́дьте отпра́влены
ſaage teie ära ſaadetud	olge teie ära ſaadetud
пусть они́, ѣ бу́дутъ отправля́емы ſaagu nemad ära ſaadetud	пусть они́, ѣ бу́дутъ отпра́влены olgu nemad ära ſaadetud

Дѣепричáстія.

Дѣепричáстіе настоя́щаго вре́мени.

бу́дучи отправля́емъ, а, о	бу́дучи отпра́вленъ, а, о
kui ära ſaadetakſe	kui ära ſaadetud oli, oliwad

Дѣпричáстіе прошéдшаго врéмени.

бывъ отправля́емъ, а, о — бывъ отпрáвленъ, а, о
päraſt kui ära ſaadeti — päraſt kui ära ſaadetud oli, oliwad

Täh.: Niiſuguſe tehtawiku muutmiſe aſemel pruugitakſe ſagedaſte tegewiku muutmiſt, aga ſiis peab teguſõnal ikka lõpp *ся* olema, nagu:

я отправля́юсь (я отправля́емъ, а, о)
ты отправля́ешься (ты отправля́емъ, а, о)
онъ, á, ó отправля́ется (онъ, á, ó отправля́емъ, а о)
мы отправля́емся (мы отправля́емы)
вы отправля́етесь (вы отправля́емы)
они́, ѣ́ отправля́ются (они́, ѣ́ отправля́емы).

п. п. е.

Sagedaſte pruugitakſe ka mõlemite aſemel:

меня́ отравля́ютъ mind ſaadetakſe ära
тебя́ отправля́ютъ ſind ſaadetakſe ära
его́ / её } отправля́ютъ teda ſaadetakſe ära
насъ отправля́ютъ meid ſaadetakſe ära
ихъ отправля́ютъ neid ſaadetakſe ära

п. п. е.

Sääduswastaliſed teguſõnad.

§ 56. I. Sääduswastaliste teguſõnade muutmine.

1. Sääduswastaliſed teguſõnad on:

a) kõik üheſilbiliſed ſõnad, ka ſiis, kui nad eesſõnadega ühendatud mitmeſilbiliſeks on ſaanud, nagu: пить jooma, вы́пить ära jooma, красть warastama, укра́сть ära warastama п. п. е.

b) kõik ſõnad lõpuga зть, зти, сть, сти, ти ja чь, olgu nad üheſilbiliſed ehk mitmeſilbiliſed; nagu:

лѣ́зть ronima
ползти́ roomata
класть panema
нести́ kandma
итти́ minema
течь woolama

2. Kõige pruugitawamateſt sääduswastalisteſt teguſõnadeſt on olewik, minewik, tulewik ja käſkõne järel tulewa tahwli pääl näha.

3. Tehtawiku minewiku waheſõna ſünnitamiſe juures on tähele panna:

a) muudetakſe

lõpp alъ lõppuks анный = звалъ — зва́нный, ая, ое
„ ялъ „ ятый = мялъ — мя́тый, ая, ое
„ ѣлъ „ ѣтый = пѣлъ — пѣ́тый, ая, ое
„ илъ „ итый = билъ — би́тый, ая, ое
„ улъ „ утый = дулъ — ду́тый, ая, ое

Täh.: Tõiſt wiiſi muudetakſe ſõna ѣсть ſööma, ѣлъ, ѣденный, ая, ое ſöödud.

b) Oma lõpu järele ſäädus wastaliſed teguſõnad (lõpuga: зть, зти, сть, сти, чь) ſünnitawad tehtawiku waheſõna minewikus teguſõna olewiku tõiſeſt tegijaſt ſeläbi, et lõpp ешь muudetud ſaab lõpuks: енный, ая, ое, nagu:

нести́ kandma, несёшь = несённый, ая, ое kantud

u. u. e.

Täh.: Tõiſt wiiſi muudetakſe ſõna клясть ära needma = кля́тый, ая, ое ära neetud.

4. Tehtawiku olewiku waheſõna ſünnitamiſe juures on tähele panna, et oma lõpu järele ſäädus wastalistes teguſõnades olewiku lõpp емъ muudetud ſaab lõpuks омый, nagu:

вести́ — ведёмъ . . . веду́мый
нести́ — несёмъ . . . несо́мый
влечь — влечёмъ . . . влеко́мый (mitte влечо́мый)

u. u. e.

§ 57. II. Sääduswastaliste tegusõnade tabel.

Неокончáтельное наклонéніе.	Настоя́щее врéмя.	Прошéдшее врéмя.	бу́дущее врéмя.	повели́тельное наклонéніе.
мыть pesema	я мóю, ты мóешь	мылъ	бу́ду мыть	мой, мóйте
выть uluma	я вóю, ты вóешь	вылъ	бу́ду выть	вой,-те
рыть kaewama	я рóю, ты рóешь	рылъ	бу́ду рыть	рой,-те
крыть katma	я крóю, ты крóешь	крылъ	бу́ду крыть	крой,-те
ныть walutama	я нóю, ты нóешь	нылъ	бу́ду ныть	ной,-те
бить lõõma	я бью, ты бьёшь	билъ	бу́ду бить	бей, бе́йте
пить jooma	я пью, ты пьёшь	пилъ	бу́ду пить	пей,-те
вить punuma	я вью, ты вьёшь	вилъ	бу́ду вить	вей,-те
шить nõeluma	я шью, ты шьёшь	шилъ	бу́ду шить	шей,-те
лить kallama	я лью, ты льёшь	лилъ	бу́ду лить	лей,-те
гнить mädanema	я гнію́, ты гніёшь	гнилъ	бу́ду гнить	ei ole
гнуть painutama	я гну, ты гнёшь	гнулъ	бу́ду гнуть	гни,-те
пѣть laulma	я пою́, ты поёшь	пѣлъ	бу́ду пѣть	пой,-те
гнать ajama	я гоню́, ты го́нишь	гналъ	бу́ду гнать	гони́,-те
звать kutsuma	я зову́, ты зовёшь	звалъ	бу́ду звать	зови́,-те
стлать katma	я стелю́, ты сте́лешь	стлалъ	бу́ду стлать	стели́,-те
брать wõtma	я беру́, ты берёшь	бралъ	бу́ду брать	бери́,-те
драть üheſt ära kiskuma	я деру́, ты дерёшь	дралъ	бу́ду драть	дери́,-те
рвать kiskuma	я рву, ты рвёшь	рвалъ	бу́ду рвать	рви,-те
врать waletama	я вру, ты врёшь	вралъ	бу́ду врать	ври,-те
жать wilja lõikama	я жну, ты жнёшь	жалъ	бу́ду жать	жни,-те
жать pigistama	я жму, ты жмёшь	жалъ	бу́ду жать	жми,-те
слать ſaatma	я шлю, ты шлёшь	слалъ	бу́ду слать	шли,-те
брить habet ajama	я бре́ю, ты бре́ешь	брилъ	бу́ду брить	бре́й,-те
спать magama	я сплю, ты спишь	спалъ	бу́ду спать	спи,-те
ждать ootama	я жду, ты ждёшь	ждалъ	бу́ду ждать	жди,-те
жрать ſõõma	я жру, ты жрёшь	жралъ	бу́ду жрать	жри,-те

лгать waletama	я лгу ты лжёшь, они́ лгутъ	лгалъ	бу́ду лгать	лги,-те
ржать hirnuma	я ржу, ты ржёшь	ржалъ	бу́ду ржать	ржи,-те
ткать kudima (kangaſt)	я тку, ты тчёшь, они́ ткутъ	ткалъ	бу́ду ткать	тки,-те
дать andma	ei ole	далъ	я дамъ, ты дашь, онъ, а́, о́ дастъ, мы дади́мъ, вы ади́те, они́ даду́тъ	дай,-те
на́чать pääle hakkama	ei ole	на́чалъ	я начну́, ты начнёшь	начни́,-те
ѣхать sõitma	я ѣду, ты ѣдешь	ѣхалъ	поѣду	поѣзжа́й,-те
бѣжа́ть jooksma	я бѣгу́, ты бѣжи́шь	бѣжа́лъ	побѣгу́	бѣги́,-те
жить elama	я живу́, ты живёшь	жилъ	бу́ду жить	живи́,-те
плыть ujuma	я плыву́, ты плывёшь	плылъ	бу́ду плыть	плыви́,-те
дуть puhuma	я ду́ю, ты ду́ешь	дулъ	бу́ду дуть	дуй,-те
чтить austama	я чту, ты чтишь, они́ чтутъ	чтилъ	бу́ду чтить	чти,-те
взять võtma	ei ole	взялъ	я возьму́, ты возьмёшь	возьми́,-те
заня́ть laenama	ei ole	за́нялъ	я займу́, ты займёшь	займи́,-те
подня́ть üles tõstma	ei ole	по́нялъ	я подниму́, ты поднимешь	подними́,-те
ѣсть sõõma	я ѣмъ, ты ѣшь, онъ ѣстъ, мы ѣди́мъ, вы ѣди́те, они́ ѣдя́тъ.	ѣлъ	бу́ду ѣсть	ѣшь, ѣшьте
сѣсть maha istuma	ei ole	сѣлъ	я ся́ду, ты ся́дешь	сядь,-те
лечь maha heitma	ei ole	лёгъ, легла́ . . .	я ля́гу, ты ля́жешь, они́ ля́гутъ	лягъ,-те
бере́чь hoidma	я берегу́, ты бережёшь, они́ берегу́тъ	берёгъ, гла́, гло́	бу́ду бере́чь	береги́,-те
стричь pügama	я стригу́, ты стрижёшь, они́ стригу́тъ	стригъ, гла, гло	бу́ду стричь	стриги́,-те
жечь põletama	я жгу, ты жжёшь, они́ жгутъ	жёгъ, жгла, жгло	бу́ду жечь	жги,-те
мочь võima	я могу́, ты мо́жешь, они́ мо́гутъ	могъ, гла́, гло́	ei ole	ei ole

Неокончáтельное наклонéніе.	Настоя́щее врéмя.	Прошéдшее врéмя.	Бу́дущее врéмя.	Повели́тельное наклонéніе.
влечь tõmbama	я влеку́, ты влечёшь, они́ влеку́тъ	влёкъ, кла́, кло́	бу́ду влечь	влеки́,-те
течь woolama	я теку́, ты течёшь, они́ теку́тъ	тёкъ, кла́, кло́	бу́ду течь	теки́,-те
печь küpsetama	я пеку́, ты печёшь, они́ пеку́тъ	пёкъ, кла́, кло́	бу́ду печь	пеки́,-те
стере́чь hoidma	я стерегу́, ты стережёшь, они́ стерегу́тъ	стерёгъ, гла́, гло́	бу́ду стере́чь	стереги́,-те
запря́чь hobuſt ette panema	ei ole	запря́гъ, гла́, гло́	я запрягу́, ты запряжёшь, они́ запрягу́тъ	запряги́,-те
вести́ widama	я веду́, ты ведёшь	вёлъ, ла́, ло́	бу́ду вести́	веди́,-те
итти́ minema	я иду́, ты идёшь	шёлъ, шла, шло	пойду́	иди́,-те
класть panema	я кладу́, ты кладёшь	клалъ	бу́ду класть	клади́-те
красть warastama	я краду́, ты крадёшь	кралъ, ла, ло	бу́ду красть	кради́,-те
прясть kedrama	я прядý, ты прядёшь	прялъ	бу́ду прясть	прядй́,-те
упа́сть kukkuma	ei ole	упа́лъ	я упаду́, ты упадёшь	упади́-те
брести́ hulkuma	я бреду́, ты бредёшь	брёлъ, ла́, ло́	бу́ду брести́	броди́,-те
цвѣсти́ õitſema	я цвѣту́, ты цвѣтёшь	цвѣлъ, ла́, ло́	бу́ду цвѣсти́	цвѣти́,-те
расти́ kaswama	я расту́, ты растёшь	росъ, росла́, сло́	бу́ду расти́	расти́,-те
мести́ pühkima	я мету́, ты метёшь	мёлъ, ла́, ло́	бу́ду мести́	мети́,-те
плесть palistama	я плету́, ты плетёшь	плёлъ, ла́, ло́	бу́ду плести́	плети́,-те
вы́честь maha arwama	ei ole	вы́челъ, чла, чло	я вы́чту, ты вы́чтешь	вы́чти,-те
нести́ kandma	я несу́, ты несёшь	нёсъ, сла́, сло́	бу́ду нести́	неси́-те
пасти́ karja hoidma	я пасу́, ты пасёшь	пасъ, сла́, сло́	бу́ду пасть	паси́,-те
трясти́ raputama	я трясу́, ты трясёшь	трясъ, сла́, сло́	бу́ду трясти́	трясй́,-те
везти́ widama	я везу́, ты везёшь	вёзъ, зла́, зло́	бу́ду везти́	вези́,-те
ползти́ roomama	я ползу́, ты ползёшь	ползъ, зла́, зло́	бу́ду ползти́	ползи́,-те
лѣзть ronima	я лѣзу, ты лѣзешь	лѣзъ, зла́, зло́	бу́ду лѣзть	полѣза́й,-те
гресть ſõudma	я гребу́, ты гребёшь	грёбъ, бла́, бло́	бу́ду гресть	греби́,-те
клясть ära needma	я кляну́, ты клянёшь	клялъ	бу́ду клясть	кляни́,-те

III. Teu wältus ja lõpetus.

§ 58. Eesseletused.

1. Seni ajani oleme teguſõna muutmiſt õppinud ja näinud, et igal ajal (olewikul, minewikul ja tulewikul) oma iſeſugune muutmine ja iſeſuguſed lõpud on. Nüüd aga waatame natukene ſelle pääle, kuidas teguſõna mõni kord teu wältuſt, mõni kord teu lõpetuſt tähendab ja mis muutmiſt ſinna juure waja tuleb.

2. Näituſeks:

я читáлъ книгу mina lugeſin raamatut
я прочитáлъ книгу mina lugeſin raamatu läbi.

Eſimene: „mina lugeſin raamatut", tähendab tööd, mis mul käſil oli, ſelle pääle waatamata, kas ma ſelle tööga ka walmis ſain, kas ma tema ka ära lõpetaſin: „читáлъ lugeſin" tähendab ſiin tegemiſt iſeeneſes, teu wältuſt (hakatuſe ja lõpetuſe pääle waatamata), ükspuhas, kas olewikus, minewikus wõi tulewikus, nagu:

я читáю книгу mina loen raamatut
я читáлъ книгу mina lugeſin raamatut
я бýду читáть книгу mina ſaan raamatut lugema.

Niiſuguſid teguſõnu nimetatakſe wältuſt tähendajaiks teguſõnadeks глагóлы несовершéннаго вúда, nagu:

писáть kirjutama
проситъ paluma
толкáть lükkama
u. u. e.

3. Tõine: „mina lugeſin raamatu läbi" tähendab, et ma ſelle töö, mis käſil oli ehk käſil ſaab olema, ära lõpetaſin ehk ära lõpetan; „прочитáлъ lugeſin läbi" tähendab töö otſa, lõpetuſe ei mitte wältuſe pääle waadates, nagu:

я прочитáлъ книгу mina lugeſin raamatu läbi
я прочитáю книгу mina ſaan raamatu läbi lugema.

Täh.: Mõni wõib arwata, я прочитáю on ju olewik; aga „ma loen raamatu läbi" ei wõi ju mitte olewik olla, ſeſt, kui ma teda alles loen (olewik) ſiis ta ei ole ju weel mitte läbi ja mu töö lõpetus (ots) on ſeega tulewikus ja я прочитáю on tulewik.

Niiſuguſid teguſõnu nimetatakſe lõpetuſt tähendajaiks teguſõnadeks глагóлы совéршéннаго вúда. Nagu:

переписáть ümber kirjutanud olema
выпросить wälja, kätte palunud olema
вытолкать wälja lükanud olema.

4. Nagu näeme, langewad ſiis kõik wene keele teguſõnad kahte jakku:

1) Wältuſt tähendajad teguſõnad глаго́лы несоверше́ннаго (дли́тельнаго) ви́да.

2) Lõpetuſt tähendajad teguſõnad глаго́лы соверше́ннаго (оконча́тельнаго) ви́да.

§ 59. Wältuſt tähendajad teguſõnad langewad jälle kahte jakku:

a) Eſialguſed первообра́зные, mis millalgi eesſõnaga ühendatud ei ole, nagu:
читáть lugema
писáть kirjutama
толкáть lükkama

b) Tuletatud второобра́зные, mis eſialgusteſt wältuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt tuletatud (ſünnitatud) on:

aa) ſeeläbi, et neile iſeäraline tuntaw lõpp antakſe, nagu:
чи́тывать (lugema)
пи́сывать (kirjutama)
та́лкивать (lükkama).

bb) ſeeläbi, et teguſõna eesſõnaga ühendatakſe, nagu:
проче́тывать (läbi lugema)
перепи́сывать (ümber kirjutama)
выта́лкивать (wälja lükkama).

Täh.: Üleüldſe on enamiſte liht, ſee on eesſõnadega kokku panemata teguſõnad, = wältuſt tähendajad teguſõnad, ehk küll üks wäikene jagu neiſt ka lõpetuſt tähendab, milleſt edaspidi räägime.

1. Eſialgusteſt wältuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt (глаго́лы несоверше́ннаго ви́да первообра́зные) on kaks asja tähele panna:

a) Oleku muutmiſt tähendajad teguſõnad (глаго́лы нача́тельные) lõpuga нуть, nagu со́хнуть kuiwaks ſaama, пу́хнуть üles paiſtema. Üksnes need teguſõnad lõpuga нуть tähendawad wältuſt, tõiſed teguſõnud ſelle ſama lõpuga tähendawad kõik lõpetuſt.

Täh.: Neil teguſõnadel on kolm aega: olewik, minewik ja tulewik. Olewiku lõpp on neil ikka ну, нешь и. п. е. ja minewiku lõpp ъ, ла, ло.

b) Liikumiſt tähendajad liht teguſõnad (простые глаго́лы движе́нія), nagu: ходи́ть käima, лете́ть lendama, и. п. е.

Need sõnad langewad jälle kahte jakku:

üks liik neist tähendab liikumist igapidi määramata, nagu harilikku tööd ja tegemist, näit.: мой сынъ хóдитъ въ учúлище minu poeg käib koolis (juba mitu aastat, iga päew, juba mitmes koolis); птúца летáетъ lind lendab, see on tema harilik töö ja ta teeb seda iga päew kuni ta sureb. Neid teguſõnu nimetatakse:

a) mitte määrajaiks (määramata) teguſõnadeks (глагóлы неопредѣлённаго вúда), nagu: бѣгать jooksma, носúть kandma n. n e.

Tõine liik neist määrab aga juba iseeneses liikumise eesmärki (kohta) ja korda; kuhu liikuma? ikka üksnes ühele poole, nagu; мой сынъ идётъ съ брáтомъ въ гóродъ minu poeg läheb wennaga linna (praegu, üksnes see kord, mitte muiale). Neid teguſõnu nimetatakse:

b) määrajaiks teguſõnadeks (глагóлы опредѣлённаго вúда), nagu: летѣть sinna lendama, ѣхать sinna sõitma n. n. e.

Järel tulewad sõnad on kõige pruugitawamad neist praegu nimetatud teguſõnadest:

Määramata teguſõnad: неопредлн. видъ:	Määrajad teguſõnad: опрдлн. видъ:
1. ходúть käima	итти́ sinna minema
2. ѣздить sõitma	ѣхать sõitma
3. бѣгать jooksma	бѣжáть sinna jooksma
4. водúть widama, wiima	вести́ (praegu kuhugile) widama, wiima
5. возúть widama hobusega	везть sinna widama
6. волочúть, 7. таскáть } widama (järele)	волóчь, тащúть } sinna widama (järele)
8. гонáть ajama	гнать sinna ajama
9. летáть lendama	летѣть sinna lendama
10. плáвать ujuma	плыть (praegu) ujuma
11. катáть-,ся weeretama	катúть-,ся sinna weeretama
12. носúть kandma	нести́ (praegu) kandma
13. влачúть tõmbama	влечь (praegu) tõmbama
14. пóлзать roomama	ползти́ sinna roomama
15. ворóчать pöörama	воротúть sinna pöörama
16. носúться lendama	нестúся sinna lendama
17. лáзить ronima	лѣзть sinna ronima

18. бродúть ümber hulkuma брестú ſinna hulkuma
19. валя́ть weeretama валúть ſinna weeretama

Kui need liikumiſt tähendajad teguſõnad eesſõnaga ühendatud ſaawad, ſiis jääwad

1. Määramata teguſõnad ſeks, mis nad oliwad, ſee on wältuſt tähendajaiks teguſõnadeks, nagu:
выходúть wälja minema
относúть ära kandma.

Mõni kord arwa ſünniwad neiſt ka lõpetuſt tähendajad teguſõnad, nagu:
набѣ́гаться wäſinuks jooksnud olema
напóлзаться küllalt roninud olema

2. Määrajaiſt teguſõnadeſt ſünniwad ſiis ikka lõpetuſt tähendajad teguſõnad, nagu:
вы́йти wälja läinud olema
отнестú ära kandnud olema.

Täh.: 1. Neil teguſõnadel on kolm aega: olewik, minewik ja tulewik.

Täh.: 2. Määramata ja määrajate teguſõnade wahel on ka wäljaspidine wahe ſeeläbi et
a) mitte määraja teguſõna ſääduskorraliſe lõpuga, ja määraja teguſõna ſäduswaſtaliſe lõpuga on, nagu:
ходúть — иттú
u. n. e.
b) ehk, et määramata teguſõnad ſilpide pooleſt pikemad on kui määrajad teguſõnad, nagu:
возúть — везть
u. n. e.

Täh. 3. Eesſõna wältuſt tähendajate teguſõnade ette pandud muudab neid enamiſt lõpetuſt tähendajaiks teguſõnadeks, nagu:
читáть — прочитáть.

2. Tuletatud wältuſt tähendajad teguſõnad (глагóлы несовершéннаго вúда второобрáзные).

a) Kui teguſõnaga üht tegemiſt tahetakſe tähendada (iſeäranis kirja ſees), mis minewikus mõne (kaua) aja eeſt ſagedaſte on ſündinud, ſiis ſünnitatakſe eſialgusteſt wältuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt lõpu muutmiſega iſemoeliſed teguſõnad, mis kordamiſt tähendajaiks teguſõnadeks nimetatatakſe (глагóлы многократнаго вúда), nagu: я ужé не припóмню, скóлько разъ я бѣжáлъ (ſõnaſt бѣжúвать lühendatud) за грани́цу

(Никóличъ) mina ei mäleta mitte enam, mitu korda mina olen sakſamaale reiſinud.

Neil teguſõnadel on üksnes üks aeg, ſee on minewik. Nende lõpud on:

enamiste ывать ja ивать
huulhäälte järel лять.

Üheſilbilistes teguſõnades pannakſe üksnes *ы* ehk *и* wahele, teguſõnades lõpuga чь on nende lõpp гать ja кать, nagu:

(читáть) = чúтывать (lugema)
(проси́ть)= прáшивать (paluma)
(дивúть) = дивлять (imetellema)
(брать) = бирáть (võtma
(берéчь) = берегáть (hoidma)
(течь) = текáть (woolama).

Täh. 1: Mõneſt sõnaſt sünnib ſee selts teguſõnu üksnes rõhu muutmiſega, nagu:

бéгать jooksma = бегáть (бéгивать)
пóлзать roomata = ползáть (пáлзывать)

Täh. 2: On *o* eesminewas ſilbis, ſiis muudetakſe tema nende teguſõnade sünnitamiſes ikka *a*:ks nagu: пóлзать = пáлзывать.

Täh. 3: Sõnades lõpuga зть, сть, сти ja чь (waata ülewal) on ſeda seltſi teguſõnade lõpp *amь*, mis sõna tüwi otſa pannakſe. Nende sõnade tüwi on ainuſe eſimeſes tegijas leida, nagu:

берéчь hoidma
я берегý — берег — берегáть
n. n. e.

Täh. 4: Sõnades lõpuga ывать ja ивать on rõhk — wiimatſeſt ſilbiſt tagaſi lugeda — ikka kolmanda ſilbi pääl, nagu: пáлзывать; muidu on ta tõiste lõppude juures (ать ja лять) ikka wiimatſe ſilbi pääl, nagu: дивлять, берегáть, n. n. e.

Täh. 5: Mitmeſt teguſõnaſt ei tule jeda seltſi teguſõnu mitte ette:

a) Oleku muutmiſt tähendajaiſt teguſõnadeſt (глагóлы начинáтельные), nagu:

зеленéть haljendama
пýхнуть paistema
ветшáть wanaks ſaama
n. n. e.

b) sõnadeſt

1. lõpuga овать ja евать, ſeſt et lõpud овывать ja евывать kõrwale mitte head kuulda ep ole. Mõni arwaste tuleb ette.
2. женúть naiſt wõtma, рáнить haawama, рѣшáть nõuks wõtma.

Täh. 6: Sõnad бывáть olema ja давáть andma ei ole mitte seda seltsi sõnad.

Täh. 7: Sõnadest ви́дѣть nägema ja слы́шать kuulma on seda seltsi sõnad ви́дывать ja видáть, слы́хивать ja слыхáть.

Täh. 8: Kordamist tähendajaid tegusõnu (глагóлы многокрáтнаго ви́да) pruugitakse ka nimetajas nõnda, et не nende ees seisab ja kolmas muude (Дáтельный) järele tuleb; nad tähendawad siis tulewikku ja on pruugitawad ettekuulutamistes (оборóтъ рѣ́чи для выражéнія предсказáнія), nagu: вамъ не видáть таки́хъ сражéній (Никóличъ) teie niisugusid lahengid ei näe.

Täh. 9: Nagu juba ülewal öeldud, pruugitakse seda seltsi sõnu iseäranis kirja sees; see ei ole aga ka just mitte wiga, kui nende asemel esialgusid tegusõnu pruugitakse. Nende asemel pruugitakse ka sagedaste sõnu: чáсто sagedaste, нерѣ́дко sagedaste ja «бывáло» tegusõna olewikuga, nagu:
я хáживалъ asemel = я чáсто ходи́лъ mina käisin sagedaste
я гýливалъ asemel = я нерѣ́дко гуля́лъ mina jalutasin sagedaste
мы си́живали asemel = бывáло мы сиди́мъ meie istusime sagedaste.
Niisuguste sõnade juures ei wõi aega ehk kohta mitte iseäralise sõnaga tähendada. Näituseks ei wõi mitte ütelda:
я дéсять разъ си́живалъ ehk
я вчерá си́живалъ n. n. e.

Täh. 10: Järel tulewad sõnad sünnitawad seda seltsi sõnu iseäralisel wiisil (Никóличъ):

1. звать kutsuma — зывáть
2. жить elama — живáть
3. дуть puhama — дувáть
4. жать lõikama (õsuma) — жинáть
5. жать pigistama — жимáть
6. брать wõtma — бирáть
7. брить habet ajama — бривáть
8. мыть pesema — мывáть
9. бить lööma — бивáть
10. мстить kätte tasuma — мщать
11. вить punuma — вивáть
12. выть huluma — вывáть
13. драть puruks kiskuma — дирáть
14. крыть katma — крывáть
15. мять pigistama — минáть
16. гнуть painutama — гибáть
17. мóкнуть märjaks saama — мокáть
18. кли́кать hüüdma — кли́кивать ja клицáть
19. мёрзнуть külmetama — мерзáть
20. клясть ära needma — клинáть
21. льстить meelitama — льщать
22. лгать waletama — лыгáть
23. ложи́ть panema — лагáть

24. шить nõelu ma — шива́ть
25. ныть walut ama — нывáть
26. остри́ть terit ama — ощря́ть
27. пить joom a — пивáть
28. плыть ojum a — плывáть
29. речь rääkim a — рекáть ja рицáть
30. рыть kaewam a — рывáть
31. слать saatm a — сылáть
32. сóхнуть kuiwaks saam a — сыхáть
33. спать magam a — сынáть
34. стлать katm a — стилáть
35. стыть külmaks min em a — стывáть
36. тону́ть waum a
37. тяну́ть tõmbam a — тя́гивать.

b) Ehk küll igaſt teguſõnaſt ſeda ſeltſi ſõnu pruugitawad ei ole, ſiiski on waja, et neid igaſt wältuſt tähendajaſt teguſõnaſt ſünnitada mõistetakſe. Seſt, nagu ülewal kuulſime, ſünniwad wältuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt enamiste ſiis lõpetuſt tähendajad teguſõnad, kui neid ühe eesſõnaga ühendatakſe, nagu: читáть lugema — прочитáть läbi lugemi olema. Kui aga nüüd tahetakſe eesſõnaga kokku pandud ſõna ka wältuſt tähendajate ſõnade ſekka arwata, ſiis ſünnitatakſe ſeſt ſõnaſt многократный видъ, nagu прочитáть — прочи́тывать, mis ikka wältuſt tähendab, ehk tema küll eesſõnaga ühendatud on, ja millel ſeeſama tähendus on kui eſialgustel wältuſt tähendajatel teguſõnadel. Näituſeks:

запи́сывать üles kirjutama
выта́лкивать wälja lükkama
вытека́ть wälja jooksma
удивля́ть imetellema
посыла́ть ära ſaatma
выха́живать wälja minema.

Niiſugustel teguſõnadel on jälle kolm aega: olewik, minewik ja tulewik.

§ 60. B. Lõpetuſt tähendajad teguſõna (глаго́лы совершéннаго и́ли оконча́тельнаго ви́да) langewad ka niiſamuti kahte jakku:

a) Eſialguſed первообра́зные, mis mitte eesſõnadega ühendatud ei ole, nagu:

бро́сить wiskama
сѣсть istuma (kuhu)

дýнуть puhuta
двúнуть liigutama
стýкнуть koputama.

b) Tuletatud второобрáзные, mis eessõnaga kokku pandud on, nagu:
запéть laulma hakkama
закричáть karjuma hakkama
прочитáть läbi lugenud olema
записáть üles kirjutanud olema
u. u. e.

Kõikidel lõpetust tähendajatel tegusõnadel on üksnes kaks aega: minewik ja tulewik.

1. a) Esialgusteſt lõpetust tähendajateſt tegusõnadeſt on esiteks kümmekond tegusõna tähele panna, mille väljaspidine nägu mitte aru ei anna, kas tegusõna wältust wõi lõpetust tähendab. Need tulewad tähele panna ja päha õppida (Никóличъ):

Wältust tähendajad tegusõnad: глагóлы несовершéннаго вúда:	Lõpetust tähendajad tegusõnad: глагóлы совершéннаго вúда:
1. бросáть wiskama	брóсить
2. пáдать kukkuma	пасть
3. кончáть lõpetama	кóнчить
4. садúться istuma (kuhu)	сéсть
5. пускáть laskma	пустúть
6. давáть andma	дать
7. благословлять õnnistama	благословúть
8. покупáть ostma	купúть
9. ступáть astuma	ступúть
10. прощáть andeks andma	простúть
11. дéвать panema (kuhu)	дéть
12. ложúться maha heitma	лечь
13. обúжать halwastama	обúдéть
14. плéнять kõitma (ahelatega)	плéнúть
15. являть näitama	явúть
16. рéшáть nõuks wõtma	рéшúть
17. рушáть purustama	рýшить
18. ручáться eest seisma	поручúться

19. хватáть kinni hakkama — хватúть
20. рождáть sünnitama — родúть

Täh. 1: Teguſõnad женúться naiſt võtma, казнúть nuhtlema ja рáнить haawata võiwad wältuſt ja lõpetuſt tähendada.
Täh. 2: Sõnaſt велѣть käskima võib я велю́ wältuſt (olewik) ja lõpetuſt (tulewik) tähendada. Minewik велѣлъ tähendab üksnes lõpetuſt; wältuſt tähendaja minewik tuleb sõnaſt приказáть käskima.
Täh. 3: Sõna казнúться tähendab nuheldatama ja kannatama.

b) Tõiſeks on eſialgusteſt lõpetuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt tähele panna sõnad lõpuga нуть. Nad langewad kahte jakku:

aa) Mõned neiſt tähendawad tegemiſt, mis äkitſelt ühelainſamal ſilmapilgul ſündinud, nagu:

крúкнуть kiljatama
стýкнуть üks kord koputama
свúснуть üks kord wilistama

Neid sõnu nimetatakſe wene keeles глагóлы однократнаго вúда.

bb) Tõiſed neiſt tähendawad muidu teu lõpetuſt: nende kõrwal pruugitakſe aga ka tõiſi sõnu, millel ſeeſama tähendus aga tõiſtſugune lõpp on, nagu (Никóличъ):

несовершéнный видъ:	совершéнный видъ:
глядѣть waatama	глянýть, поглядѣть
двúгать liigutama	двúнуть, передвúгать
дуть puhuma	дýнуть, подýть

и. и. е.

Täh.: Teguſõnad:

aga: взять võtma, поймáть püüdma, положúть panema } tähendawad lõpetuſt
aga: брать võtma, ловúть püüdma, класть panema } tähendawad wältuſt

2. Tuletatud lõpetuſt tähendajaiſt teguſõnadeſt on kahteſugu teguſõnu tähele panna:

a) Lõpetuſt tähendajad teguſõnad, mis eesſõnaga за kokku pandud on ja tegemiſe hakatuſt tähendawad (глагóлы совершéннаго начинáтельнаго вúда), nagu:

запѣть laulma hakkama
закричáть karjuma hakkama

b) Lõpetuſt tähendajad teguſõnad, mis tõiste eesſõnadega kokku pandud on ja iſeäranis teu lõpetuſt tähendawad (глагóлы совершéннаго, окончáтельнаго вúда), nagu:

прочитáть läbi lugenud olema
вытолкать wälja lükkanud olema
удивúть imetellenud olema
вы́йти wälja läinud olema

n. n. e.

Täh. 1: On ka mõnigi teguſõna, mis üksnes üht e asja tähendab, kas wältuſt üksinda wõi lõpetuſt üksinda, nagu:

wältuſt tähendawad:

вѣсить kaaluma, waagima
обитáть elama
пóмнить mäletama
предчýвствовать ette tundma
принадлежáть päralt olema

lõpetuſt tähendawad:

очнýться üles ärkanud olema
очутúться äkitſelt ilmunud olema
предстáть ilmuma

Neid teguſõnu nimetatakſe puudulisteks teguſõnadeks недостáточные глагóлы.

Täh. 2: Mõni kord on lõpetuſt tähendajad teguſõnad kahe eesſõnaga kokku pandud, nagu: повы́дернуть, n. n. e.

Täh. 3: Määraſõnad: чáсто ſagedaste, безпрестáнно lõpmata, обыкновéнно harilikul wiiſil, всегдá ikka ja tõiste ſarnaste ſõnade järel, mis kordamiſt, wõimiſt, mõiſtmiſt ehk harilikku ametit tähendawad, ſeiſawad ikka wältuſt tähendajad teguſõnad, nagu: я чáсто слы́шалъ ma olen ſagedaste kuulnud, онъ обыкновéнно выхóдитъ въ дéсять часóвъ tema läheb harilikul wiiſil kellu 10te ajal wälja.

a) Määraſõnade одна́жды, разъ kord, тóтчасъ kohe, ſilmapilgul, вдругъ äkitſelt ja tõiste ſarnaste ſõnade järel, mis lõpetuſe poole tähendawad, нóнда kui ka ſideſõnade järel, пóслѣ того́ какъ päraſt kui, лишь тóлько hädalt, прéжде нéжели enne kui, ſeiſawad ikka lõpetuſt tähendajad teguſõnad, nagu: одна́жды я услы́шалъ üks kord kuulſin mina, вдругъ онъ вы́шелъ äkitſelt läks tema wälja (oli tema wälja läinud) лишь тóлько я ушёлъ hädalt olin mina wälja läinud, n. n. e.

b) Sõnade: начáть, стать ja приниматься (pääle hakkama) järele tuleja nimetaja on wältuſt tähendaja teguſõna (Schönberg).

§ 61. Määraſõnad. Нарѣчія.

A. Määraſõnad wõiwad oma tuletuſe järele olla:

1. tuletamata ehk põhjusſõnad, nagu:
здѣсь ſiin, тамъ ſääl, мáло wähe, зáвтра homme,

2. tuletatud ſõnad
a) omadusſõnadeſt, nagu:
хорошó häste (хорóшій)
хýдо ſandiste (худóй)
дóлго kaua (дóлгій)

b) nimiſõnadeſt, nagu:
дóма kodus (домъ)
домóй kodu (домъ)
пѣшкóмъ jala
верхóмъ ratſa
тайкóмъ ſalaja
дáромъ rahata (muidu)

Täh.: Pääle ſelle wõiwad määraſõnad olla:
1. liht määraſõnad, nagu: кудá kuhu
2. kokku pandud määraſõnad, nagu: пополáмъ poolesſe.

B. Oma tähenduſe järele langewad määraſõnad kolme jakku:
1. aega määrajad määraſõnad, küſimuste pääle: millal? kui kaua?

сегóдня täna	днёмъ päewal
зáвтра homme	нóчью öösel
трéтьяго дня ülceila	зимóю talwel
пóслѣ зáвтра ülehomme	веснóю kewadel
ежеднéвно iga päew	óсенью ſügiſel
ежегóдно iga aasta	лѣтомъ ſuwel
ежечáсно iga tund	всё ikka
тепéрь nüüd	пóслѣ päraſt
всегдá ikka	úздавна ammugi
нынѣ, нынче nüüd	впредь edaspidi
чáсто ſagedaſte	рѣдко arwaſte
иногдá mõni kord	тóтчасъ ſilmapilgul
вскорѣ warsti	впорý õigel ajal

ýтромъ hommikul	вéчеромъ õhtul
опя́ть jälle	одна́жды üks kord
когда́ millal	тогда́ siis
наконе́цъ wiimati	ещё weel

2. Kohta määrajad määraſõnad küſimuste pääle: kus? kuhu? kuſt?

вóзлѣ, пóдлѣ kõrwal	всюду igasse kohta	отовсю́дуigaſt kohaſt
здѣсь siin	сюда́ siia	отсю́да siit
тамъ ſää̈l	туда́ ſinna	отту́да ſäält
назади́ taga	наза́дъ tagaſi	сзади́ tagalt
впереди́ ees	впере́дъ ette	спе́реди eeſt
внутри́ ſees	внутрь ſisſe	изнутри́ ſeeſt
снару́жи wäljas pool	вонъ wälja	и́звнѣ wäljaſt poolt
далеко́ kaugel	вдаль kaugele	и́здали kaugelt
нигдѣ ei kuſagil	никуда́ ei kuhugile	. . . . .
		сверху́ ülewalt
		сни́зу alt

3. Moodu ja wiiſi määrajad määraſõnad küſimuste pääle: kuidas? mill wiiſil?

Need määraſõnad on omadusſõnadeſt tuletatud, nagu ülewal öeldud, lõppudega o, ски, цки;

ти́хо taſa	поэстóнски eesti keeli
хорошó häste	дру́жески sõbralikult

ſiis weel:

водóю wet mööda	такъ nõnda
землёю maad mööda	какъ kuidas
сухи́мъ, путёмъ maad mööda	весьма́ wäga
дорóгою teed mööda	óчень õige
сли́шкомъ ülewäga	сра́ду korda mööda
тще́тно asjata	по мóему minu moodu, wiiſi
по зи́мнему talwe moodu	та́гомъ jalg jalalt
соверше́нно koguniſte	на пропалу́ю } õnne pääle
	на удалу́ю }

Täh.: Määraſõnad скóлько kui palju, стóлько niipalju, мнóго palju, мáло wähe, довóльно küllalt waſtawad küſimuſe pääle kui palju? pääle ſelle ſeiſab nende järele nimiſõna ikka tõiſes muutes (Родительный).

§ 62. Eessõnad. Предлóги.

A. Eesseletused.

1. Eessõnad tähendawad juba oma nime järele, et nad sõna ees seisawad ja nimelt nimi-, omadussõna, asemiku ja waheſõna, aga ka sagedaste teguſõna ees. Seisawad nad nimetatud sõnade ees, siis wõib see kahel wiisil sündida:

a) Nad on järel tulewaist sõnadest lahutatud, ikka oma järele ühte neist wiiest munteſt nõudes (esimene muude maha arwatud), nagu:

изъ гóрода linnast
къ гóроду linna juure
въ гóродъ linna
за гóродомъ linna taga
при гóродѣ linna juures
безъ дéнегъ rahata
на пóлѣ wälja pääl

Täh. See sünnib ikka nimi-, omadus-, waheſõna ja asemikuga.

b) Nad sulawad järel tulewa sõnaga üheks sõnaks kokku, kus sõna tähendus muutub, sõna lõpp aga muutmata jääb. Näituſeks:

ходь minek	входъ (въходъ) sissminek
	исхóдъ (изъхóдъ) wäljaminek
	прихóдъ tulek
	перехóдъ ülleminek
порядочный korraline	безпорядочный korratu
писáть kirjutama	написáть üles kirjutama
иттú minema	выйти wälja minema
	взойтú üles minema
	перейтú üle minema

Täh. Nagu näeme, wõiwad eessõnad изъ, безъ, въ, за, при, на järel tulewaſt sõnaſt lahutatud, aga ka temaga üheſ sõnaks pruugitud saada; aga eessõna вы, вз (воз), пере pruugitakſe üksnes tõiste sõnadega koos, ei ilmaski neist lahutatud.

2. Praegu nähtud näituste ja seletuste järele wõiwad siis eessõnad kahte jakku langeda:

a) lahutatawad eessõnad (раздѣльные предлóги), näituſeks: изъ, безъ, въ, за, при, на.

b) lahutamata eessõnad (слúтные предлóги), näituſeks: вы tähendab wälja, nagu изъ (lahutataw)

воз, взо, вз tähendab üles poole, nagu на (lahutataw)
низ tähendab maha, nagu съ (lahutataw)
раз tähendab üheſt ära, tükkideſſe
пе́ре tähendab üle, nagu че́резъ (lahutataw)

B. Eesſõnade nõudmiſed:

1. Tõiſt muudet (Роди́тельн.) nõuawad järel tulewad eesſõnad:

для = le, для бра́та wennale
до = ni, до го́рода linnani
отъ = juureſt, отъ го́рода linna juureſt
у = juures, у го́рода linna juures
ра́ди = päraſt, ра́ди Бо́га Jumala päraſt
безъ = ta, ilma безъ хлѣ́ба (ilma) leiwata
изъ = ſt, ſeeſt изъ до́ма majaſt, maja ſeeſt

Pääle ſelle weel palju määraſõnu, nagu:

во́злѣ, по́длѣ } kõrwal
о́коло ümber
напро́тивъ wastu
ми́мо mööda
внутри́ ſeeſpool
внѣ wäljaspool
близъ ligidal
кро́мѣ — ta
назади́ taga
по́слѣ järele, päraſt
пре́жде enne
среди́ keskel
сверхъ pääl pool
про́тивъ wastu
вмѣ́сто aſemel

Täh. 1. Aja määramiſes tähendab до nõndaſama palju kui пе́редъ ees 5da muutega.

Täh. 2. Kui wene keeles aega umbes tahetakſe määrata, mis Eesti keeles ſõnakeſega „ümber" tähendatakſe, ſiis ſünnib ſee ſõnakeſega о́коло, nagu о́коло пяти́ часо́въ kellu 5e ümber.

Täh. 3. Eesſõnade безъ ja изъ aſemel pruugitakſe ka бе́зо ja и́зо, kui järel tulew ſõna kahe umbhääleliſega pääle hakkab, nagu: бе́зо рта ſuuta.

Täh. 4. Ka ме́жду wahel nõuab mõni kord tõiſt muudet.

2. Kolmat muudet (Да́тельный) nõuab üksnes: къ juure, къ бра́ту wenna juure.

3. Neljat muudet (Вини́тельный) nõuawad: про — ſt, üle про бѣ́днаго ма́льчика waeſeſt poiſiſt, че́резъ, чрезъ läbi, üle, че́резъ мостъ üle ſilla, сквозь läbi, сквозь стекло́ läbi klaaſi.

4. Wiiet muudet (Твори́тельный) nõuab üksnes надъ üle, kohal, надъ де́ревомъ рии kohal.

Täh. 1. Eessõna надъ asemel pruugitakse ka wahel ülewal nimetatud tähenduse järele nádo.

Täh. 2. Ka ме́жду wahel, keskel nõuab wiiet muudet, nagu ме́жду ма́льчиками poiste wahel, keskel.

5. Kuuet muudet (Предло́жный) nõuab üksnes: при juures (ligidal), при рѣкѣ jõe juures.

6. Pääle selle on weel eessõnu, mis mitmesuguse tähenduse järele pea seda, pea tõist muudet nõuawad, nõnda kuidas küsimus on, mis pääle nemad wastawad. Selle järele on siis eessõnu, mis

kord 4^jat, kord 5^et muudet nõuawad
kord 4^jat, kord 6^et muudet nõuawad
kord 2st, kord 4^jat, kord 5^et muudet nõuawad
kord 3^mat, kord 4^jat, kord 6^et muudet nõuawad.

a) Neljat ja wiiet muudet nõuawad за, подъ, предъ. Nende sõnade eesti keeli tähendus on ka kummagi muute pääle tõine. Neljas muude wastab siin küsimuse pääle kuhu? ja wiies muude küsimuse pääle kus? Seletus:

4^jas muude kuhu?	5^es muude kus?

за taha, за столъ laua taha, за taga, за столо́мъ laua taga
подъ alla, подъ столъ laua alla, подъ all, подъ столо́мъ laua all.
предъ ette, предъ столъ laua ette, предъ ees, предъ столо́мъ laua ees.

Täh. 1. За neljanda muutega tähendab ka eest, nagu: за дру́га со́бра eest.

Täh. 2. За neljanda muutega tähendab ka mõni kord üle, nagu за милліо́нъ рубле́й üle miljoni rubla.

Täh. 3. За neljanda muutega tähendab ka pärast, nagu: за лѣни́вость laiskuse pärast.

Täh. 4. Подъ neljanda kui ka wiienda muutega pruugitakse sagedaste koha tähenduseks; üle koha juure minema õeldakse siis подъ neljanda muutega, nagu: подъ Дерптъ Tartu linna juure, alla; ja üle koha juures ehk all seisma õeldakse подъ wiienda muutega, nagu: подъ го́родомъ linna all.

b) Neljat ja kuuet muudet nõuawad *на*, *въ* ja *o* (объ). Ka nende sõnade tähendus on nende kahe muute järele kaheſugune. Neljas muude wastab ka ſiin küſimuſe pääle kuhu? ja kuues muude küſimuſe pääle kus?

4jas muude kuhu?	6es muude kus?

на pääle, на домъ maja pääle, на pääl, на дóмѣ maja pääl въ — sſe, ſisſe въ домъ majasſe, въ — s, ſees, въ дóмѣ majas

o neljanda muutega tähendab „külge" sõnade juures wiskama, lööma, nagu разбúть стакáнъ о кáмень klaaſi kiwi wastu puruks lööma.

o kuuenda muutega tähendab ſiin ſedaſama, mis про neljanda muutega tähendab, ſee on: „üle", nagu о мáльчикѣ poiſiſt.

Täh. 1. Kõnekään „terwiſeks" õeldakſe wene keeles на здорóвье.
Täh. 2. Aja wältamiſt küſimuſe pääle millal? tähendatakſe wene keeles въ läbi neljanda muutega, nagu: въ понедѣльникъ esmaspäewal; muud kui годъ aasta, мѣсяцъ kuu, часъ tund ja weel mõned muud sõnad on ſelleſt ſäädusſeſt wälja võetud, ſiin nõuab въ ſelle küſimuſe pääle kuuet muudet, nagu: въ прóшломъ годý minewal aastal, въ этомъ часý ſell tunnil, въ бýдущемъ мѣсяцѣ tulewal kuul.

d) Tõiſt, neljat ja wiiet muudet nõuab *съ*.

съ tõiſe muutega tähendab päält, nagu я́блоко упáло съ дéрева õun kukkus õunapuu päält maha.

съ neljanda muutega tuleb wõrdlemiſes ette, tähenduſeks, et üks aſi tõiſe asja ſuurune (wõi ſarnane) on, nagu дéрево величинóю съ цéрковь puu on kiriku ſuurune.

съ wiienda muutega pruugitakſe kaasolemiſe ehk kaastegemiſe tähenduſeks, nagu я идý, рабóтаю съ брáтомъ mina lähen, teen tööd wennaga.

Täh. Съ tõiſe muutega pruugitakſe ka aja tähenduſeks küſimuſe pääle kuſt ſaadik? nagu: съ 1аго А'вгуста 1ſeſt Augustiſt ſaadik.

e) Kolmat, neljat ja kuuet muudet nõuab *по*.

по kolmanda muutega tähendab pääl, mööda, ſees, nagu пó морю merd mööda, по рѣкѣ jõge mööda, птúца летáетъ по вóздуху lind lendab õhu ſees.

по neljanda muutega tähendab aja ja koha määramiſes kuni,

nagu: по глазá ſilmini, по 1ое А'вгуста eſimeſe Augusti kuu päewani.

no kuuenda muutega pruugitakſe aja määramiſes tähenduſega järele, päraſt, nagu: по смéрти моегó брáта умерлá моя сестрá minu wenna ſurma järele, ehk: päraſt minu wenna ſurma ſuri minu õde ära.

Täh. Kõnekäänud kus по kolmanda muutega pruugitakſe:

по утрý hommikul
по лѣту ſui wastu
по повелéнію вáшему { teite käsku mööda / teite käſu järele
по суббóтамъ laupäewil ehk poolpäewil
по цѣлымъ мѣсяцамъ kuude kaupa
n. n. e.

§ 63. Sideſõnad. Союзы.

A. Sideſõnad langewad eſiteks oma wäljaspidiſe moe järele kahte jakku:

1. liht wõi ühekordſed ſideſõnad (одинáкіе союзы), nagu: какъ kuidas, и ja, но aga;
2. kahekordſed ideſõnad (двойныe союзы), nagu ни—ни ei—ega, éсли—то kui—ſiis, n. n. e.

B. Tõiſeks langewad ſideſõnad oma tähenduſe järele ka kahte jakku:

1. Sideſõnad, mis ühewäärilisi mõttid
   a) ükstõiſega ſeuwad, nagu: и ja, тáкже ka, n. n. e.
   b) ükstõiſeſt lahutawad, nagu: ни—ни ei—ga, лúбо—лúбо kas—ehk,
   d) ükstõiſe wasta ſäewad, nagu: но aga, n. n. e.
2. Sideſõnad, mis tõiſewäärilisi mõttid ühendawad
   a) ükstõiſe ſeletuſeks, nagu: то есть ſee on, бýдто nagu (oleks) olewat
   b) ükstõiſe wõrdluſeks, nagu: какъ—такъ nõnda—kui.
   d) ükstõiſe põhjanduſeks, nagu: потомý что ſeſt et
   e) ükstõiſe tingimiſeks, nagu: éсли kui, n. n. e.

Kõige pruugitawamad ſideſõnad on:

и, да } ja
но, же } aga

впрóчемъ päälegi
бýдто nagu
úменно nimelt
то есть ſee on

чѣмъ—тѣмъ mida ſeda
какъ—такъ и niihäste kui ka
ни—ни ei ega
и—и niihäste—kui ka
то—то pea—pea
не то́лько—но и mitte üksnes—waid ka
ча́стію—ча́стію oſalt—oſalt
та́кже ka
да́же päälegi
и́ли—и́ли kas—ehk
ещё weel
одна́ко ometi, aga
что et
что́бы et
хотя́ ehk küll
потому́ что ſeſt et
слѣдова́тельно } ſeega
ста́ло быть }
и такъ nõnda ſiis
е́сли } kui
колъ }
лишь то́лько hädalt
пока́ kunni
посему́ ſelle päraſt
для того́, что ſelle päraſt, et
и́бо ſeſt
притомъ ſelle juures
сверхъ того́ pääle ſelle

§ 64. Hüüdſõnad. Междоме́тія.

Hüüdſõnad ei ole õiguſe päraſt mitte enam ſõnad, waid hääled, mis mitmeſugustes tundmustes hüütud ſaawad.

Kõige pruugitawamad neiſt on:

Ну! ноh! увы́! го́ре! бѣда́! oh häda! жаль! kahju! миáу! miau! ахъ! oh! ah! ура́! huraa! эй! ei! ха, ха! hah, hah! ай! ai! ой! oi! уй! ui! тсъ! tſſ! вотъ ещё! ſeda puudub weel, taga paremaks!